

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofdredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Generaal-Majoor der Infanterie

Redactie:

ir. L. W. C. Adank, Brigade-Generaal van de Technische Staf
drs. H. de Vries, Administrateur bij het Ministerie van Defensie
F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf
S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 146

Redactioneel gedeelte

Is de staf van een divisie-artillerie noodzakelijk voor het voeren van het moderne gevecht? door W. A. F. A. Clumpkens, Majoor van de Generale Staf	147
Nieuwe uitgaven	146, 150
De econoom in de luchtmacht. II — Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, door W. A. M. Melis, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht	151
De Inlichtingendienst te velde, door H. A. Thoosen, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf en A. Th. Arons, Majoor der Infanterie	159
De bevoorrading van de U.S.S.R. in de Tweede Wereldoorlog, door H. Dieters, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht	165
Van legers tot leggers — Van leggers tot militair paspoort, door drs. H. de Vries . .	172
Wapenontwikkeling (VIII) — Niet-geleide antitankmiddelen, door F van Pelt, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf	179
Meningen van anderen	185
Antwoord op meningen van anderen	186
Uit de buitenlandse vakpers	186

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen van

DE KONINKLIJKE LANDMACHT EN DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT

Hoofredacteur:

E. J. C. van Hootegem, Generaal-Majoor der Infanterie

Redactie:

ir. L. W. C. Adank, Brigade-Generaal van de Technische Staf
drs. H. de Vries, Administrateur bij het Ministerie van Defensie
F. van Pelt, Luit.-Kolonel van de Generale Staf
S. van der Pol, Luitenant-Kolonel-Vlieger

Maandblad

Nadruk verboden

Directie, Redactie, Administratie en Advertenties:
Zwarteweg 1 - Tel. 18 23 55 - Postgiro 44715
Abonnementsprijs f 4,50 per kwartaal - Buitenland f 22,50 per jaar - Losse nummers f 1,75

Advertenties:
contractprijzen op aanvraag

Inhoud

Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders 146

Redactioneel gedeelte

Is de staf van een divisie-artillerie noodzakelijk voor het voeren van het moderne gevecht? door W. A. F. A. Clumpkens, Majoor van de Generale Staf	147
Nieuwe uitgaven	146, 150
De econoom in de luchtmacht. II — Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Luchtvaart Maatschappij, door W. A. M. Melis, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht	151
De Inlichtingendienst te velde, door H. A. Thoosen, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf en A. Th. Arons, Majoor der Infanterie	159
De bevoorrading van de U.S.S.R. in de Tweede Wereldoorlog, door H. Dieters, Majoor van de Koninklijke Luchtmacht	165
Van legers tot leggers — Van leggers tot militair paspoort, door drs. H. de Vries	172
Wapenontwikkeling (VIII) — Niet-geleide antitankmiddelen, door F van Pelt, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf	179
Meningen van anderen	185
Antwoord op meningen van anderen	186
Uit de buitenlandse vakpers	186

Officiële Mededelingen

Koninklijke Landmacht

Koninklijke Luchtmacht

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders

De aandacht wordt gevestigd op:

LaO Nr 55084. Ministeriële beschikking betreffende het vervoer van burgers in militaire motorrijtuigen. Hierbij wordt uitgegaan van het beginsel dat zulks verboden is, waarna dan de uitzonderingen verder worden aangegeven.

LaO Nr 61087. Kindertoelage voor militairen van land- en luchtmacht.

Landmachtmededeling Nr 012-61. Ministeriële kennisgeving betreffende verzekering voor het gebruik van eigen vervoermiddelen.

Landmachtmededeling Nr 053-61. Reorganisatie Militair Wetenschappelijk Bibliotheekwezen.

Landmachtmededeling Nr 058-61. Toepassing van het bijzondere tarief inkomstenbelasting op premies en uitkeringen aan militairen van de Koninklijke Landmacht. Het gaat hier in het algemeen om hen, die een verbin-

tenis sluiten of verlengen, als beroeps- of reserve-militair, voor de duur van meer dan drie jaren in bepaalde categorieën.

☆

Adreswijzigingen De Militaire Spectator

De aandacht wordt nogmaals erop gevestigd, dat officieren, die maandelijks van Rijksweg „De Militaire Spectator” ontvangen, bij wijziging van hun adres, dit *uitsluitend* kenbaar dienen te maken bij de commandant van het onderdeel, waarbij zij in onderhoud zijn gesteld. Derhalve *niet* telefonisch of schriftelijk bij de administratie van „De Militaire Spectator” of bij de Afdeling Personeelspubliciteit van het Ministerie van Defensie. De commandant van vorenbedoeld onderdeel zendt de voorgeschreven mutatie-opgave aan de Afdeling Centrale Personeelsdocumentatie van het M.v.D. waarna toezending aan het nieuwe adres volgt.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke Landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële Mededelingen van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht.

Nieuwe uitgave

The conduct of war 1789-1961, door Major-General J. F. C. Fuller, 352 blz. Uitg.: Eyre & Spottiswoode Ltd, Londen, 1961. Prijs: 30/- sh.

Dit nieuwe werk van de bekende Britse militaire schrijver behandelt de inwerking van de Franse, de industriële en de Russische revoluties op de oorlog en op het voeren daarvan. Het vangt aan met de beperkte oorlogen van de destijds absoluut regerende vorsten. Via de Franse revolutie, waarbij inbegrepen de Napoleontische tijd, komt schr. dan tot de theorieën van von Clausewitz. Tot daar oude motieven dus, zij het soms ruimer bezien dan bij de meeste andere schrijvers het geval was.

Dan volgt een hoofdstuk over de zg. industriële revo-

lutie en dan komen Marx en de klassenstrijd ter sprake. Via de Amerikaanse Burgeroorlog, de Eerste Wereldoorlog, de Russische revolutie en de Tweede Wereldoorlog komt Fuller tot, wat hij noemt: „The problem of peace”, een deel, dat slechts 24 blz. van het gehele werk beslaat en desondanks — na een korte terugblik — de belangrijke kwesties van de invloed van de kern-energie op de oorlog, de politiek en de koude oorlog, de mogelijke derde wereldoorlog, de invloed van de technologie op het sociale leven en het Chinese vraagstuk behandelt.

Het moge duidelijk zijn, dat de lezer hier niet meer mag verwachten dan een mening „in a nutshell”. Het is ook vermoedelijk wel zo, dat 's schrijvers bedoelingen niet verder zijn gegaan

v. H.

Is de staf van een divisie-artillerie noodzakelijk voor het voeren van het moderne gevecht?

door W. A. F. A. CLUMPKENS, *Majoor van de Generale Staf*

Wanneer wij de organisatie van een divisie aan een beschouwing onderwerpen, valt het op dat deze sedert W.O. II slechts zeer geleidelijk is veranderd. Dit is niet in overeenstemming met de ontwikkeling van de tactiek en de beschikbaar gekomen middelen. Indien wij een vergelijking maken tussen de vuursteunmiddelen, verbindingsmiddelen, voertuigen, terreinmeetdienst en doelopsporingsapparatuur enz., opgenomen in de organisatie van een divisie uit het tijdvak 1939/1945 en heden, dan zijn er grote verschillen in soort en aantal. Bovendien is er een evolutie in het tactische optreden, die ons dwingt tot andere staforganisatorische groeperingen en werkwijzen, om al deze veranderingen op de meest doeltreffende wijze te benutten.

In dit artikel wil ik naar voren brengen dat de staf van een divisie-artillerie, in de huidige organisatie van een divisie, zijn tijd heeft overleefd. Om mogelijk misverstand te voorkomen, wil ik stellen dat het wapen der artillerie — als vuursteunmiddel — niets aan waarde heeft ingeboet. Voor het verkrijgen van de meest efficiënte organisatie, is het noodzakelijk af te wijken van de paden van de (historisch gegroeide) geleidelijkheid.

Dit artikel omvat:

- een algemeen beeld van de te verwachten tactische inzet van eenheden op een toekomstig gevechtveld;
- enkele — van toepassing zijnde — organisatorische beginselen;
- een historisch, organisatorische ontwikkeling van de veldartillerie, en de taken van de staf en stafbatterij;
- vergelijkingen en conclusies uit het bovenstaande;
- een samenvatting.

Tactisch optreden op een toekomstig gevechtveld

Volgens huidige concepties van het moderne gevecht — met nog steeds als doel: vernietiging van

's vijands strijdkrachten — zijn weinig terreinobjecten waard „tot de laatste man en patroon” te worden verdedigd.

Eenheden (brigades) zullen manoeuvres uitvoeren zonder zich te richten op vaste terreinobjecten, maar op het dwingen van vijandelijke eenheden in (dis)posities, waar een beslissende vuuruitwerking kan worden verkregen. Steeds zal ernaar worden gestreefd vrijheid van handelen en dus initiatief te behouden. Het doel van dit optreden zal zijn het vernietigen van de vijand als georganiseerde strijdkracht, zijn bevelvoeringsstructuur en zijn weerstandbiedend vermogen.

De brigades zullen 5 tot 25 km achter de beveiligende strijdmacht — die kan bestaan uit één van de brigades en/of versterkte verkenningseenheden — manoeuvreren. Gewoonlijk zullen de brigades de aanvallen inzetten in colonneformatie, naar veilige en beslissende aanvalsdoelen.

De eenheden zullen vijandelijke strijdkrachten omtrekken of onder de „voet lopen” (wegvagen), onder handhaving van het momentum. Een zo groot mogelijke mobiliteit dient te blijven behouden.

Brigades zullen geïsoleerd en zelfstandig optreden, steeds vermijdend de vijand een kernwapendoel te bieden. Zij zullen de nadruk leggen op het uitbuiten van vuurkracht, misleiding en verrassing.

Beginselen van de organisatie

Daar niet alle organisatiebeginselen invloed uitoefenen op het gestelde probleem, worden alleen die vermeld, die dat wel doen. Voor een doeltreffende leiding van een organisatie en haar samenstellende delen is het noodzakelijk dat:

- a. de structuur van een organisatie is ontworpen voor het leveren van een prestatie en gericht op het bereiken van het specifieke doel waarvoor de organisatie wordt opgericht;
- b. de organisatie het minimaal aantal benodigde echelons of leiding gevende organen bevat.

De historisch, organisatorische ontwikkeling van de veldartillerie en de taken van de staf en stafbatterij van een da

Voor het doel van ons betoog hoeven wij niet verder in de historie terug te grijpen dan W.O. I. Wanneer wij de grootte van de gebieden die aan eenheden voor hun tactisch optreden werden toegewezen, vergelijken, valt het op, dat een gebied in W.O. I toegewezen aan een legerkorps, in W.O. II ongeveer toeviel aan een divisie. Evenzo zien wij de brigades in de huidige tijd optreden in gebieden, die ongeveer overeenkomen met een divisievak in W.O. II. Dit is een logisch gevolg van de vergroting van de uitwerking en verbetering in soort van de beschikbare middelen met inbegrip van de structurele systemen, zoals verbindingen, bevoorrading enz. Zijn climax heeft dit — voorlopig — gevonden in de dreiging van het kernwapen, die een uitdunning van het gevechtveld noodzakelijk heeft gemaakt.

In W.O. I kon een zeer krachtige artilleriesteun niet worden ontbeerd. De artillerie stelde manoeuvre-elementen in staat zich op het gevechtveld te handhaven of te bewegen. Een sterk gecentraliseerde leiding was noodzakelijk voor het massaal inzetten van de benodigde en beschikbare artillerie. Deze massale inzet was voornamelijk geconcentreerd op legerkorps- en zelfs legerniveau.

De meer verbeterde middelen van W.O. II noopten tot een verlaging van het echelon, waar de artillerie werd gemasseerd, nl. divisie en legerkorps. Tijdens W.O. II waren de *voornaamste* taken van de legerkorpsartillerie:

- artilleriebestrijding;
- het afgeven van algemene (tegen)voorbereidende vuren;
- van de divisie-artillerie:
- mortierbestrijding;
- afgeven van plaatselijke (tegen)voorbereidende vuren;

— met de lichte afdelingen het geven van nabijsteun aan de manoeuvre-elementen van de divisie.

Behalve voor het geven van nabijsteun, was voor de andere taken een gecentraliseerde leiding van de artillerie, in steun van de eenheid, noodzakelijk. Door de verscheidenheid aan vuursteunmiddelen kwam reeds in W.O. II het probleem van de vuursteuncoördinatie naar voren. Het bleek noodzakelijk deze aangelegenheid nader te regelen en te integreren op de staf van de gehele eenheid. Dit resulteerde in de instelling van een component van de staforganisatie van de eenheid (div, lk): het vuursteuncoördinatiecentrum (vscc).

De komst van het kernwapen maakt het masseren

van conventionele vuren — op grote schaal — overbodig. Deze belangrijke taak is de staf van een divisie-artillerie (da) dus ontvallen. Het eventueel masseren van conventionele vuren ten behoeve van brigades, zal doorgaans beperkt blijven tot twee afdelingen. Dit kan heel goed worden uitgevoerd door de commandant en zijn staf van een afdeling, zoals zij nu ook wel gebruikelijk is.

Voorts is de inzet van kernwapens volledig een aangelegenheid van de tactische commandant (voorschans de divisiecommandant). Dit wordt dus geregeld op de staf van de tactische eenheid. Wat blijft er dan nog over voor een da-staf, anders dan te fungeren als een relaisstation van gegevens en berichten? Voordat deze vraag kan worden beantwoord, dienen wij nader in te gaan op de overige taken van de staf en stafbatterij van een da. Behalve dat de da was belast met de tactische leiding, zijn er nog taken op het gebied van de terreinmeetdienst, meteo, mortieropsporing (radar) en verzorging. Bij de terreinmeetdienst zijn de huidige organisatie en de uitvoering volkomen verouderd. Met de nu beschikbare middelen kan — in het moderne gevecht — geen effectieve terreinmeetdienststeun worden verleend. De grote mobiliteit en snelheid van optreden met de daaruit volgende grotere afstanden eisen geheel andere terreinmeetdienstmiddelen en procedures. Verwezen moge worden naar middelen als de „TELLUROMETER” en „SURVEY INSTRUMENT, AZIMUTH, GYRO, ARTILLERY”, die het mogelijk zullen maken de afdelingen rechtstreeks in te meten op een legerkorpsartillerie (lka) terreinmeetdienststelsel. Het handhaven van een terreinmeetdienstpeloton, dat toch niet effectief is, omdat er nog niets beter beschikbaar is, is geldverspilling. Het is van vitaal belang dat zo spoedig mogelijk wordt beschikt over deze moderne instrumenten.

De meteogroep van de huidige stafbatterij is nog een overblijfsel uit de tijd dat een divisie een gebied kreeg toegewezen, dat nu wordt gegeven aan een brigade. Het is noodzakelijk aanvullende gegevens te hebben over de meteorologische toestand in een gebied van die grootte. Om die reden dienen alle afdelingen organiek te beschikken over zo'n meteogroep, anders had voorheen ook reeds met de lka meteo kunnen worden volstaan.

De mortieropsporing, waarvoor in de stafbatterij radarapparatuur is opgenomen, dient te worden gedecentraliseerd, een en ander op overwegingen van mobiliteit en snelheid van optreden van de manoeuvre-elementen. Elke lichte afdeling kan — zoals voorheen ook het geval was — de beschikking krijgen over een radargroep.

De verzorgende taak van de da staf is meer een controle uitoefenen op de personeels- en materieeltoestand dan een actieve uitvoerende functie. Deze vormt dus een extra — onnodige en soms tijdrovende — schakel. De afdelingen zijn qua verzorging zelfstandig hetzij in brigadeverband hetzij als zelfstandige eenheid in de divisie.

Specifiek artillerie-technische moeilijkheden wettigen geen aparte staf. Dit was ook niet het geval toen er nog twee zelfstandige tankbataljons in een divisie-organisatie voorkwamen. En er kon moeilijk worden beweerd, dat deze tankbataljons geen verzorgingsproblemen opleverden. De divisiestaf was heel goed bij machte deze op te lossen.

Vergelijkingen en conclusies

— Spreiding, mobiliteit en de daarmee gepaard gaande snelheid van optreden in het moderne gevecht, dwongen tot decentralisatie en dientengevolge tot het opnemen van de lichte afdelingen in de brigades.

— Grote massale inzet van conventionele artillerie zal worden vervangen of voorkomen door de inzet of dreiging met inzet van kernwapens.

— Inzet van kernwapens is een verantwoordelijkheid van de tactische commandant (en de hem terzijde staande staf).

— Het coördineren van de beschikbare vuursteun geschiedt reeds in een component van de divisiestaf (het vscc).

— De da-staf was in de organisatie opgenomen voor het uitvoeren van taken die, óf zijn overgenomen door andere echelons, óf niet meer zullen voorkomen. Dientengevolge is de structuur van de organisatie niet meer gericht op het bereiken van het specifieke doel waarvoor de organisatie was opgericht.

— De eis van een zo snel mogelijke berichtgeving en het noodzakelijk verkorten van het tijdsverloop tussen voorval en te nemen actie, dwingen tot zo min mogelijk echelons.

— Bepaalde nog noodzakelijke taken van de da-staf of stafbatterij dienen anders te worden gegroepeerd en georganiseerd.

— De groep vscc uit de staf en het stafpeloton van de da, dient te worden opgenomen in de staf en stafcompagnie van de divisie. Een speciale stafsectie artillerie is noodzakelijk en kan de specifiek artilleristische taken behartigen. Deze speciale stafofficier met zijn sectie zal enerzijds de taken van de huidige divisie-artilleriecommandant (dac)

(met zijn sectie) dienen te vervullen, anderzijds officieren en personeel leveren voor het vscc.

— Bovenstaande conclusies wettigen de afschaffing van de staf en stafbatterij van een da waardoor tevens belangrijke personele en financiële besparingen kunnen worden verkregen.

Toelichting

Wanneer wij enkele — ruwe — berekeningen maken, kunnen wij stellen dat van de 204 officieren, onderofficieren en kanonniers van de staf en stafbatterij van een da kunnen worden gemist:

33 à 35 man uit divisie artilleriestaf en stafpeloton
36 man uit batterijstaf
33 man uit terreinmeetpeloton
40 man uit verbindingspeloton
3 man uit liaisongroep.

Totaal 137 man (Sectie art. incl. vscc-groep 10 à 12 personen).

Het radarpeloton dient te worden verdeeld over de lichte afdelingen. Het personeel van de meteoriedienst zal moeten worden uitgebreid en verdeeld over de afdelingen.

Laten wij aannemen dat 120 officieren, onderofficieren en kanonniers kunnen worden gemist. Dit zou een personeelsbesparing van 360 man betekenen, nl. twee parate en één mobilisabele da.¹ Gemiddeld zijn aan personeelskosten per jaar nodig f 6000,— per man. Dit is voor 240 man (paraat) $240 \times f 6000,— = ca. f 1,5$ miljoen per jaar. De bezuiniging aan materieeluitrusting (psu, vtgn radio's enz.) zal — om de gedachten te bepalen — rond f 2 miljoen per batterij bedragen; ergo een investeringsbesparing van $3 \times 2 = f 6$ miljoen. De kosten aan benzineverbruik, onderhoud, munitie e.d. worden niet nader in rekening gebracht.

Samenvatting

Uit het vorengaande moge blijken dat de staf en stafbatterij van een da niet meer passen in de huidige organisatie en het toekomstig tactisch optreden.

Een kort onderzoek leert dat een andere werkwijze en organisatie, grote besparingen kunnen opleveren, zowel aan personeel, materieel en dientengevolge ook aan dagelijkse uitgaven. Deze be-

¹ Wanneer wij bedenken dat het niet met klein verlof sturen van 1200 man, praktisch op een regeringsverklaring neerkomt, mag dit toch wel als belangrijk worden aangemerkt.

sparingen dienen ten goede te komen aan de artillerie, daar:

- door aanschaffing van enkele moderne technische hulpmiddelen de tactische waarde van het — nu beschikbare — materieel enorm zal stijgen;
- het vrijgekomen personeel kan worden ingedeeld bij de — nu vaak sterk onderbezette — batterijen van de afdelingen.

Noot van de redactie

Hoewel de verantwoordelijkheid voor opneming onveranderd bij de redactie ligt, behoeven de strekking en de inhoud van dit artikel niet, zonder meer, in alle opzichten haar mening weer te geven, noch die van enige officiële Nederlandse militaire instantie.

Nieuwe uitgave

Vollmacht des Gewissens, dl 1, 599 blz. Uitg.: Alfred Metzner Verlag, Frankfurt/Main, 1961. Prijs: DM 22,—.

Het eerste van dit uit twee delen bestaande werk, getiteld: „Problemen des Militärischen Widerstandes gegen Hitler” is reeds in 1955 uitgekomen. Thans heeft een verbeterde uitgave, die is voorzien van een voorwoord van de vorige Bondspräsident, Theodor Heuss, het licht gezien. Het 2e deel — verdere onderzoeken — verschijnt in de loop van dit jaar.

Het geheel is een voortzetting en uitdieping van de studie, die werd verricht door een werkgemeenschap van officieren, theologen, historici en juristen, die zich in het voorjaar van 1952 onder leiding van Generaal-Majoor von Witzleben gingen wijden aan de geschiedenis van het militaire vezet tegen de nationaal-socialistische

dictatuur. De concreet-historische analyse verbindt zich hierbij met een principiële beschouwing.

In dit „gewetensonderzoek” ontwikkelt zich dan — onder erkenning van gewetensnood — het inzicht, dat t.a.v. handelingen die in het wetboek van strafrecht als hoogverraad en landsverraad zijn aangemerkt een plicht tot weerstand, gezien de zedelijke belangen die op spel staan, valt te rechtvaardigen. Niet alleen zijn de, o.m. uit juridische en moraal-theologisch standpunt doorvorste, gedegen beschouwingen t.a.v. onderwerpen als gehoorzaamheid en eed belangwekkend, maar ook de zeer knap gevoerde discussiemethodiek. Door deze vorm wordt als het ware in socratische zin naar de waarheid gespeurd.

Voor al in de huidige tijd, waarin door allen opnieuw stelling moet worden genomen tegen een totalitaire gedachtenwereld is dit, naar objectiviteit strevend werk, van groot belang.

J. H. J.

BANDEN 1961

De geheel linnen banden voor de jaargang 1961 zijn in bewerking. De prijs bedraagt f 3,25 per stuk.

Levering uitsluitend na vooruitbetaling per giro (nr 4 47 15) of per postwissel. Bestellingen te richten aan:

MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
Zwarteweg 1 - Den Haag

De econoom in de luchtmacht

door W. A. M. MELIS, *Majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

II — Koninklijke Luchtmacht en Koninklijke Luchtvaart Maatschappij

Teneinde de in het eerste deel van deze beschouwing¹ op theoretische gronden bewezen feiten aan de werkelijkheid te toetsen, is het noodzakelijk allereerst de doelstelling van de Koninklijke Luchtmacht te vergelijken met die van een groot bedrijf. Tevens moeten daarbij de wederzijdse organen, die worden gebruikt om het doel te verwezenlijken, aan een vergelijkend onderzoek worden onderworpen. Geen enkele onderneming zal echter geheel vergelijkbaar zijn met een dienst als de luchtmacht. Desondanks werd een poging in die richting gedaan, door een vergelijking te trekken met een bedrijf dat in wezen zeer dicht bij een luchtmacht staat: de luchtvaartmaatschappij, i.c. de KLM.

Doelstelling

Koninklijke Luchtvaart Maatschappij

Als dienstverleningsonderneming op transportgebied heeft de KLM tot (statutaire) doelstelling, de uitoefening van het luchtvaartbedrijf, alsmede de bevordering van alles wat daarmee verband houdt, met het oogmerk hierbij tot een rendabele exploitatie te komen.

Koninklijke Luchtmacht

In het kader van de NAVO hebben de geallieerde luchtmachtkrachten tot primaire oorlogstaak: het aanvankelijk scheppen van een evenwicht in de lucht, gevolgd door een overwicht (zonder hetwelk geen overwinning mogelijk is). Hieruit vloeit de vrede taak van de NAVO-luchtmachtkrachten voort: paraat zijn om te kunnen optreden als „zwaard en schild” van de geallieerde volken. De Koninklijke Luchtmacht heeft in dit grote verband tot principiële (vredes-)doelstelling het opbouwen en handhaven van een hoge graad van paraatheid, teneinde deze in oorlogstijd te kunnen gebruiken om:

a. een uiterst effectieve luchtverdediging te voe-

ren, zowel tegen luchtbombardementen als tegen luchtlandingen;

b. verdere door of namens SHAPE opgedragen tactische luchtoperaties doeltreffend uit te voeren.

Vergelijking

Worden deze doelstellingen vergeleken, dan komt men tot de conclusie dat zowel KLu als KLM, ieder op eigen terrein, het luchtvaartbedrijf uitoefenen, met alles wat daarmee verband houdt. Slechts de rendabele exploitatie (winstmotief) wordt bij de KLu niet als voorwaarde aange troffen, omdat dit voor een niet-producerende organisatie nu eenmaal een onmogelijkheid is. In de taakbeschrijvingen ontbreken echter meestal de aanwijzingen over de noodzakelijke doelmatigheid en (zo mogelijk) efficiëntie in het beheer van personeel en middelen (economisch beginsel). Ook bij verdere vergelijkingen van min of meer corresponderende diensten zal dit verschil (deze lacune) soms duidelijk in het oog springen.

Organisatie als geheel

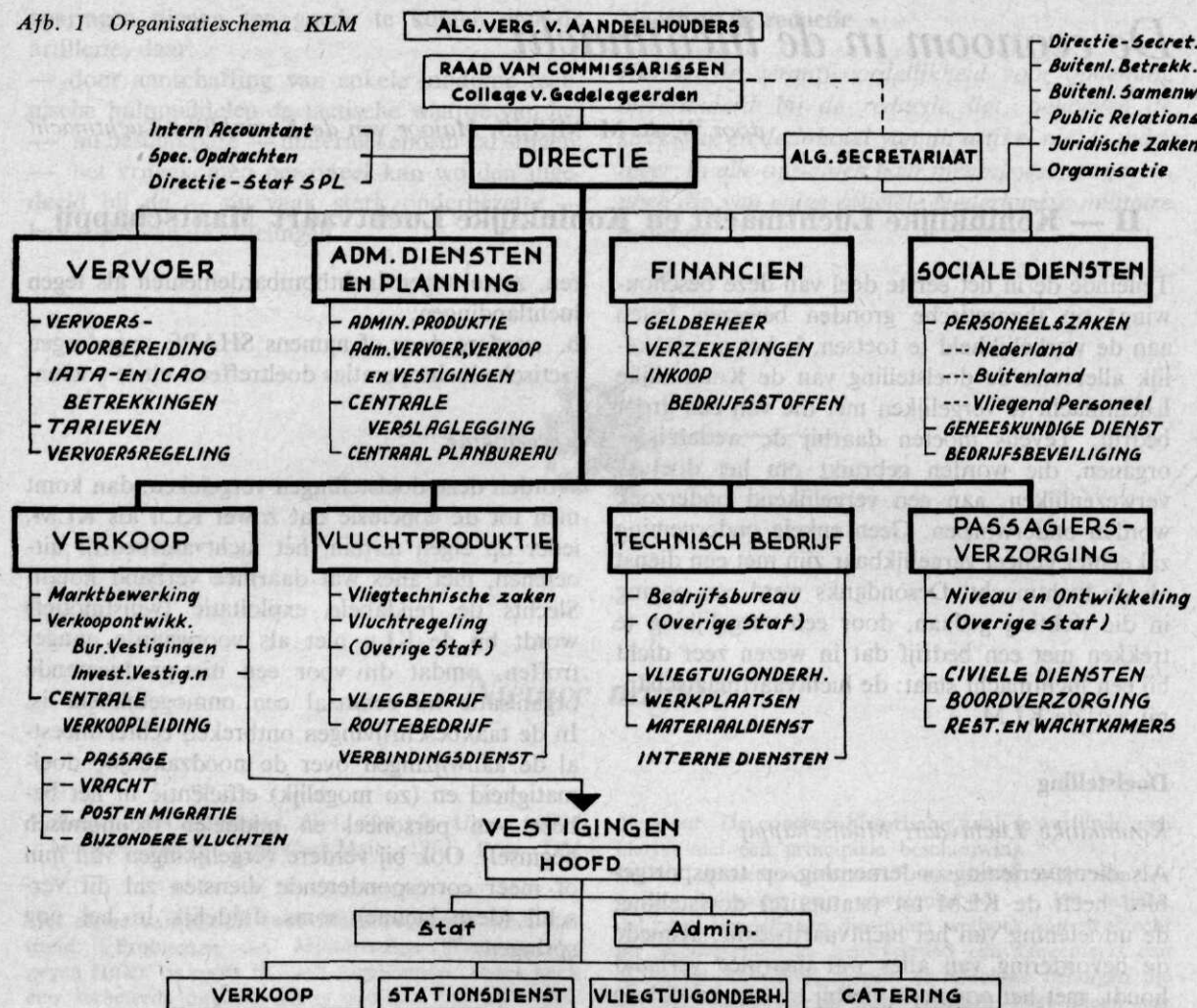
Zoals reeds opgemerkt is een volledige vergelijking tussen de KLM als onderneming en de KLu als overheidsdienst onmogelijk. Op grond hiervan zullen slechts die organen uit de totale organisatie worden gelicht en behandeld, die vergelijkbaar zijn en waarin de bedrijfseconomische normen toepassing behoren te vinden. In deze vergelijking blijkt steeds opnieuw dat de economische kant van de diverse taken in de KLM-organen (vanzelfsprekend) duidelijker naar voren komt dan bij de KLu. Toch zal dit, waar toepasselijk, steeds worden herhaald teneinde ermee aan te tonen dat ook in de vergelijkbare KLu-functies een zeker economisch facet aanwezig is.

Organisatietype

Alhoewel de KLM beweert een organisatie van het „lijn-en-staf”-type te hebben, blijkt uit de organisatieschema's (afb. 1 en 2) dat wij zowel bij KLM als KLu hebben te maken met het

¹ Deel I (Luchtmacht en economie) is gepubliceerd in *De Militaire Spectator* 131(1962)(3)121; deel III (De praktijk) verschijnt in het volgend nummer. Aan het slot van deel III wordt een literatuurlijst opgenomen.

Afb. 1 Organisatieschema KLM

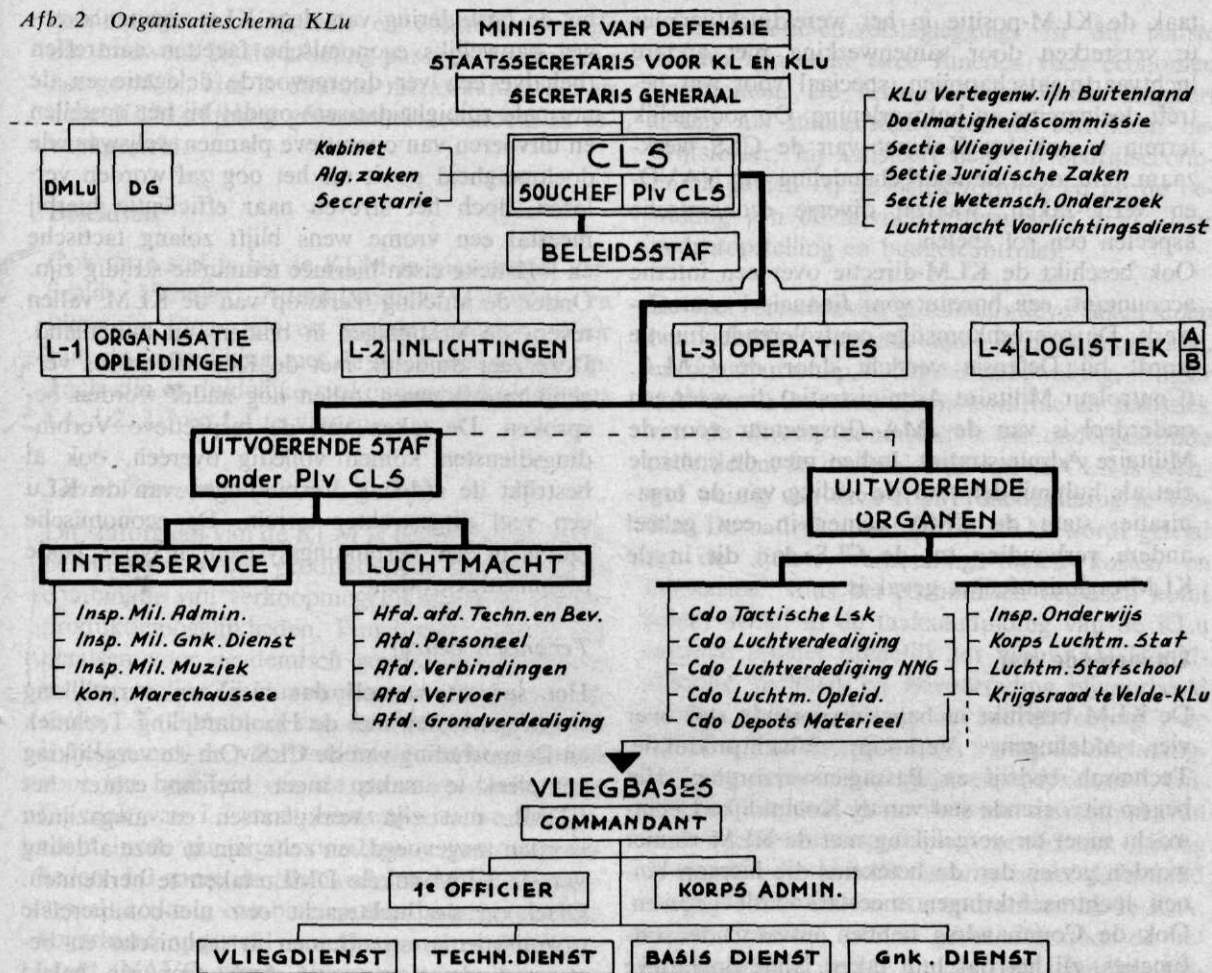
„generale-staf”-type. De KLM heeft namelijk (evenals de KLu) behalve de persoonlijke staf van de directie en de uitvoerende lijn-organen vier adviserende en beleidvormende onderdelen die hiërarchiek niet boven de uitvoerende bedrijfs-onderdelen zijn geplaatst. Deze gelijksoortigheid in de organisatie, die ook elders nog zal worden aangetroffen, maakt een vergelijking van de diverse stafniveaus mogelijk. Vooropgesteld zij echter dat in beide organisaties de beleidvorming (op een enkele uitzondering na) gescheiden is van de uitvoering. Afscheiding van de controle-functie is in geen van beide zeer duidelijk.

Directieniveau

Zowel bij de KLM als bij de KLu ressorteert het hoogste gezag bij instanties boven de directie (resp. CLS). De vergadering van aandeelhouders zou kunnen worden vergeleken met de Volksver-

tegenwoordiging, de Raad van Commissarissen met de Ministerraad, het Collège van Gedelegeerden met de minister van Defensie met zijn departement. Beide gezagdragende instanties eisen van de onder hen gestelde organisaties een zuinig en doelmatig beleid. Voor zover niet uitgesproken, zullen intuïtief de regels van de economie een rol spelen wanneer zij de bereikte resultaten beoordelen.

In de KLM-directie neemt de economie een belangrijke plaats in. Niet alleen is de president-directeur zelf doctorandus in de economie, doch tevens zijn de meeste principiële vraagstukken, waarover de directie zich een oordeel moet vormen, van economische aard. Vragen als „Welk aandeel wil de KLM nemen in het wereldluchtvervoer?”, „Waar ter wereld moet men dit vervoer zoeken?” en „Welke mogelijkheden bieden wij ons publiek?”, vallen onder het begrip marktanalyse. Verhoging van produktiviteit en effi-

ciëntie, personeelsbeleid en financiering zijn eveneens vraagstukken op economisch terrein. De „career-planning” van jonge en veelbelovende krachten neemt in het personeelsbeleid thans een belangrijke plaats in.

Ofschoon in de taakaanduiding van de Chef van de Luchtmachtstaf op het eerste gezicht geen economische principes zijn te vinden is het duidelijk dat deze nochtans bij de uitvoering van de omschreven taak een belangrijk punt van overweging zullen vormen. Gezien de minder tastbare doelstellingen van de KLu en de grootte van de organisatie, worden aan de luchtmachtleiding bijzonder hoge eisen gesteld om desondanks tot bevredigende resultaten te komen. Selectie, opleiding en „career-planning” zijn dus noodzakelijke voorwaarden voor een gezonde luchtmacht.

Persoonlijke staf

Zowel in de KLM- als in de KLu-organisatie heeft de persoonlijke staf tot taak de directie

(resp. de CLS) te assisteren bij de voorbereiding en uitoefening van zijn taak. Ook hier drukt de economie zwaar: van de vijf academisch gevormden in het Algemeen Secretariaat van de KLM zijn er drie econoom en twee jurist. Op dit stafniveau is het vooral het Kabinet van de CLS dat taken verricht die vergelijkbaar zijn met diensten uit de directiestaf van de KLM: „Dienst Buitenlandse Betrekkingen” en „Bureau Buitenlandse Samenwerking”.

De eerstgenoemde dienst is werkzaam op het gebied van de luchtvaartpolitiek (ICAO) en het verkrijgen van buitenlandse vergunningen voor commerciële of technische landingen. De hiermee min of meer overeenkomende voorbehandeling van interservice, interdepartementale en internationale aangelegenheden door het Kabinet, houdt ongetwijfeld ook economische facetten in. Vooral in onderwerpen van binnenlandse betekenis zijn deze (economische) facetten meestal in het werk van het Kabinet aanwezig.

Het Bureau Buitenlandse Samenwerking heeft tot

taak de KLM-positie in het wereldluchtverkeer te versterken door samenwerking met andere luchtvaartmaatschappijen, speciaal voor wat betreft deelneming en hulpverlening. Op soortgelijk terrein is ook het Kabinet van de CLS werkzaam, o.m. door de voorbehandeling van NAVO- en WEU-zaken, waarbij diverse economische aspecten een rol spelen.

Ook beschikt de KLM-directie over een interne accountant: een bureau voor financieel controlewerk. De overeenkomstige controlerende functie wordt bij Defensie verricht door de C.M.A. (Controleur Militaire Administratie) die weer een onderdeel is van de IMA (Inspecteur voor de Militaire Administratie). Indien men de controle ziet als hulpmiddel voor de leiding van de organisatie, staat de CMA echter in een geheel andere verhouding tot de CLS dan dit in de KLM-organisatie het geval is.

Uitvoerende staf

De KLM beschikt in haar uitvoerende staf over vier afdelingen: Verkoop, Vluchtproductie, Technisch bedrijf en Passagiersverzorging. Het begrip uitvoerende staf van de Koninklijke Luchtmacht moet ter vergelijking met de KLM ruimer worden gezien dan de betekenis die hieraan binnen luchtmachtkringen meestal wordt gegeven. Ook de Commando's hebben uitvoerende staf-functies, zij het dat hun taken langs operationele grenzen worden afgebakend; de uitvoerende staf-organen (van de Luchtmachtstaf) kennen een functionele taakverdeling.

De afdelingen Verkoop en Vluchtproductie

Dit zijn de organen die de primaire doelstelling van de KLM nastreven: Vluchtproductie beoefent de luchtvaart en Verkoop tracht dit rendabel te doen. Het behoeft geen betoog dat marktwerking en verkoopleiding economische functies van de afdeling Verkoop zijn, evenals trouwens het Routebedrijf (en speciaal het eigen planbureau van dit bedrijf) zulks in de afdeling Vluchtproductie is. In elk van deze onderafdelingen zijn daarom ook twee à drie door economie vervulde functies te vinden.

In de KLu wordt de primaire doelstelling nagestreefd door de operationele eenheden, i.c. het CLV en het CTL. In deze Commando's wordt de (operationele) luchtvaart uitgeoefend door de squadrons; SOC en TOC (operatie centra van de luchtverdediging en de tactische luchtmacht) brengen de „rendabiliteit” in het geheel. Men zal

bij de bestudering van deze KLu-organen evenwel nauwelijks economische facetten aantreffen (behalve een ver doorgevoerde delegatie en de normale zuinigheidseisen) omdat bij het opstellen en uitvoeren van operationele plannen weliswaar de doelmatigheid nooit uit het oog zal worden verloren, doch het streven naar efficiëntie hierbij meestal een vrome wens blijft zolang tactische en logistieke eisen hiermee tenminste strijdig zijn. Onder de afdeling Verkoop van de KLM vallen tevens de Vestigingen in binnen- en buitenland. Deze zeer duidelijk met de KLu-vliegbases vergelijkbare organen zullen nog nader worden besproken. De taken van de respectieve Verbindingsdiensten komen volledig overeen, ook al bestrijkt de afdeling Verbindingen van de KLu een veel uitgestrekter terrein. De economische factor in het verbindingssysteem is voor beide organisaties evident.

Technisch bedrijf

Het spreekt vanzelf dat hier een vergelijking wordt getrokken met de Hoofdafdeling Techniek en Bevoorrading van de CLS. Om de vergelijking compleet te maken moet hieraan echter het CDML met zijn werkplaatsen en magazijnen worden toegevoegd, en zelfs zijn in deze afdeling van de KLM enkele DMLu-taken te herkennen. Ofschoon de luchtmacht een niet-commerciële organisatie is, streeft men in technische en bevoorradingsectoren zeer sterk naar een beleid en beheer dat rust op de bedrijfseconomische normen. Alle eerder opgesomde normen zijn dan ook aan te wijzen; zelfs de functiescheiding van de controle vindt men terug. Door de veel sterkere dwang tot zuinigheid is de rationalisatie in de KLM ver doorgevoerd. Het valt daarom des te meer op dat het gehele technische bedrijf van de KLM slechts één econoom in dienst heeft. Vele werkzaamheden die tot de bedrijfseconomie worden gerekend, worden in het Technisch bedrijf door ingenieurs verricht. Hoewel ook in de KLu de behoefte aan rationalisatie wordt onderkend, zal het KLM-peil niet licht worden bereikt, omdat militaire en operationele factoren op de meest ongelegen ogenblikken en plaatsen voorrang eisen.

Afdeling Passagiersverzorging

Deze KLM-afdeling heeft taken die in de KLu slechts zeer vaag worden herkend. Men kan in de functies van korpsadministrateur en verplegings-officier een geringe analogie ontwaren. Deze beide KLu-functies zijn op zich zelf volledig

economisch (administratie en controle) evenals dat trouwens bij de afdeling passagiersverzorging het geval is. Het is daarom merkwaardig dat in deze KLM-afdeling geen enkele econoom is tewerkgesteld.

Beleidstaf

Ook deze staf is bij de KLM in vier secties verdeeld: Vervoer, Administratieve Diensten en Planning, Financiële en Sociale Diensten. Weer gaat de vergelijking met de KLu niet geheel op. Toch zijn er duidelijke raakpunten met de secties L1, L2, L3 en L4 te vinden.

Sectie Vervoer

Dit staforgaan van de KLM is belast met de voorbereiding van het produktieplan als gunstigste combinatie van verkoopmogelijkheden en vluchtproduktiemogelijkheden. Functioneel zijn er vijf plaatsen voor academisch geschoolde economen in deze sectie. Zij kan worden vergeleken met de sectie L3 (Operaties) van de CLS, die toch ook is belast met de voorbereidende werkzaamheden voor het bereiken van de primaire doelstelling. De taak van L3 moet evenwel niet worden gezocht in de gunstigste combinatie van mogelijkheden. L3 moet de bestaande middelen (en personeel) zodanig combineren dat daarmee een van hogerhand opgesteld streefprogramma wordt gehaald (NAVO-eisen). Nu is het reeds een groot probleem de beschikbare middelen zodanig te combineren dat het gunstigste bedrijfsresultaat wordt bereikt. Nog veel lastiger wordt de opgave als het te bereiken resultaat tevoren door een buitenstaander min of meer arbitrair wordt vastgesteld. De grondregels van het zuinig beheer en gebruik van krachten (lees: de bedrijfseconomische normen) mogen bij het oplossen van deze zeer moeilijke vraagstukken zeker niet worden verwaarloosd.

Administratieve Diensten en Planning

De taakaanduiding van dit stafonderdeel van de KLM is: het assisteren van de directie bij de ontwikkeling van het rendabiliteitsbeleid, o.m. door een voortdurende bewaking van de juiste verhouding tussen kosten en inkomsten. De KLM kent de gedecentraliseerde administratie voor de bij de produktie betrokken onderdelen op **Schiphol, alsmede** voor de afdelingen Vervoer, Verkoop en Vestigingen. Voorts bestaan gecentraliseerde organen voor de kostenadministratie van Directie en Staf, voor loonadministratie en voor

vóórcalculatie-en-verslaglegging. In dit laatste bureau zijn weer twee functies voor economen opgenomen. De bedrijfsadministrateur fungeert tevens als stafassistent voor de betrokken bedrijfsleider; hij assisteert hem op bedrijfseconomisch gebied bij de beleidvorming en bij de bewaking van de uitvoeringsresultaten (o.m. door budgetopstelling en budgetcontrole).

De hier omschreven administratieve taken doen onmiddellijk denken aan korpsadministratie, ordonnateurschap, begrotingsbewaking, maar ook aan de bureaus bedrijfscontrole en statistiek van de diverse commando's en ondergeschikte onderdelen. In de beleidstaf van de CLS is evenwel weinig van deze KLM-functies terug te vinden. De nadruk die door de KLM wordt gelegd op de „juiste verhouding tussen kosten en inkomsten” (dus het economisch beginsel) komt echter veelal in de taakaanduiding van de KLu organen minder duidelijk tot uiting. De Hoofdafdeling Techniek en Bevoorrading bijvoorbeeld „oefent controle uit op de bedrijfsvoering”; de Afdeling Verbindingen „ziet toe op de doelmatigheid van de door haar gegeven opdrachten”. Ongetwijfeld zal een groot deel van de dagtaak van de Korpsadministrateurs zijn gewijd aan „tering en nering”. In de luchtmacht is echter de afstand tussen de uitvoerders van opdrachten en de K.A. in het algemeen veel te groot. De door de bedrijfseconomie geëiste functionele scheiding tussen uitvoering en controle is hier ook tot hiërarchieke scheiding geworden. Het vliegbedrijf en het technisch bedrijf op een basis zullen daarom van de bedrijfseconomische scholing of kennis van de korpsadministrateur (enkele uitzonderingen daargelaten) minder profijt hebben dan dit in overeenkomstige omstandigheden in de KLM het geval is.

Behalve de afstand tussen ondercommandant en korpsadministrateur speelt echter ook de begrotingstechniek een rol. De KLM kent afzonderlijke budgets voor min of meer zelfstandige bedrijfsonderdelen; bij de opstelling daarvan speelt de soms economisch geschoolde (bedrijfsonderdeels-) administrateur een grote rol. De KLu kent de zeer ver gedifferentieerde, doch centrale begroting. In het KLM-systeem is de afdelingschef zelf nauw betrokken en dus geïnteresseerd in de financiële gang van zaken. Voor menige (onder)commandant liggen deze gegevens nauwelijks ter inzage. Het is dus niet verwonderlijk dat dan ook de interesse niet groot is. Het directe belang en de interesse die de KLM-bedrijfschef heeft voor de financiële positie van zijn organisatie, wordt

wél teruggevonden bij de ordonnateurs in het luchtmachtapparaat. Deze functionarissen spelen bij de behoeftebepaling en aanschaffingsbeleid een voorname rol en hebben dus direct belang bij de financiële stand van zaken in hun eigen begrotingsgedeelte. De ordonnateurs kunnen binnen de in de begroting uitgestippelde richtlijnen een betrekkelijk zelfstandig detailbeleid voeren. De hun ter beschikking staande begrotingsbewakers zijn echter meestal administratieve krachten, die in het gunstigste geval interesse hebben in de economische vraagstukken van het financiële beleid en beheer. Het begrotingsbeheer dat voor de luchtmacht plaatsvindt bij een van de bureaus van de Afdeling Comptabiliteit (MvD) geschiedt echter weer op vrij grote afstand van de ordonnateur. Desgevraagd zal hij ongetwijfeld uitgebreide en juiste adviezen krijgen; hij zal zich evenwel dikwijls minder goed thuisvoelen tussen deze comptabele experts die gewoonlijk meer financieel dan economisch zijn geschoold. Ook de ordonnateur blijft daarom veelal van de adviezen van de specialisten verstoken met alle bezwaren van dien.

Tenslotte is het in de administratie van de financiële aangelegenheden van het MvD de Afdeling Interne Organisatie en Efficiency die tot taak heeft de transacties die de ordonnateur wil uitvoeren, en waarvoor begrotingsgelden zullen worden gebruikt, te beoordelen op efficiëntie en doelmatigheid. Ook hier doet zich de grote afstand gevoelen tussen het Directoraat-Generaal (als centrale begrotingsbeheerder) en de ordonnateur. Het is voor de burger „efficiency“-expert, zelfs van het Ministerie van Defensie, buitengewoon lastig zich te moeten realiseren dat een niet-efficiënte handeling toch doelmatig en soms zelfs de meest doelmatige of enig mogelijke zal zijn. Het controle-apparaat werkt hier direct voor het „college van gedelegeerden“; de luchtmachtleiding beschikt eerst indirect over de resultaten van deze controle.

Het Centrale Planbureau van de KLM dat eveneens ressorteert onder Administratieve Diensten en Planning, coördineert de ontwikkelingsplanning van de gehele Maatschappij op langere termijn. Het voorziet de diverse planbureaus van de onderdelen van basisgegevens voor hun eigen deelplanning. Hierdoor wordt gewaarborgd dat binnen de KLM-organisatie overal van dezelfde grondgegevens wordt uitgegaan, zodat resultaten altijd vergelijkbaar zijn. Voor de goede gang van zaken in dit planbureau zorgen negen functionarissen, waarvan er zes afgestudeerde economen zijn.

Vergelijking van KLM en KLu op dit gebied, toont dat de taak van dit bureau bij de KLu uiteindelijk in een aantal deeltaken die binnen de luchtmacht door zowel beleidvormende als uitvoerende instanties worden verricht. De mogelijkheid bestaat dus dat in de KLu de eis van de ver doorgevoerde delegatie gaat ten koste van de „eenheid van leiding“ (en van opvatting). Ook kunnen misverstanden ontstaan doordat van uit verschillende uitgangspunten werd gewerkt, of zullen onderdelen van de organisatie „uit de pas“ lopen, hetgeen in het bijzonder op planningsgebied zeer bezwaarlijk is. Aan de andere kant is het een nadeel van een centraal planbureau dat men daar licht komt tot „plannen-voor-de-planning“ en dat men het hogere doel (van de totale organisatie) wel eens uit het oog verliest. Daarom is het wellicht van de KLM-directie geen gelukkige keuze geweest het bureau „operations research“ (met twee economen) onder het Centraal Planbureau te plaatsen.

Financiën

Het staforgaan Financiën van de KLM assisteert de directie bij de ontwikkeling en uitvoering van het financieringsplan. Naast tien financiële experts werken hier twee economen. De in het defensie-apparaat vergelijkbare functies zijn weer verdeeld, en wel over CLS, DMLu en DG, waarbij ook het Ministerie van Financiën medezeggenschap heeft. Het niveau waarop in de luchtmachtorganisatie het financieringsbeleid wordt bepaald is aanzienlijk hoger dan bij de KLM. Daarbij komt nog dat het geldbeheer van de luchtmacht een zaak is van Comptabiliteit en Militaire Administratie. Een discussie over dit onderwerp zou echter te ver voeren en spoedig aan de Comptabiliteitswet raken, hetgeen zeker niet de bedoeling is van deze beschouwing.

De Sociale Diensten van de KLM

Deze zijn voornamelijk werkzaam op personeelsgebied. De Dienst Personeelszaken is vergelijkbaar met gedeelten van het Directoraat Personeel van het MvD en van de Afdeling Personeel van CLS. Behalve de „career-planning“ geschiedt het werkelijke personeelsbeheer in de KLM evenwel bij de min of meer zelfstandige bedrijfsonderdelen. Het verschil dat hier wordt aangetroffen is weer terug te voeren tot het verschil burgermilitair. Ook de luchtmacht kent echter wel degelijk het gedecentraliseerde personeelsbeheer en wel voor het burgerpersoneel in dienst bij vliegbases, depots, e.d. Bij het beheer van het militair

personeel zal men soms weer de (in het burgerbedrijf niet bestaande) onvermijdelijke tegenstrijdigheid tussen efficiëntie en doelmatigheid aantreffen. De beide andere diensten van dit staforgaan zijn:

- a. de Geneeskundige Dienst (IGDKL);
- b. de Bedrijfsbeveiliging (L2 en Koninklijke Marechaussee).

Met de vermelding van deze diensten moge hier worden volstaan, omdat beide op de economie van het bedrijf weinig invloed hebben.

Het is wenselijk hier op te merken dat, ook al noemt de KLM de zojuist besproken organen: staforganen, en ook al spreekt zij over een beleidstaf, zij daarin niet geheel consequent is. De uitvoering van sommige werkzaamheden zoals personeelszaken en administratie worden soms opgedragen aan een staforgaan. Dat deze handelwijze theoretisch onjuist is behoeft geen betoog. In de KLM-organisatie, die zo van het kostenbesef is doordrongen, is echter een enkele uitzondering op deze regel wel aanvaardbaar, mits hiermee de efficiëntie wordt gediend en tegen excessen wordt gewaakt. Toepassing van een dergelijke werkwijze in de luchtmacht moet evenwel worden ontraden mede omdat de KLu een dermate grote organisatie is dat specialisatie van functies mogelijk is en de strenge scheiding van beleidvorming, uitvoering (en controle) bijna overal uitvoerbaar wordt.

Vestiging - vliegbasis

Het laatste van de te vergelijken organisatiegedeltes is de Vestiging waarvan de KLM er in binnen- en buitenland 80 heeft. Hier geschiedt de feitelijke uitvoering van een belangrijk deel van de KLM-activiteiten. In de Koninklijke Luchtmacht is het de vliegbasis die deze feitelijke uitvoerende taak heeft. De beide organen zijn zeer goed te vergelijken, hetgeen vooral komt door de grote overeenkomst in organisatievorm.

Leiding en staf

De algemene leidende taken en verantwoordelijkheden van het Hoofd van de KLM-Vestiging zijn direct vergelijkbaar met de overeenkomstige taken en verantwoordelijkheden van de vliegbasiscommandant. Opnieuw treedt evenwel bij de KLM de economische gerichtheid van de taak naar voren: ook hier wordt de eis — kostenbesef — in de taakomschrijving duidelijk vastgelegd (ofschon toevalligerwijs geen enkel Vestigingshoofd economisch is gevormd). Het Hoofd van een Ves-

ting beschikt over een plaatsvervanger, die in grote vestigingen een afzonderlijke staffunctionaris is (Eerste Officier); hij assisteert tevens bij de „lokale” beleidsvorming. Voorts is in de staf van een Vestiging de Administrateur te vergelijken met het Bureau Bedrijfscontrole plus de luchtmacht-korpsadministrateur. Twintig van de zestig Vestigingsadministrateurs zijn economen. Volstaan moge worden met de opmerking dat het Hoofd van de Vestiging ook voor de financiële gang van zaken in zijn organisatie volledig verantwoordelijk is; de commandant van een onderdeel daarentegen is dit alleen indirect.²

Uitvoerende organen

De primaire taak op dit niveau van de KLM (verkoop) en van de KLu (vliegdienst) worden in de respectieve organisaties duidelijk aangetroffen. De vergelijking tussen de „Sales Manager” en de „Chef Vliegdienst” is na de voorgaande verhandeling wel aanvaardbaar, ofschoon het economisch beginsel ook hier weer een factor van meer resp. minder gewicht blijkt te zijn. Stationsdienst en Vliegtuigonderhoudsdienst zijn zonder meer vergelijkbaar met Basisdienst en Technische Dienst. „Catering” is een activiteit die men wellicht zou vergelijken met de taak van het Verzorgingssquadron van de vliegbasis. „Catering” werkt echter direct mee aan de productie; de activiteiten van het verzorgingssquadron hebben slechts een indirecte invloed op de „opbouw en handhaving van de paraatheid”. Uit het voorgaande blijkt dat ook in de KLM-Vestiging (KLu-Vliegbasis) alle economische normen weer zijn terug te vinden.

Samenvatting

In het tweede deel van deze beschouwing werden de KLu- en KLM-organisaties met elkaar vergeleken voor zover dit nuttig en nodig was om de in het eerste deel in theorie gevonden antwoorden aan de praktijk te toetsen. Bij deze vergelijking kwamen de volgende feiten naar voren.

- a. Het organisatietype van beide instellingen waarborgt de vereiste scheiding van beleidvorming en uitvoering. De controlefunctie is bij beide (behalve de accountantscontrole) hier en daar met andere functies verweven.
- b. Aan de luchtmachtleiding moeten vermoede-

² Hierin blijkt langzamerhand enige verandering te komen, daar de procedures inzake lokale aanschaffingsmachtiging en „hoogste bedragen” soepeler worden.

delijk nog hogere eisen worden gesteld dan aan de KLM-directie, daar de KLu-organisatie veel groter is en de doelstellingen minder tastbaar zijn.

c. Door het Kabinet van de CLS worden werkzaamheden verricht die vergelijkbaar zijn met enkele functies van de directiestaf van de KLM. In deze werkzaamheden worden diverse bedrijfs-economische facetten teruggevonden.

d. De interne accountant die voor de KLM-directie financiële controle uitoefent, ontbreekt bij de CLS. Aan de luchtmacht staat slechts indirect en op een ander niveau de C.M.A. ten dienste.

e. De uitvoerende onderdelen die de primaire doelstellingen nastreven zijn op economisch gebied nauwelijks vergelijkbaar. Is bij beide de doelmatigheid zeer belangrijk, de efficiëntie speelt in de KLu slechts daar een rol van betekenis, waar dit uit tactisch en logistiek oogpunt toelaatbaar is.

f. De sectie Vervoer van de KLM en L3 zijn de beleidssecties die aangeven op welke manier de primaire doelstelling het best kan worden bereikt. Zij zijn vergelijkbaar; van de L3-functionaris wordt echter zeer veel geëist daar het te bereiken doel niet door de eigen „directie” wordt vastgesteld maar voor NAVO door de buitenstaander: SHAPE.

g. De kleine afstand tussen de bedrijfsleider en „zijn” administrateur maakt bij de KLM een gezond financieel beheer mogelijk. Deze afstand is bij de KLu-onderdelen veel groter, doordat de functionele scheiding hier ook hiërarchiek is doorgevoerd.

h. In de begrotingssystemen werden grote verschillen geconstateerd. De (onder)commandant heeft door de centrale begroting minder inzicht in de financiële toestand van zijn eigen onderdeel.

i. Het comptabele (controle)-apparaat van het Ministerie van Defensie werkt niet in de eerste plaats voor de leiding van de KLu maar voor de minister en voor de Centrale Begrotingsbeheerder.

j. In de KLu is het delegatieprincipe t.a.v. planning zeer ver doorgevoerd, wellicht zelfs ten koste van de „eenheid van opvatting”.

k. Vrijwel alle bedrijfseconomische normen worden aangetroffen bij de vergelijking van de KLM-Vesting en de KLu-vliegbasis.

l. In vele geledingen van het KLM-bedrijf zijn economen tewerkgesteld. Het is zelfs de indruk van het Centraal Planbureau dat hier en daar (met name in het Technisch Bedrijf) nog wel enige uitbreiding van het aantal economische functies gewenst is.

Conclusies over Deel II

a. Uit de voorgaande vergelijking valt te concluderen dat het noodzakelijk is de bedrijfseconomische normen toe te passen op de Koninklijke Luchtmacht, wil men de beste resultaten bereiken met de beschikbare middelen.

b. Het organisatietype (Generale Staf-organisatie) is geschikt om ook voor een meer economisch ingesteld apparaat te voldoen.

c. Aan de hoge eisen die op bepaalde gebieden aan de hogere luchtmachtfunctionarissen worden gesteld kan worden voldaan door een goede selectie van het personeel, aangepaste opleidingen en vooral door „career-planning”, evenals dit door de KLM reeds geschiedt.

d. Aangezien in de luchtmacht de efficiëntie niet steeds rigoureuus is doorgevoerd, is het bijzonder moeilijk voor de niet-ingewijde (burger) econoom, het werk in de KLu naar waarde te beoordelen. Hij zal zijn normen slechts gemodificeerd (soms onherkenbaar) terugvinden.

e. De diepst ingrijpende verschillen zijn te vinden op financieel-administratief terrein. De grondoorzaken van deze verschillen — en mogelijk ook de starheid van de Militaire Administratie — zijn wellicht terug te voeren tot de Comptabiliteitswet van 1927, die slechts zeer weinig speelruimte overlaat.

f. Het gemis aan belangstelling voor de financiële vraagstukken van het defensie-apparaat is te wijten aan de grote afstand tussen ondercommandant en korpsadministratie en tussen de Luchtmachtstaf en de Inspectie der Militaire Administratie. Behalve de hiërarchieke scheiding van deze beide organen, is ook de Centrale Begroting hieraan niet vreemd. Hierin is misschien verandering te brengen door het kweken van interesse in de economische en bedrijfsorganisatorische aspecten van de luchtmacht, waardoor de KLu-officier ook van zijn kant ertoe komt deze kloof te overbruggen.

De Inlichtingendienst te velde

door H. A. THOONSEN, Luitenant-Kolonel van de Generale Staf
en A. Th. ARONS, Majoor der Infanterie

Het mag als algemeen bekend worden verondersteld, dat de tactiek door invoering van wapens met een grotere dracht en uitwerking, dan die, welke tot in Wereldoorlog II in gebruik waren, zo sterk is beïnvloed dat, hoewel niet mag worden gesproken van een revolutie, toch een zodanige evolutie in de gevechtsvoering heeft plaatsgevonden, dat diepgaande wijzigingen op bestaande methoden en procedures noodzakelijk zijn geworden.

Wat men thans in de voorschriften aantreft en in de praktijk ziet worden toegepast, vormt een tegemoetkomen aan de eisen van een grotere mate van verspreiding van de troepen, een snellere wijze van optreden van de gevechtseenheden, een ruimere toepassing van beweeglijkheid zowel bij de aanvoering als bij de inzet en de verdeling der krachten.

Het samenspel van deze factoren schept voorwaarden, die de commandovoering beslist niet eenvoudig doen zijn. De bestreken ruimten zijn groter, de toegepaste middelen worden steeds meer gecompliceerd, de verbindingen worden langer, met in vele gevallen een grotere kwetsbaarheid als gevolg. Desondanks wordt van de commandant verlangd de verantwoordelijkheid voor de gevechtsleiding onverkort te kunnen handhaven. Hij moet in staat blijven beslissingen tijdig en op de juiste wijze te kunnen nemen.

Dit kan worden bereikt door de werkzaamheden in de staf eveneens te onderwerpen aan een grondige herziening en de daarbij gebruikte methoden en middelen aan te passen aan de thans heersende en snel wisselende omstandigheden. De stafwerkzaamheden moeten zodanig zijn gericht dat de commandant in staat blijft gesteld de situatie op het gevechtsveld voortdurend te beheersen en zijn troepen daar te leiden, waar het doel zo snel mogelijk wordt bereikt onder handhaving van de „économie des forces” zowel wat materieel als wat personeel betreft.

Voor de commandant is daartoe *het overzien van de situatie* een „conditio sine qua non”; voorts moet het zoveel mogelijk *voórzien van de situatie* als voorwaarde worden gesteld, waarnaar met alle mogelijke middelen dient te worden gestreefd.

Voor dit laatste is voor een belangrijk deel de taak van de G2/S2 functionaris in de staf.

Het gebruik van de hem ter beschikking staande middelen tot het verkrijgen van gegevens en het verwerken hiervan tot gewenste inlichtingen dient in even sterke mate te worden aangepast aan de nieuwe ontwikkelingen als dat met de gevechtshandelingen zelf het geval is.

Als taak voor de inlichtingenofficier staat nog steeds aangegeven, dat hij verantwoordelijk is voor het geven van volledige, betrouwbare, voortdurende, nauwkeurige en up to date inlichtingen betreffende de vijand, het terrein en het weer, teneinde zijn commandant in staat te stellen tijdig de juiste beslissingen te kunnen nemen, de ondersteunende wapens efficiënt te kunnen gebruiken en om verrassing te voorkomen.

Daartoe zal de commandant in het algemeen willen weten: de mogelijkheden, de plannen en de bevelen van de vijand, alsmede de doelen die de vijand hem biedt. In details komt dit neer op het vaststellen van de aanwezigheid, de identiteit, de sterkte, de plaats, de activiteit, de hoedanigheid enz. van de vijand. De behoefte aan het ter beschikking zijn van deze factoren kan variëren in frequentie, nauwkeurigheid, detail en snelheid afhankelijk van het niveau van de eenheid en de gevechtshandeling die wordt voorbereid of gaande is.

De commandant wenst over deze wetenschap tijdig en volledig te beschikken. Verkenning en doelopsporing dienen daartoe efficiënt en accuraat te zijn, doch weinig tijd te vergen.

Directe waarneming alleen geeft echter geen volledige gegevens. Een samenstel van waargenomen feiten, gecombineerd met reeds verkregen gegevens zal hier uitkomst moeten brengen en resulteren in de op dat moment gewenste inlichtingen. Met andere woorden: ook het proces van de verwerking, het combineren en interpreteren van de gegevens zal zich in snelheid en volledigheid moeten aanpassen.

Daarbij komt dat de bestreken ruimte aanzienlijk groter is geworden. Het betreft niet alleen meer het gebied van verantwoordelijkheid doch

ook het gebied van (inlichtingen)-belangstelling — de naam spreekt voor zichzelf — waarover de commandant de nodige inlichtingen ter beschikking wenst te hebben voor de lopende en toekomstige gevechtshandelingen.

Het korter zijn van de beschikbare tijd wordt niet zozeer veroorzaakt door de factoren weer en terrein, dan wel door de factor vijand. Mobiliteit speelt bij de vijand een grote rol. Lange tijd van voorbereiding en gereedstelling zijn uitzondering. Samengevat moet de aanpassing van de inlichtingenwerkzaamheden aan de tegenwoordige oorlogvoering zijn gericht op:

1. het sneller verzamelen van meer en betere gegevens;
2. het sneller doorgeven van gegevens;
3. het sneller verwerken tot inlichtingen;
4. het sneller verspreiden van inlichtingen.

Het sneller doorgeven van gegevens; de verwerking tot inlichtingen en de verspreiding daarvan kan in aanzienlijke mate worden bevorderd door een verbetering van de middelen en een opvoering van het peil van het inlichtingenpersoneel. De basis blijft echter: het sneller verzamelen van meer en betere gegevens, en vooral in dát opzicht zal het aanpassingsproces het sterkst moeten worden doorgevoerd. Dit moet niet alleen beperkt blijven tot de specifieke verkenning- en inlichtingenorganen en hun materieel, doch de troep zelf en de commandanten op alle niveaus moeten zijn doordrongen van de noodzaak op het gevechtveld meer en betere gegevens snel te verzamelen en door te geven.

In de organisatie zijn specifieke verkenningseenheden opgenomen, zoals de verkenningsgroep bij het bataljon, de verkenningcompagnie bij de brigade en de verkenningbataljons bij de divisie of het Legerkorps. De uitrusting van deze eenheden is of wordt aangepast aan de moderne eisen doch dit alles vermag niet, dat een 24 uursbewaking van het gevechtveld verzekerd is, tenzij alle te velde aanwezige troepeneenheden daaraan hun krachten bijdragen en hun activiteiten daarop richten.

De interpretatie van de door de troepeneenheden verzamelde gegevens vindt voornamelijk plaats op het niveau van de divisie of hoger, tenzij de tactische omstandigheden voorschrijven, dat reeds op lager niveau verwerking moet plaatsvinden. In dat geval zal door detachering van daartoe geschikte inlichtingendiensteneenheden van een hoger echelon in de verwerkingscapaciteit moeten worden voorzien.

In dit hogere echelon staat de commandant een

grote variëteit aan inlichtingenorganen ter beschikking, zowel voor het verzamelen, als het verwerken. Behalve de reeds genoemde verkenningbataljons kunnen wij hier aantreffen: vliegtuigen voor luchtverkenning, zowel tactische luchtmacht- als legervliegtuigen, verbindingsverkenningseenheden, radar, drones, lange-afstandspatrouilles, ondervragers van krijgsgevangenen, slagordespecialisten, vertalers van documenten, foto-interpreteurs, tolken en specialisten op het gebied van vijandelijk materieel.

De uitrusting van de verbindingsverkenning- de radar- en droneseenheden bevindt zich nog steeds in een dergelijk stadium van technische ontwikkeling, dat het niet mogelijk is een definitieve werking en organisatie in dit artikel aan een beschouwing te onderwerpen.

Gezien het karakter zou dit ook te ver voeren, doch wel mag zonder meer worden gesteld dat door de voortgang van de elektronische techniek dergelijke weidse perspectieven worden geopend dat het, afgezien van het financiële aspect, bijzonder moeilijk is te bepalen wat aan de aanwezige uitrusting moet worden toegevoegd of wanneer het bestaande moet worden vervangen. Een weloverwogen toekenning van prioriteiten zal hier uitkomst moeten brengen.

De door deze hogere eenheden verkregen gegevens zijn, evenals die, welke door de lange-afstandspatrouilles worden geproduceerd, primair voor de hogere commandant van belang, ofschoon zij bij verwerking in vele gevallen de uiteindelijke inlichtingen aan de lagere commandanten zullen beïnvloeden.

Van meer directe invloed op de beslissingen van de lagere commandanten zijn de inlichtingen die worden verkregen door de werkzaamheden van de ondervragers, vertalers, foto-interpreteurs, tolken en overige specialisten. Deze zijn verzameld in de Militaire Inlichtingendienst Compagnie (MID-Cie), waarop hier nader zal worden ingegaan, teneinde een inzicht te verschaffen in de wijze waarop het personeel van deze compagnie de door de gevechtseenheden verzamelde gegevens verwerkt en aanvult tot die vorm van inlichtingen, die de commandant in staat moeten stellen tijdig de juiste beslissingen te nemen.

In de Militaire Inlichtingen Dienst Compagnie van een legerkorps zijn alle inlichtingspecialisten samengebracht met uitzondering van de contra-inlichtingspecialisten.

De organisatie van de MID-Cie — bestaande uit een staf en 35 ploegen — is dusdanig dat op de meest efficiënte wijze kan worden voldaan aan

de primaire taak van dit onderdeel, nl. het verlenen van steun door daartoe opgeleide inlichtingspecialisten aan commandanten van onderdelen. Deze specialistische steun omvat:

- a. de interpretatie van luchtfoto's;
- b. het verschaffen van gegevens uit de militair geografische documentatie;
- c. het verschaffen van slagordegegevens betreffende de vijandelijke strijdmacht;
- d. de coördinatie van het verkrijgen en verwerken van technische en wetenschappelijke inlichtingen betreffende vijandelijk materieel;
- e. het ondervragen van krijgsgevangenen;
- f. het vertalen van buitgemaakte vijandelijke documenten met inlichtingenwaarde;
- g. het nauwkeurig onderzoeken en analyseren van deze buitgemaakte vijandelijke documenten;
- h. commandanten en stafofficieren op elk niveau behulpzaam zijn door op te treden als tolk.

De luchtfoto-interpretateur

Tegen het einde van de Eerste Wereldoorlog werden op bescheiden schaal en op primitieve manier luchtfoto's geproduceerd. Het was ruim 20 jaar later dat in de Tweede Wereldoorlog de grote stoot werd gegeven tot het verkrijgen van militaire inlichtingen aan de hand van luchtfoto's. Door de geallieerde luchtmacht werd in deze oorlog ongeveer 49 miljoen km², of ca. 1/10 deel van het aardoppervlak, op luchtfoto's vastgelegd; voor de voorbereiding van bepaalde acties was men voorts uitsluitend aangewezen op inlichtingen, verkregen door middel van luchtfoto's. Speciaal in de laatste jaren zijn de mogelijkheden om gegevens te verkrijgen door luchtfoto's belangrijk uitgebreid en thans vrijwel onbeperkt te noemen door toepassing van de nieuwste technische vindingen op de camera-apparatuur.

De luchtfoto-interpretateur is degene, in wiens handen de luchtfoto een zeer waardevol document is; daar waar de leek slechts een mooie foto ziet van een landschap of een zich in bochten slingerende rivier, is hij opgeleid om in dit landschap opstellingen van de vijand of langs de rivier voorbereidingen voor een rivierovergang te onderkennen. Vijandelijke acties, voorgenomen of reeds aangevangen, zullen door de interpretateur tijdig kunnen worden onderkend. Alle gewenste inlichtingen over het terrein in de meest uitgebreide zin worden door hem d.m.v. de luchtfoto's verkregen.

Een sprekend voorbeeld zijn de luchtfoto's van de versperingen en de verdedigingswerken, die

vóór de invasie in 1944, door de Duitsers voor en bij de Normandische kust waren aangebracht. Aan de hand van deze luchtfoto's werd de verovering van de kuststrook voorbereid, er konden maquettes worden vervaardigd en de commandanten konden door middel van zowel luchtfoto's als maquettes volledig met hun opdracht vertrouwd worden gemaakt.

Vijandelijke objecten, voorkomende op een luchtfoto, zal de interpreteur, na raadpleging van de hem reeds bekende gegevens omtrent deze objecten, trachten te identificeren en zonodig door fotoverkenningsvliegtuigen van de luchtmacht onder controle laten houden.

Het was in de afgelopen oorlog aan Engelse zijde bekend dat de Duitsers een wetenschappelijk proefstation hadden gevestigd in Peenemünde. Deze plaats werd regelmatig opgenomen in routinevluchten van de fotovliegtuigen. Tijdens de interpretatie van de luchtfoto's bleek dat een object nabij de gebouwen van het proefstation was gebouwd, waarvan het doel niet duidelijk was. De frequentie van het aantal fotovluchten naar Peenemünde werd opgevoerd en op zekere dag vertoonde een luchtfoto — genomen van grote hoogte — het moment waarop een proefmodel (van wat later bleek de V-1 te zijn) de lanceerbasis verliet. De daarna uitgevoerde bombardementen van Peenemünde hebben de voltooiing van de V-1 aanzienlijk vertraagd.

De uitwerking van de inzet van eigen vuursteunmiddelen kan door de luchtfoto-interpretateur met behulp van luchtfoto's worden gecontroleerd. Stafkaarten worden door hem bijgewerkt aan de hand van luchtfoto's, zodat de gebruiker van deze stafkaarten kan beschikken over gegevens, die met de werkelijkheid overeenstemmen.

De fouten in de camouflage en de sporendiscipline van eigen troepen zal hij aan de hand van de luchtfoto kenbaar maken, zodat door tijdige waarschuwing van commandanten van onderdelen de kans op ontdekking van hun onderdeel door de vijand zo klein mogelijk wordt. Op deze wijze wordt tevens de contra-inlichtingentaak van de commandant verlicht.

Uit het bovenstaande zal duidelijk zijn dat de plaats in de organisatie van de foto-interpretateur op een dusdanig niveau dient te zijn dat hij gelegenheid heeft, de door hem aan de hand van luchtfoto's getrokken conclusies voor te leggen aan deskundigen van bepaalde wapens of dienstvakken, zodat tot een *juiste* conclusie wordt gekomen.

Behalve met de interpretatie van luchtfoto's houdt de foto-interpretateur zich ook bezig met de documentatie van militair-geografische gegevens. Het doel hiervan is tweeledig; enerzijds heeft hij deze documentatie zelf nodig voor een juiste interpretatie van de luchtfoto's, doch anderzijds kan hij commandanten deze geografische gegevens verstrekken van gebieden waarvan nog geen luchtfoto's beschikbaar zijn.

De slagorde-specialist

De slagorde-specialist bezit een uitgebreide kennis van de organisatie — zowel voor wat betreft personeel als materieel-, de opleiding en de gebruikelijke wijze van optreden van de vijandelijke strijdkrachten. Reeds in vreedstijd verzamelt hij gegevens over de geschiedenis van de onderdelen van de mogelijke vijand en persoonsgegevens over de commandanten van deze onderdelen. Het is voor een commandant van het grootste belang dat hij weet of het onderdeel van de tegenstander veel, weinig of in het geheel geen gevechtservaring heeft; deze gegevens zijn ook van belang omtrent de commandant van het vijandelijk onderdeel, waarbij het bovendien nog belangrijk is om iets meer te weten omtrent opleiding, karakter en mentaliteit van deze commandant. In oorlogstijd worden de verliezen van vijandelijk personeel en materieel door de slagorde-specialist geregistreerd, waardoor hij de commandant voortdurend op de hoogte kan houden van de sterkte van de tegenstander.

Bovendien is hij in staat om allerlei losse gegevens betreffende de vijand tot één geheel samen te voegen zodat hij een indruk kan verschaffen omtrent de vijandelijke mogelijkheden en bedoelingen. Als zodanig vervult de slagorde-specialist een belangrijke rol bij het opstellen van het verzamelplan door de G2. Een slagorde-specialist die zijn vak verstaat en voldoende gegevens in handen krijgt kan aan zijn commandant een overzichtkaart aanbieden, die gelijk is aan de kaart, die de G-3 van de tegenstander aan zijn commandant aanbiedt.

Dit, gevoegd bij de verstrekte inlichtingen omtrent de gevechtsvaardigheid van de tegenstander, geeft de commandant een volledig beeld van de vijand zodat hij in staat is een juist besluit te nemen.

De Coördinator Technische Inlichtingen

Het verzamelen van inlichtingen omtrent het bij de vijand in gebruik zijnde materieel is van het

hoogste belang. Reeds in vreedstijd zal de technische inlichtingspecialist een zo uitgebreid mogelijke documentatie opbouwen van het bij een mogelijk toekomstige vijand in gebruik zijnde materieel. Het doel hiervan is om kennis te verkrijgen omtrent de mogelijkheden, die door de tegenstander met dit materieel kunnen worden verkregen, alsmede om aangetroffen technische verbeteringen, tot op dat moment nog niet toegepast, op eigen materieel te kunnen beproeven.

In vreedstijd zijn de middelen om kennis te nemen van het materieel van een toekomstige tegenstander uiteraard zeer beperkt, in oorlogstijd is dit evenwel anders. Alle technische gegevens van het materieel van de vijand kunnen en moeten in oorlogstijd uit het buitgemaakte materieel worden verkregen. Specialisten van Technische Dienst, Genie, Verbindingsdienst, Intendance en Geneeskundige Dienst zijn hiertoe samengebracht in technische-inlichtingenteams en hebben tot taak buitgemaakt materieel te onderzoeken en te beproeven.

Het is zaak dat deze specialisten zo spoedig mogelijk beschikken over buitgemaakt vijandelijk materieel, hiervoor is de medewerking van de troep onontbeerlijk, in het belang van de troep zelf, want des te eerder over dit materieel wordt beschikt, des te eerder zijn de middelen ter bestrijding beschikbaar.

Het belang van het verzamelen van technische inlichtingen moge blijken uit de volgende voorbeelden.

Uit een intensief onderzoek op verongelukte Japanse vliegtuigen in de afgelopen oorlog, was de Amerikaanse technische-inlichtingspecialisten gebleken, dat een essentieel onderdeel van deze vliegtuigen was vervaardigd van een chroom-nikkel-staallegering, waaruit duidelijk bleek dat er een groot tekort aan chroom bestond. Onmiddellijk werd overgegaan tot bombardementen op vindplaatsen van chroomerts met als gevolg dat de productie van vliegtuigen aanzienlijk terugliep.

In 1945 bracht het Russische leger in Duitsland een nieuwe tank in de strijd, de T-34. De Amerikanen onderwierpen deze tank van hun toenmalige bondgenoot niet aan een nader onderzoek; hadden zij dit wel gedaan dan waren zij later tijdens de strijd in Korea niet voor de verrassing geplaatst dat hun pantserafweermiddelen niet in staat bleken de pantsring van deze tank te doorboren, waardoor eerst op dat moment opdracht kon worden gegeven tot het vervaardigen van

een beter pantserafweermiddel, hetgeen uiteraard geruime tijd vergde.

De inzet en verdeling van de werkzaamheden van deze technische-inlichtingenteams wordt geregeld en gecoördineerd door de Technische Inlichtingen Coördinatie Ploeg van de MID-Cie. Deze ploeg is voor de coördinatie van de werkzaamheden, de technische inlichtingen betreffende, toegevoegd aan de G-2. De technische-inlichtingenteams rapporteren hun bevindingen aan de commandant van de Technische Inlichtingen Coördinatie Ploeg, die zorg draagt dat de verkregen gegevens worden geanalyseerd, bewerkt en doorgezonden aan de belanghebbende instanties. Men ziet hier ook weer de procedure: het verzamelen van gegevens door de troep, het doorgeven van de troep aan inlichtingspecialist, het verwerken van het gegeven door inlichtingspecialist tot een inlichting en het verspreiden van de inlichtingen aan belanghebbenden.

Deze belanghebbenden zijn echter niet allen de hogere eenheden of Inspecteurs van de technische wapens of dienstvakken, doch het belangrijkste zal zijn dat de troep in de voorste lijn tijdig op de hoogte wordt gebracht omtrent op dat moment onbekende mogelijkheden van het vijandelijk materieel.

De talenspecialist

Van de talenspecialisten — ondervragers, vertalers en tolken — zijn de ondervragers degenen, die in het bijzonder een specialistische opleiding behoeven. Naast de grammaticale kennis, die elke talenspecialist nodig heeft van een vreemde taal, dient de ondervrager bovendien nog te beschikken over een grote spreekvaardigheid in de taal van de vijand. Verder moet hij een behoorlijke kennis hebben van de „background” van het vijandelijke land, want tijdens de ondervraging is het van groot nut dat hij bv. op de hoogte is met de op dat moment geldende levensstandaard in dat land, dat hij kennis heeft van de voornaamste steden, de industrieën in die steden, de diverse bevolkingsgroepen, de onderwijsinstellingen, de agrarische situatie enz., zodat wordt voorkomen dat de krijgsgevangene hem „iets op de mouw kan spelden”. Bovendien moet hij beschikken over een zekere mate van psychologische kennis om te weten op welke manier hij een krijgsgevangene dient te ondervragen.

De ondervrager moet ook grondig bekend zijn met de door de vijand toegepaste tactiek, zijn doctrine en het gebruikte materieel. Hij moet

kunnen beoordelen of de krijgsgevangene hem onwaarheid vertelt als het gaat over het aantal bemanningsleden van een tank, over de dracht van een kanon of over het kaliber van een bepaald soort munitie.

Tijdens het gevecht dient hij voorts nog bij voortduring op de hoogte te blijven van de tactische situatie teneinde met zijn ondervraging hiermee rekening te houden.

Al deze bovenvermelde kennis dient de ondervrager zich in vreedstijd eigen te maken waardoor zijn werkzaamheden in vreedstijd voornamelijk bestaan uit studie, slechts afgewisseld door oefen-ondervragingen, waarbij een deel van zijn kennis door hem in praktijk kan worden gebracht.

Het is in dit verband goed te vermelden dat deze oefenondervragingen niet alleen van belang zijn voor de ondervrager doch ook hun nut hebben voor de troep zelf. Bij ondervragingsoefeningen blijkt steeds weer dat de overgrote meerderheid van de eigen militairen óf niet weet wat men in geval van gevangenneming aan de vijand mag mededelen of, indien men dit wel weet toch meer vertelt na enig aandringen van de ondervrager. Een vluchtige ondervraging in voorste lijn zal niet altijd voldoende zijn, voor de meer intensieve ondervraging achter het front kan hij bovendien beschikken over personeel van de bewakingsploegen en de geluidsupnameploegen van de MID-Cie.

De vertalers zullen de buitgemaakte documenten vertalen en zonodig analyseren. Teneinde een maximaal profijt uit de gegevens, die deze documenten bevatten, te kunnen trekken zal een nauwe samenwerking dienen plaats te vinden met andere inlichtingspecialisten om te komen tot een juiste analyse van de inhoud van deze documenten ten voordele van de eigen troepen, dus ook hier weer samenwerking en uitwisseling waardoor na grondige analyse de juiste inlichtingen ter beschikking komen.

De tolk zal elke militair behulpzaam kunnen zijn wanneer deze voor dienstredenen een vreemde taal dient te gebruiken, die hij niet beheerst. Van de commanderende generaal, die de overgave van een vijandelijke strijdmacht in ontvangst gaat nemen, tot de menagemeester die een zelfstandige aankoop moet verrichten toe.

Krijgsgevangenen en buitgemaakte documenten zijn altijd de belangrijkste bronnen van inlichtingen voor de eigen partij en zij zullen dit altijd blijven. Het is derhalve van het grootste belang dat iedere militair op elk niveau op de juiste

voorgeschreven wijze de krijgsgevangenen en documenten behandelt en er zorg voor draagt dat deze inlichtingenbronnen met de hoogste prioriteit daar komen waar men geoefend is in het aanboren van deze bronnen nl. bij de talenspecialist.

Uit een en ander blijkt, dat, afhankelijk van het waakzaam optreden van de troepen te velde, de werkzaamheden van deze specifieke inlichtingeneenheid vele waardevolle gegevens zullen produceren, die voor de betrokken G2/S2-sectie tot bruikbare inlichtingen voor de commandant kunnen worden verwerkt.

Zoals reeds eerder betoogd zullen deze inlichtingen slechts dan de commandant voortdurend en volledig ter beschikking staan indien de aanvoer van beneden onder alle omstandigheden verzekerd blijft. Hieronder wordt verstaan het voortdurend gericht houden van de aandacht van de troepen te velde op het nemen van krijgsgevangenen, het buit maken van documenten en materieel, het doorzenden hiervan naar het daartoe aangewezen hogere echelon en vooral het doorlopend waakzaam zijn, het zonder ophouden waarnemen van vijandelijke activiteiten en het onder alle omstandigheden doorgeven van de aldus verkregen gegevens. Dit alles dus niet

alleen *vóór* maar ook en vooral *tijdens* de actie. In deze onafgebroken keten van gegevens van beneden naar boven en van inlichtingen van boven naar beneden vormen de G2/S2-secties de voornaamste schakels naar de commandant. Deze sectie kan niet alleen als schakel fungeren, doch in voorkomende gevallen is hier tevens een begin- of eindpunt van de inlichtingen-activiteit. Dit impliceert dat de plaats en de verbindingsmiddelen van de G2/S2-functionarissen moeten zijn afgestemd op een voortdurend en nauw contact met zijn commandant. Zijn fysieke aanwezigheid bij de commandant zowel bij de voorbereiding als bij de uitvoering van de actie is een niet te ontkomen noodzakelijkheid.

Ondanks de veel voorkomende verplaatsingen, ten gevolge van het ambulanc zijn van de commandant zullen de ter beschikking staande verbindingsmiddelen de G2/S2-functionarissen in staat moeten stellen de laatste gegevens te ontvangen en de meest recente inlichtingen te verspreiden opdat te allen tijde wordt voldaan aan de in het begin van dit artikel genoemde eis: de commandant zodanig inlichten dat deze voortdurend in staat is de situatie op het gevechtveld te *overzien* en de ontwikkeling daarvan te *voorzien*.

Collecte Gezamenlijke Militaire Fondsen

In 1948 is de Stichting Gezamenlijke Militaire Fondsen opgericht, die thans in meer dan 600 gemeenten plaatselijke commissies heeft, die jaarlijks trachten een huis-aan-huis-, dan wel een staratcollecte te organiseren voor het zuiver liefdadig doel, dat door deze fondsen wordt nagestreefd, die daarmee een nationale ereplicht, die op alle Nederlanders rust, naar beste krachten trachten te vervullen.

De gezamenlijke Militaire (Steun)-Fondsen bestaan uit:

1. Fonds 1815 voor Oud-militairen en Nagelaten Betrekkingen;
2. Koninklijke Nationale Vereniging tot Steun aan Miliciens „Stamil”;
3. Vereniging „Eereschuld en Dankbaarheid”;
4. Karel Doorman Fonds;
5. Prins Bernhard Stichting;
6. Stichting „Het Van Weerden Poelman Fonds”.

De Stichting verleent niet alleen waar nodig steun aan oud-militairen, het gezinnen en/of nagelaten betrekkingen, maar ook helpt zij bij de moeilijkheden, die vele van de dagelijks demobiliserende militairen bij hun terugkeer in het burgerleven ondervinden. Want wel tracht de Overheid deze

zoveel mogelijk op te vangen en is haar welzijnszorg zover als die strekt uitstekend, doch zij is gebonden aan bepaalde normen. Doen zich bijzondere gevallen voor waarin zij geen hulp kan verlenen dan is men op particulier initiatief alléén aangewezen.

Nagelaten betrekkingen, die wel pensioen genieten, maar soms ineens voor grote uitgaven komen te staan, verminkten en ook kinderen van omgekomen militairen die, doordat zij hun vader hebben verloren, niet in de gelegenheid zijn te studeren en die anders deze gelegenheid wel zouden hebben gehad, zij allen worden geholpen. Daarvoor zijn grote bedragen nodig.

De collecte van dit jaar vindt plaats in de periode van 30 april t/m 6 mei a.s.

Evenals in de voorgaande jaren zullen niet alleen vele burgers collecteren, doch dank zij medewerking van Zijne Excellentie de minister van Defensie nemen ook militairen in uniform geheel vrijwillig aan onze actie deel.

Wij brengen deze collecte gaarne onder de aandacht van onze lezers. Overigens worden financiële bijdragen gaarne ingewacht op giro nr 46 03 88 ten name van de penningmeester van de G.M.F. te Amsterdam.

De bevoorrading van de U.S.S.R. in de Tweede Wereldoorlog

door H. DIETERS, *Majoor van de Koninklijke Luchtmacht*

Ongetwijfeld wordt thans de nauwe relatie tussen strategie, tactiek en logistiek algemeen erkend. In de krijgsgeschiedenis zijn voldoende voorbeelden te vinden om aan te tonen dat, waar bij de voorbereiding van een militaire operatie deze relatie niet of niet ten volle werd onderkend, de operatie óf niet uitvoerbaar bleek te zijn, óf dat de resultaten ervan beneden de verwachtingen bleven. Het samenspel van strategie, tactiek en logistiek is de noodzakelijke voorwaarde voor een overwinning. Daarbij heeft sedert de Tweede Wereldoorlog, mede als gevolg van de invoering van zeer gecompliceerde en kostbare wapensystemen, niet alleen het belang van de logistiek meer en meer de aandacht verkregen, maar bovendien heeft de mening veld gewonnen dat de logistieke planning en uitvoering nationaal zowel als internationaal op meer doelmatige wijze zullen moeten geschieden. In het internationale vlak heeft deze mening zich concreetiseerd in een steeds verdergaande samenwerking op logistiek gebied binnen de NAVO. Voorbeelden hiervan zijn o.a. het NATO Maintenance Supply Services Agency en de Hawk- en F-104G-projecten. Deze samenwerking richt zich dus op de logistiek met betrekking tot twee of meer naties. Deze soort logistiek wordt ook wel aangeduid met geologistiek, waarbij de doelstelling kan worden aangemerkt als het, door middel van materiële steun en samenwerking op logistiek gebied vergroten van het militaire potentieel van bevriende naties.

Zijn heden ten dage dus verschillende activiteiten aan te tonen die zich richten op de geologistiek, ook reeds in W.O. II zagen de geallieerden zich geplaatst voor een geologistiek probleem, dat een zeer belangrijke rol zou gaan spelen in de verdere ontwikkeling van de strijd. Aanleiding voor het ontstaan van dit probleem was de Duitse inval in Rusland. Op 22 juni 1941 overschreden 120 Duitse divisies de grenzen van Rusland voor een strijd die het Duitse leger volgens de plannen voor het invallen van de winter tot aan de lijn Leningrad—Moskou—benedenloop van de

Wolga zou moeten brengen. De grote moeilijkheden die de Duitse troepen op logistiek gebied ondervonden, het vroege invallen van de winter en het inzetten van Russische divisies uit het Verre Oosten maakten het mogelijk de Duitse opmars eind november 1941 een halt toe te roepen langs de lijn Leningrad—Kalinin—Tula—Rostov. Tijdens de eerste vijf maanden van de strijd had Rusland echter enorme verliezen aan personeel en materieel geleden. Maar bovendien was het grootste industriegebied van de U.S.S.R. in handen van de vijand gevallen. Een gebied dat 70% van het ruwe ijzer, 60% van het gewalste ijzer en 50% van het staal produceerde. Bovendien was ongeveer 45% van de Russische bevolking in dit door de Duitsers bezette gebied geconcentreerd. De Russische industriële produktie was in november 1941 tot minder dan de helft van het peil van juni 1941 teruggebracht.

Stalins verzoek om hulp

Op 4 september 1941 gaf Stalin in een boodschap aan Churchill aan dat, ten gevolge van de grote verliezen aan personeel, materieel, grondstoffen en industriële ondernemingen, de defensieve kracht van de Sovjet-Unie ernstig was verzwakt. Stalin vermeldde voorts dat slechts één middel de situatie zou kunnen verbeteren, nl. dat jaar nog een tweede front vormen ergens op de Balkan of in Frankrijk en de Sovjet-Unie verzekeren van 30.000 t aluminium tegen begin oktober 1941 en van een maandelijks minimum hulp van 400 vliegtuigen en 500 tanks. Zonder deze beide soorten van hulpverlening zou Rusland hetzij de nederlaag lijden, hetzij dermate worden verzwakt dat het voor lange tijd de mogelijkheid zou verliezen om zijn geallieerden bij te staan in de strijd tegen Duitsland.

Stalin beschouwde derhalve de materiële hulpverlening als één van de voorwaarden noodzakelijk om de Sovjet-Unie als een actieve bondgenoot in de strijd tegen Duitsland te behouden. Deze vorm van hulpverlening, i.c. de bevoorrading van de U.S.S.R. in W.O. II door Amerika

en Engeland zal in dit artikel worden besproken. Achtereenvolgens zullen daarbij worden behandeld de bereidheid van Engeland en Amerika tot het verlenen van hulp, de regelingen voor de bevoorrading en de uitvoering van de bevoorrading.

Brits-Amerikaanse bereidheid tot hulpverlening

Standpunt politieke leiders

Reeds op de dag van de Duitse aanval op Rusland verklaarde Churchill dat elke staat, die zou bijdragen tot het vernietigen van Hitler en het Nazi-regime, verzekerd kon zijn van Engelse bijstand. Engeland zou Rusland zo veel als binnen zijn vermogen lag hulp verlenen. Tevens riep Churchill de Amerikanen op om Rusland te steunen onder aanvoering dat het gevaar waarin de Sovjet-Unie verkeerde eveneens een bedreiging vormde van de vrijheid van Amerika.

De Amerikaanse Assistant Secretary of State, Sumner Welles, bracht op 23 juni 1941 het standpunt van de Amerikaanse regering naar voren. Hij verklaarde dat, hoewel de principes van het communisme onverenigbaar waren met de Amerikaanse opvattingen van democratie, elke verdediging tegen de machtspolitiek van Hitler de val van zijn regime zou bespoedigen, hetgeen zou bijdragen tot de veiligheid van Amerika. De volgende dag deelde president Roosevelt mee dat de Amerikaanse regering Rusland zou helpen bij het verkrijgen van oorlogsmaterieel. In hun verklaringen spraken de Amerikaanse en Britse politieke leiders zich dus uit voor hulpverlening aan Rusland. Dit niettegenstaande het feit dat de Sovjet-Unie zich tot 22 juni 1941 zowel in bewoordingen als met daadwerkelijke steun bij de grondstoffenvoorziening voor de Duitse oorlogsproductie, steeds vijandig jegens hen had gedragen.

Standpunt militaire autoriteiten

Bij de Britse en Amerikaanse militaire autoriteiten bestond echter twijfel of de Russische strijdkrachten in staat zouden zijn aan de Duitse aanval het hoofd te bieden. In het algemeen waren zij de mening toegedaan, dat de Duitse veldtocht in uiterlijk 3 maanden zou zijn beëindigd. Op grond hiervan achtten zij hulpverlening op grote schaal slechts een verspilling van energie en van de reeds zo schaarse middelen.

Conferentie Stalin-Hopkins

Teneinde een inzicht te krijgen in de Britse opvattingen over het Russische weerstandsvermo-

gen zond Roosevelt de directeur van de Lend-Lease Administratie op 13 juli 1941 naar Londen. De besprekingen met Churchill bleken het probleem echter niet tot klaarheid te kunnen brengen. Op voorstel van Churchill begaf Hopkins zich, na verkregen toestemming van Roosevelt, op 27 juli 1941 naar Moskou. Tijdens tweedaagse besprekingen met Stalin verkreeg Hopkins een volledig overzicht van de Russische positie, met inbegrip van een gedetailleerd beeld van de sterkte en de bewapening van de Russische strijdkrachten. Op grond van zijn bevindingen slaagde Hopkins na zijn terugkomst erin om de Amerikaanse en Britse regeringen te overtuigen van de vastberadenheid en de reële mogelijkheid van de Sovjet-Unie om de strijd met uiteindelijk gunstig resultaat voort te zetten. Met het bezoek van Hopkins aan Stalin werd de basis gelegd voor de bevoorrading van de U.S.S.R. in W.O. II.

Regelingen voor de bevoorrading

Moskou Protocol

Als een direct resultaat van de hierboven vermelde besprekingen stelden Roosevelt en Churchill aan Stalin voor om een conferentie te beleggen over de toewijzing van oorlogsmaterieel. In de op 28 en 29 september 1941 te Moskou gehouden besprekingen tussen Lord Beaverbrook (Engeland), Harriman (Amerika) en Molotov (Rusland) werd overeenstemming bereikt over de hoeveelheden en de aard van het materieel, dat in de periode van 1 oktober 1941—1 juli 1942 aan de Sovjet-Unie zou worden geleverd. Onder dit akkoord, dat als het Moskou Protocol bekend staat, verplichtten Amerika en Engeland zich om Rusland gedurende een periode van negen maanden goederen te leveren ter waarde van \$ 1 miljard. De leveranties hielden o.m. in: 400 vliegtuigen en 500 tanks per maand, 1250 anti-tankkanonnen, 5000 jeeps alsmede grote hoeveelheden verbindingsmaterieel, ruwe materialen, medisch materieel en voedingsmiddelen, bij elkaar een totaal van 1,5 miljoen t goederen.

Overige protocollen

Op 6 oktober 1942 sloten vertegenwoordigers van Amerika, Engeland en Rusland te Washington de tweede overeenkomst voor de bevoorrading, het Washington Protocol. Dit protocol, dat in feite reeds op 1 juli 1942 van kracht was geworden, regelde de bevoorrading voor de periode 1 juli 1942—1 juli 1943. Vervolgens wer-

den met het Londen Protocol en het Ottawa Protocol op resp. 19 oktober 1943 en 17 april 1945 de overeenkomsten voor de bevoorradingsperiodes 1 juli 1943—1 juli 1944 en 1 juli 1944—1 juli 1945 officieel van kracht. In tegenstelling tot het Moskou Protocol waarbij Amerika en Engeland zich verbonden om vastgestelde hoeveelheden materieel te leveren, waren de Washington en Londen overeenkomsten gebaseerd op twee factoren:

- a. het tonnage aan scheepsruimte dat tijdens de betreffende protocolperiode ter beschikking kon worden gesteld;
- b. de hoeveelheid materieel die gedurende het tijdvak kon worden geleverd, uitgaande van de bekend gemaakte Russische behoefte; deze hoeveelheid overtrof steeds het beschikbare tonnage aan scheepsruimte.

Van Russische zijde diende derhalve een keuze te worden gemaakt uit de aangeboden voorraden teneinde binnen de grenzen van de zeetransportmogelijkheden te blijven. Zowel bij het Washington als het Londen Protocol waren de Sovjets gedwongen om hun aanvraag voor voedingsmiddelen te verminderen met resp. 3 miljoen en 1 miljoen t. Bij het Ottawa Protocol kon voldoende scheepsruimte worden gegarandeerd om de hoeveelheid aangeboden materieel te voeren.

Uitvoering van de bevoorrading

Amerikaanse produktie

In de eerste maanden van de Moskou-Protocolperiode deden zich grote moeilijkheden voor bij de produktie van de door Amerika te leveren goederen. De Amerikaanse oorlogsindustrie bevond zich nog in de opbouwperiode en de produktiecapaciteit was reeds gedeeltelijk bezet met opdrachten voor Engeland en China. Daarbij kwam de steeds toenemende behoefte van de eigen strijdkrachten naarmate de bedreiging door Japan zich duidelijker ging aftekenen. Deze omstandigheden hadden tot gevolg dat in de twee maanden na de ondertekening van het Moskou Protocol slechts 28 schepen met totaal 130.000 t vracht de Amerikaanse havens verlieten op weg naar Rusland. Dit was minder dan 1/10 van de totale hoeveelheid materieel die aan Rusland was toegezegd.

Tijdens de eerste maanden van 1942 werd de situatie dermate kritiek dat Roosevelt persoonlijk ingreep. Op 17 maart 1942 verstrekte hij aan de voorzitter van de War Production Board

de opdracht materieel zo snel mogelijk ter beschikking te stellen voor verscheping naar Rusland, ongeacht de consequenties voor de eigen oorlogsvoorbereiding. Deze opdracht droeg ertoe bij dat aan het einde van de protocolperiode de toegezegde voorraden inderdaad in Amerika en Engeland beschikbaar waren gemaakt.

Bij de voorbereiding van de latere bevoorradingsregelingen werden de aan Rusland te leveren voorraden opgenomen in de Amerikaans-Britse behoeftebepaling, waardoor het vaststellen van een gecoördineerd produktieprogramma werd bewerkstelligd en ernstige moeilijkheden bij het beschikbaar stellen van het voor Rusland bestemde materieel achterwege bleven.

Scheepsruimte

Het onvoldoende beschikbaar zijn van zeetransportmiddelen is althans tot eind 1944 de grootste moeilijkheid geweest bij de bevoorrading. In dit verband dient te worden vermeld dat ingevolge de preambule van het Moskou Protocol het te leveren materieel ter beschikking zou worden gesteld in de Britse en Amerikaanse produktiecentra. De verscheping van het materieel zou echter een Russische verantwoordelijkheid zijn, met dien verstande dat van Brits-Amerikaanse zijde indien mogelijk hulp zou worden verleend bij de aflevering en de verscheping van de goederen. In feite echter geschiedde het transport van de voorraden tijdens deze en de latere bevoorradingsperiodes vrijwel uitsluitend met Britse, Amerikaanse en andere geallieerde schepen.

Het uitbreken van de oorlog in het Verre Oosten op 7 december 1941 veroorzaakte een sterke stijging van de Amerikaanse behoefte aan zeetransport. Dit ging ten koste van de verschepingen naar Rusland. Aangezien Roosevelt de verplichtingen t.o.v. Rusland nauwgezet wenste na te komen, gaf hij in maart 1942 de voorzitter van de War Shipping Administration de instructie om de verschepingen onder het Moskou Protocol met eerste prioriteit uit te voeren. Medio augustus 1942, ongeveer anderhalve maand na het aflopen van de bevoorradingsperiode, had de verscheping van alle voorraden plaatsgevonden. Zoals reeds hiervoren werd aangegeven, vormde bij de latere overeenkomsten het beschikbare tonnage aan scheepsruimte de basis waarop van Russische zijde de selectie van de aangeboden goederen diende te worden bepaald.

Het gebrek aan scheepsruimte maakte het noodzakelijk om bij de voorbereidingen voor de Brits-Amerikaanse operaties in Noord-Afrika en

Europa de consequenties t.a.v. de aanvoer naar Rusland steeds in beschouwing te nemen. Zo werd bij de voorbereiding van Operatie Torch, de Amerikaans-Britse landingen in Noord-Afrika eerst na langdurig overleg tussen Roosevelt en Churchill besloten om de konvooien naar de Noordrussische havens tijdens de laatste drie maanden van 1942 stop te zetten. Was enerzijds dus scheepsruimte de beperkende factor bij de bevoorrading van Rusland, anderzijds veroorzaakten de scheepsverliezen op de aanvoerroutes naar de Sovjet-Unie een verdere vermindering van de beschikbare transportmiddelen. Bij de behandeling van de aanvoerroute naar Noord-Rusland wordt op deze scheepsverliezen nader teruggekomen.

Omvang hulp aan Rusland

Tijdens de periode 1 oktober 1941—12 mei 1945 (het einde van de oorlog in Europa) werd in totaal 17,5 miljoen t goederen aan Rusland geleverd. Een opsomming van de afleveringen van een aantal belangrijke artikelen (in stuks) is hieronder aangegeven:

vliegtuigen	18.500	tanks	12.500
luchtdoelgeschut	4.800	anti-tankkanonnen	4.250
anti-tankgeweren	5.800	machinegeweren	240.000
scout cars	11.000	jeeps	53.000
vrachtauto's	467.000	motorfietsen	345.000
veldtelefoons	344.000	bren-carriers	2.400

Aan aardolieprodukten werd 1,1 miljoen t ontvangen, waarmee naar raming 1/3 van de Russische behoefte tijdens W.O. II kon worden gedekt. Zeer belangrijke leveranties vormden machines en andere industriële uitrusting ter waarde van \$ 1.138.000.000. Aan voedingsmiddelen werd ongeveer 4,3 miljoen t aangevoerd.

Aanvoerwegen

Bij de bevoorrading is gebruik gemaakt van de volgende aanvoerwegen.

- a. De route van Amerikaanse en Canadese havens aan de Stille Oceaan naar de Russische havens in Noord-Siberië. Deze route was echter slechts van mei tot september ijsvrij, zodat weinig gebruik ervan werd gemaakt. Het verscheepte tonnage bedroeg 452.393 t.
- b. De route van Amerikaanse en Canadese havens aan de Stille Oceaan naar de Russische havens in het Verre Oosten (voornamelijk Wladivostok). De mogelijkheid om deze route te gebruiken was in hoge mate afhankelijk van de houding van Japan. In verband hiermee werden langs deze route alleen niet-militaire goederen

door Russische schepen vervoerd. Dit verkeer werd op grond van het Russisch-Japanse niet-aanvalsverdrag ongehinderd gelaten. Amerika stelde voor het bebaren van deze route 125 schepen voor registratie onder Russische vlag beschikbaar. Het verscheepte tonnage bedroeg 8.243.393 t.

c. De route naar de Zwarte-Zeehavens Odessa en Constanta. Deze route kon eerst in januari 1945 in gebruik worden genomen nadat de Duitse strijdkrachten uit Zuid-Rusland en de zuidelijke Balkan waren verdreven. Het verscheepte tonnage bedroeg 680.397 t.

d. De „air-ferry”-route van Fairbanks in Alaska naar Siberië. 8.432 van de 14.834 door Amerika aan Rusland geleverde vliegtuigen werden langs deze route door Russische vliegers overgevlogen naar Europees Rusland.

e. De route naar de Noordrussische havens.

f. De route via de Perzische Golf en Iran.

De in punt e. en f. vermelde routes worden in de volgende punten nader toegelicht.

Aanvoerweg naar Noord-Rusland

Via deze aanvoerweg vonden verschepingen plaats van havens aan de Amerikaanse en Canadese oostkust en van Britse havens naar Moermansk en Archangel. De route was de kortste van de vijf aanvoerwegen over zee; vaartijd van New York en de Schotse havens naar Moermansk was resp. 24 en 12 dagen. Reeds op 21 augustus 1941 verliet het eerste (proef)konvooi van 7 schepen Hafnarfjord op IJsland met bestemming Archangel (afb. 1). Tot maart 1942 voeren 12 konvooien met 104 schepen uit zonder verlies te lijden door Duitse acties. Tijdens het konvooi dat op 20 maart 1942 uit de IJslandse haven Reykjavik vertrok bleek echter dat Duitsland de strijd ook op dit oorlogstoneel had opgenomen en de toevoerlijn naar Rusland wilde afsnijden. Het konvooi verloor vijf van de negentien schepen; bovendien werd de Britse kruiser Trinidad getorpedeerd. Het stationeren van Duitse duik- en torpedobommenwerpers op de Noorse vliegvelden Banak en Bardu en de aanwezigheid van de Duitse schepen Tirpitz, Lützow, Scharnhorst, Gneisenau, Hipper en Prinz Eugen in de Noorse havens Trondheim, Narvik en in de Vestfjord en Altafjord vormden een ernstige bedreiging voor de konvooien. Na het passeren van het eiland Jan Mayen met nog 1400 mijl naar Moermansk voor de boeg, lag de konvooiroute binnen het bereik van de Duitse vliegtuigen. Voorts lag een scherm van U-boten

Afb. 1 Aanvoergebied naar Noord-Rusland

gereed om toe te slaan. Deze gevaren werden bij het bereiken van de Noordkaap verhoogd door de mogelijkheid van een optreden van de Duitse bovenwaterschepen.

De Duitse acties en het onvoldoende beschikbaar zijn van escortevaartuigen leidden tot ernstige scheepsverliezen tijdens de periode maart 1942—januari 1943. Het aan de konvoiroute onttrekken van de escortevaartuigen in verband met de noodzaak om alle krachten in te zetten in de „Battle of the Atlantic”, bracht de konvoien van maart tot november 1943 geheel tot stilstand. Nadat de Duitse bedreiging op de Atlantische Oceaan was onderdrukt kwamen escortevaartuigen, waaronder escorte-vliegdekschepen,

in voldoende mate beschikbaar voor het konvoieren op de noordelijke route. De bevoorrading van Rusland kon daarna zonder grote verliezen aan scheepsruimte doorgang vinden. Van de 778 vrachtschepen die de noordelijke route bevoeren werden 92 tot zinken gebracht. Bovendien gingen 19 Britse marinevaartuigen verloren. De Duitse verliezen bedroegen 32 onderzeeboten en 3 bovenwaterschepen, waaronder de Scharnhorst. Via de aanvoerweg naar Noord-Rusland werd 3.964.231 t materieel vervoerd.

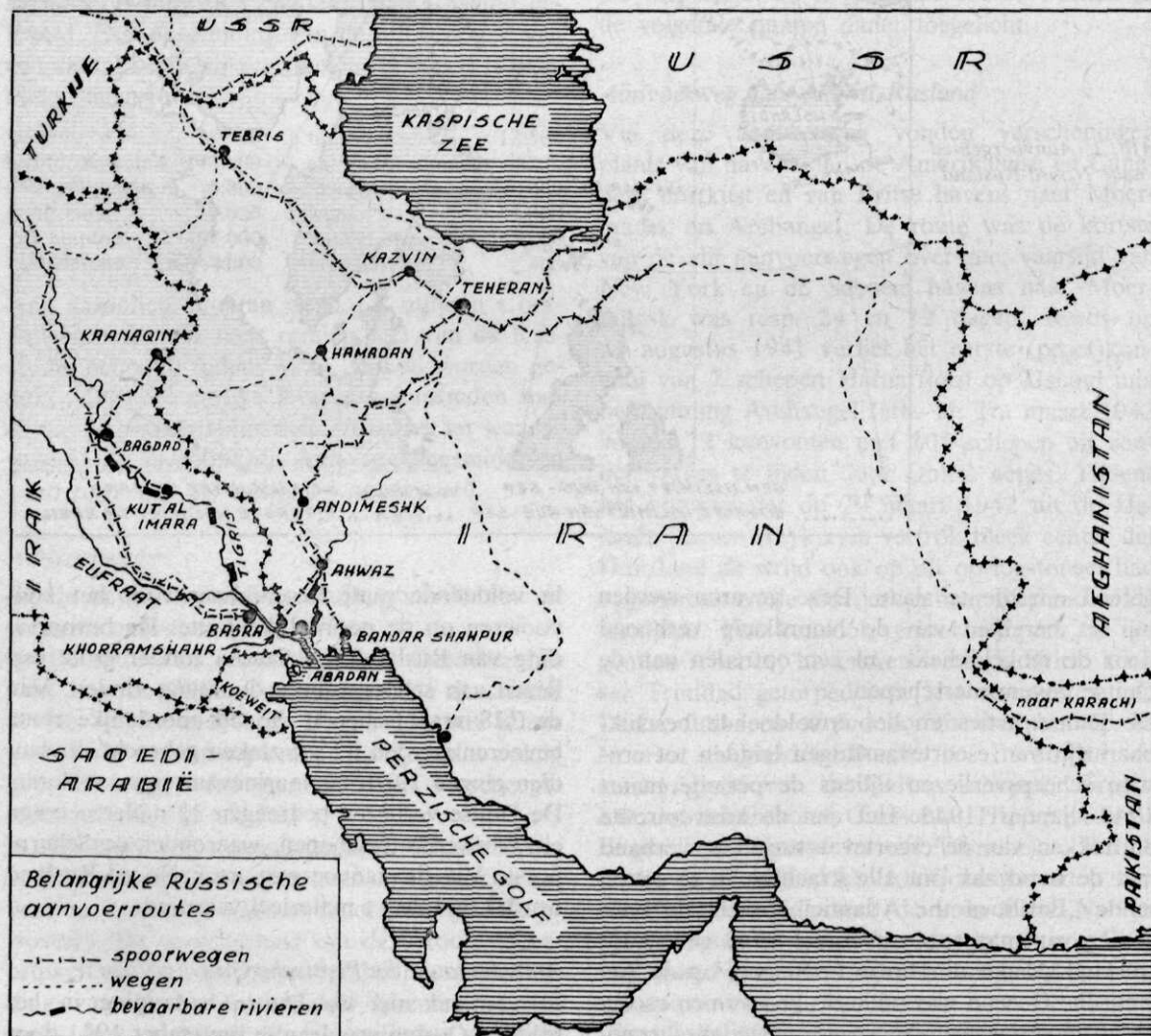
Aanvoerroute via Perzische Golf

In verband met de Duitse bedreiging in het Midden-Oosten was Iran in september 1941 door

Britse en Russische strijdkrachten bezet. Het Iraanse grondgebied ten noorden van Teheran kwam hierbij onder Russische verantwoordelijkheid te staan, het gebied ten zuiden van Teheran onder Britse verantwoordelijkheid. De begrenzing van Iran aan Rusland en de aanwezigheid van de Iraanse spoorlijn (afb. 2) leidden ertoe dat Iran een belangrijke rol ging spelen bij de aanvoer van materieel naar Rusland. Mede als gevolg van de grote scheepsverliezen bij de konvoien naar Noord-Rusland in 1942, werd in 1943 en de daaropvolgende jaren de aanvoer naar de Sovjet-Unie steeds meer geleid via de Perzische Golf. Hoewel aanmerkelijk langer dan de noordelijke route, was de vaart om Kaap de Goede Hoop naar de Perzische Golf veel veiliger. Na het vrijmaken van de Middellandse Zee kon de vaartijd bovendien nog worden verkort van 70 tot 47 dagen (vanaf New York). Voor de ontvangst en de doorvoer van grote

hoeveelheden goederen was het echter noodzakelijk om het in Iran aanwezige transportsysteem uit te breiden en te moderniseren. Aanvankelijk rustte deze taak alleen op de Britten, maar na het instellen van het Amerikaanse Perzische-Golf-Commando werd in samenwerking met de Amerikanen, de 680 mijl lange spoorweg van Bandar Shahpur naar Teheran gemoderniseerd. De hieruit voortvloeiende vergrote vervoerscapaciteit maakte het mogelijk de hoeveelheid goederen, bestemd voor Rusland die via de spoorlijn werd vervoerd, op te voeren van aanvankelijk 200 t per dag tot, in de periode april 1943—mei 1945, gemiddeld 3400 t per dag. Havenfaciliteiten werden ingericht te Bandar Shahpur en Khorramshahr, en die te Basra werden verbeterd. Te Koeweit werd een werf ingericht voor de bouw van binnenschepen. Met de aldaar gebouwde 368 schepen werd vracht vervoerd via de Tigris rivier naar Kut Al Imara, vanwaar

Afb. 2 De aanvoerroutes in Iran

de goederen per spoor naar Khanaqin en verder over de weg naar Tabriz in de Russische sector werden vervoerd. Verbeteringen van de wegen van Khorramshar via Hamadan naar Kazvin en van Khanaqin naar Hamadan maakten het mogelijk om met een groot aantal vrachtwagens (in 1944 met 8500) de goederen te vervoeren naar het Russische ontvangstpunt te Kazvin.

In Abadan werd met medewerking van de Douglas Aircraft Company een vliegtuigfabriek gebouwd voor de assemblage van vliegtuigen en voor het onderhoud van de uit Amerika naar Iran overgevlogen vliegtuigen. Van 1942 tot 1945 assembleerde de fabriek 3879 vliegtuigen; aan 995 overgevlogen vliegtuigen werd onderhoud gegeven. Voor de assemblage van motorvoertuigen werden met medewerking van de General Motor Company fabrieken opgericht te Khorramshar, Andimeshk, Boeshire en nabij Basra. In het totaal werden hier 184.000 voertuigen voor Rusland gereedgemaakt. De assemblage van vliegtuigen en voertuigen droeg in belangrijke mate bij tot het verminderen van de voor de bevoorrading benodigde scheepsruimte. De grote raffinaderij van de Anglo Iranian Oil Company te Abadan leverde 555.200 t aardolieprodukten aan Rusland.

Alle bovengenoemde activiteiten maakten het mogelijk dat langs de aanvoerroute door de Perzische Golf en Iran een totaal van 4.159.117 t goederen naar Rusland werd vervoerd. Dit totaal vormt ongeveer 25% van alle aan de Sovjet-Unie verleende materiële hulp. Deze aanvoerroute heeft hierdoor een zeer grote betekenis gekregen bij de bevoorrading van Rusland in W.O. II.

Besluit

Het is uiteraard moeilijk om aan te geven in hoeverre de Amerikaanse en Britse hulpverlening de strijd van Rusland tegen Duitsland ten gunste heeft beïnvloed. Indien men echter in aanmerking neemt dat alleen reeds de Russische behoefte aan olieprodukten voor ongeveer 1/3 door Engels-Amerikaanse leveranties werden gedekt, en dat er van de 625.000 vrachtwagens die Rusland gebruikte, 467.000 onder „lend-lease” van Amerika werden verkregen, mag worden geconcludeerd dat de hulpverlening een belangrijke bijdrage heeft gevormd tot de Russische oorlogvoering. De op grote schaal geleverde industriële uitrusting zal zeker aanmerkelijk hebben bijgedragen tot het opnieuw opbouwen van de zwaar geteisterde Russische industrie en tot

de uitbreiding daarvan. Ondanks de zeer grote behoefte van de Amerikaanse en Britse strijdkrachten bleek de Amerikaanse industrie in staat te zijn het grootste deel van de aan Rusland geleverde 17,5 miljoen t goederen te produceren. Dit feit geeft inhoud aan de uitspraak van Stalin tijdens de conferentie van de geallieerde staatshoofden te Teheran, dat zonder het wonder van de Amerikaanse produktie de oorlog zou zijn verloren.

Bij de bevoorrading van Rusland is het beschikbaar stellen van scheepsruimte het grootste probleem geweest. Bij het opstellen van de bevoorradingsregelingen en bij het uitvoeren daarvan is duidelijk de grote betekenis die het transport in een oorlog heeft komen vast te staan.

Tenslotte is bij de bevoorrading van Rusland de belangrijke geografische positie van Iran op de voorgrond getreden. Tijdens W.O. II bezetten de geallieerden het grondgebied van het land om het na het einde van de oorlog weer te verlaten. Iran had toen zijn functie als grote logistieke basis vervuld. Maar de strategische positie van het land heeft daarmee niet afgedaan. In de huidige wereldsituatie is het dáárom zaak dit niet uit het oog te verliezen en ervoor te zorgen dat Iran voor de vrije wereld behouden blijft.

Literatuur

- M. Matloff — *U.S. Army in World War II, Strategic Planning for Coalition Warfare 1941-1942*. Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington D.C. (1953).
- M. Matloff — *U.S. Army in World War II, Strategic Planning for Coalition Warfare 1943-1944*. Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington D.C. (1959).
- T. H. Vail Motter — *U. S. Army in World War II, The Persian Corridor and Aid to Russia*. Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington D.C. (1952).
- E. R. Stettinius jr. — *Lend Lease, Weapon for Victory*. The Macmillan Company, New York (1944).
- Convoys to North Russia, 1942*. Suppl. to the London Gazette, 13 okt. 1950. H. M. Stationery Office, Londen.
- I. Campbell en D. Macintyre — *The Kola Run, a record of Arctic Convoys 1941-1945*. Frederick Muller Ltd, Londen (1958).
- Soviet Supply Protocols*. U.S. Government Printing Office, Washington D.C. (ongedat.).
- A. en V. Toynbee — *Survey of international affairs 1939-1946, The Initial Triumph of the Axis*. Royal Institute of International Affairs, Oxford University Press, Oxford (1958).
- H. J. Kruls — *Vrede of oorlog*. Ad. M. C. Stok, Zuid-Hollandse Uitgevers Mij, Den Haag (ongedat.).
- W. S. Churchill — *The Great Alliance* (Ned. vert. v. mr. F. B. Bakels). Uitgeversmaatschappij Elsevier, Amsterdam (1950).

Van legers tot leggers

Van leggers tot militair paspoort

door drs. H. DE VRIES

In de Napoleontische tijd is de burgerlijke stand in Nederland ingesteld. Voor de militairen, zou men kunnen zeggen, is, om precies te zijn, op 14 februari 1814, de „militaire stand” geregeld: Bij het „Provisioneel Reglement op de monsteringen, de betaling en de administratie der landmagt”¹ werd immers de bepaling opgenomen, dat bij de korpsen *stamboeken* zouden worden aangehouden. In deze *stamboeken* werden de militairen, om met een modern woord te spreken, „geregistreerd”.

Doel was aanvankelijk om een inzicht in de vervulde functies te krijgen en de waarde van militair te kunnen beoordelen (o.a. welke veldslagen waren meegemaakt). Successievelijk werd het *stamboek* een document, waarin de status van de militair werd vastgelegd. In het Reglement van Administratie van 1916 werd bepaald, dat de in het *stamboek* vastgelegde gegevens moeten dienen om de rechten en plichten van de militair vast te stellen. De uitvoering van het *stamboek* werd „losbladig” en er ontstond de controlelijst. Op het ministerie werden duplicaten aangehouden van de *stamboeken*. Ook werden daar, in plaats van lijsten, *stamboekaantekeningen* op kaarten gezet.

Uitbreiding personeelsbeleid, toeneming van de papieren

In de loop der jaren en zeker na 1945 is de omvang van het personeelsbeleid toegenomen en gecompliceerder geworden. Ook het aantal overplaatsingen is vergeleken met vroeger zeer toegenomen. De administratieve gevolgen van de vele voorschriften die zijn verschenen zijn zeer groot: er ontstaan steeds meer documenten. Dat is op zich zelf niet erg, maar papieren hebben de neiging om een eigen leven te gaan leiden; men moet

de papieren bewaren, men moet ze bijwerken, er moeten afschriften van worden gemaakt, maar bovendien is het merkwaardig te constateren dat papieren de neiging hebben nog méér papieren te veroorzaken!

De leggerbescheiden

Na 1945 is men ertoe overgegaan de diverse bescheiden die over een militair ontstaan bij het onderdeel in een omslag te bewaren: de omslag + de inhoud noemt men *legger*.

Van een dienstplichtige wordt de *legger* al aangelegd, voordat hij in dienst is getreden. Tijdens verblijf in werkelijke dienst komen daar nog papieren bij. Het is interessant om — in het kort — na te gaan wat de voornaamste bescheiden zijn en de betekenis ervan.

In een aanhangsel worden deze voornaamste bescheiden genoemd (de zg. *leggerbescheiden* zijn met een (x) gemerkt).

Toegegeven moet worden, dat al deze stukken een taak hebben te vervullen hoewel de omvang wel erg groot is. Bovendien doet zich het feit voor, dat er wel steeds meer nieuwe stukken ontstaan, maar dat er hoogst zelden iets afgaat. Om aan deze steeds wassende stroom documenten het hoofd te bieden, is bepaald, dat in de landmacht/luchtmachtorders namens de minister zal worden bepaald welke stukken als „*leggerstukken*” worden beschouwd.

Er bestaan nog meer administratieve papieren (bv. bij de korpsadministratie en de correspondentie die door de onderdelen wordt gevoerd) zodat met de *leggers* alleen nog niet alle administratie is uitgeput. Voor de correspondentie is nu een vernietigingstermijn vastgelegd; voor de korpsadministraties geldt de normale regeling voor de archiefvernietiging.

De *leggerbescheiden* zijn in de loop van hun bestaan tot een eerbiedwaardige omvang uitgedijd. Sedert 1946 kwamen er jaarlijks nieuwe *leggers* bij, en de praktijk was dat een aantal van deze stukken gedurende de periode geboortjaar + 75 zou moeten worden bewaard, mede in ver-

¹ Art. 30. Bij ieder korps zullen twee *stamboeken* gehouden worden; het ene voor de officieren, het andere voor de onder-officieren en soldaten.

Art. 32. De dubbele der *stamboeken* zullen bij het departement van oorlog worden aangehouden, door middel der lijsten van aangenomen en afgegane manschappen, welke bij de maandelijksse monsterrollen moeten worden gevoegd.

Afb. 1 Zakboekjes zoals die thans in verschillende landen worden gebruikt

band met pensioenaanspraken. Zodoende zullen op het moment van vernietiging rond 2 miljoen leggerdossiers aanwezig zijn.

Ontoelaatbare omvang

Hoewel het reeds een probleem op zichzelf is al deze papieren op te bergen, is er nog een veel belangrijker kwestie.

Bij mobilisatie zullen behalve de wapens en uitrusting mede de administratieve bescheiden van het gemobiliseerde personeel ter plaatse moeten zijn. Het is derhalve gewenst de hoeveelheid te vervoeren papieren (de leggers) betreffende dit personeel alsmede het aantal af te leggen kilometers tot een minimum te beperken.

Voor wat betreft dit laatste is sinds enige tijd een belangrijke verbetering bereikt door een reorganisatie van het leggerbeheer van de mobilisabele onderdelen.

Nieuw voorstel

Een nog verder strekkende maatregel is een voorstel, dat beoogt te geraken tot snellere vernietiging van de leggers, nl. bij vertrek met groot verlof.

Constaterden wij hiervoor, dat de verschillende leggerstukken een taak hebben te vervullen, op het eerste gezicht lijkt er een tegenspraak te bestaan, wanneer deze stukken „zomaar” zouden kunnen worden vernietigd. Veel beter lijkt het dan om deze stukken in het geheel maar *niet* te maken. Maar de situatie is in de praktijk toch anders.

Het voorstel omvat de vernietiging van de papieren *bij vertrek met groot verlof*. Juist na het vertrek met groot verlof bezorgen de leggers de meeste last.

Het belangwekkende van het nieuwe voorstel is, dat een nauwkeurige studie van alle leggerstukken tot de interessante conclusie heeft geleid dat, wanneer er geen bijzondere gebeurtenissen met de militair hebben plaatsgevonden, *slechts de registratiekaart nr 1* (uitgebreid met enkele nieuwe gegevens) en de appèlkaart steeds moeten worden bewaard. Dit noemen wij de N(ormale) gevallen. De gegevens van de overige stukken kunnen óf op de registratiekaart nr 1 worden overgenomen óf zij zijn, zowel voor de overheid als voor de militair, niet meer van belang. Er is dan ook geen aanleiding om deze stukken te bewaren. Ook thans is het de bedoeling dat zij zoveel mogelijk uit de leggers worden verwijderd.

Opgemerkt wordt, dat de inhoud van de envelop medisch geheim dadelijk na de keuring al wordt gemicrofilm alsmede het PD-1 formulier en de bloedgroepkaart, zodat deze bescheiden in zeer beperkte ruimte kunnen en moeten worden bewaard.

Wanneer er wel iets bijzonders is geweest, de zg. B(ijzondere) gevallen, zullen de leggerstukken die „bijzonder” zijn, moeten worden bewaard. Dat kunnen bv. zijn de straflijst, de kledinglijst e.d., die eventueel later als authentiek bewijsstuk moeten kunnen dienen. Bij onderzoek van een groot aantal leggers is gebleken, dat er maar een gering percentage bijzondere gevallen is.

Teneinde toch belangrijke gegevens steeds bij de

hand te hebben is voorts de instelling van een *militair paspoort* overwogen.

In juli 1960 heeft de staatssecretaris van defensie (KL/KLu) in beginsel deze voorstellen, die in samenwerking met vertegenwoordigers van de chefs van staven zijn uitgewerkt, goedgekeurd. De realisatie ervan zal in 1962 een aanvang nemen.

Wat in dit artikel aan beschouwingen wordt gegeven, geeft uiteraard de persoonlijke mening van de schrijver weer. Zo kan het heel goed zijn dat de feitelijke gang van zaken, zoals die in de officiële uitvoeringsbepalingen zal worden opgenomen, afwijkt van hetgeen hier is gesteld.

Het militair paspoort

Het militair paspoort heeft een lang verleden. Uit afb. 2 blijkt, dat reeds in 1750 paspoorten aan militairen werden uitgereikt. Was het paspoort in de oude tijd een bewijs dat men op wettige wijze uit de militaire dienst was ontslagen, thans zal het een ruimere betekenis krijgen, waarbij een oude traditie wordt voortgezet. Enerzijds zal het

dienst doen als legitimatiebewijs, anderzijds vervult het ten aanzien van bepaalde gegevens de functie van „legger in zakformaat”; voorts zal het een aantal gegevens bevatten die thans in het zakboekje voorkomen. Op deze wijze is bereikt, dat de militair in werkelijke dienst één document bij zich heeft in plaats van verschillende losse papieren, en waarmee hij zich tevens kan legitimeren (ook bij de Nederlandse Spoorwegen). Het zakboekje was uitdrukkelijk geen legitimatiebewijs, zodat een afzonderlijk legitimatiebewijs moest worden uitgereikt.

Het militair paspoort moet steeds „op de man” worden gedragen en omvat diverse gegevens die thans in de verschillende leggerstukken worden aangetroffen. Een aantal blanco bladzijden in het paspoort geeft de gelegenheid, om — wanneer de behoefte in de toekomst zou ontstaan — meer gegevens op te nemen dan thans het geval is.

Een interessante ontwikkeling die nog moet worden genoemd is, dat — nu de kledinglijst bij groot verlof gaat verdwijnen — het in de toekomst toch mogelijk zal zijn om na te gaan welke kleding

Afb. 2 Militair paspoort 1750-1900

Afb. 3
Militair paspoort 1962

aan de man is uitgereikt, zonder dat elk stuk individueel moet worden aangetekend. Door de CGS zullen in de toekomst jaarlijks standaard PSU's worden vastgesteld, zodat slechts de afwijkingen daarvan behoeven te worden aangetekend.

Ook na groot verlof blijft het paspoort in het bezit van de militair. Door een speciale voorziening blijkt uit het paspoort op duidelijk zichtbare wijze of de man in werkelijke dienst is, of met groot verlof. Bij wederopkomst in werkelijke dienst, kan het paspoort op eenvoudige wijze geldig worden gemaakt. Het militair paspoort zal voor KL, KLu en KM² worden uitgevoerd in de uiterlijke vorm van een „reis paspoort”, met de voor de krijgsmacht delen vastgestelde emblemen op de buitenzijde gedrukt (afb. 3).

Reconstructie van alle gegevens uit het militair paspoort — mocht dit in het ongerede zijn geraakt — is steeds mogelijk, omdat de gegevens, zij het op andere wijze, toch bekend zijn.

Vervallen van documenten

Door de nieuwe procedure zullen de volgende stukken niet meer worden aangelegd.

1. Zakboekje
2. Medisch kaartje
3. NS legitimatiebewijs
4. Legeringsbewijs
5. Internationaal bewijs van inenting
6. Identiteitsbewijs
7. Tandheelkundige saneringskaart

² Voor de Koninklijke Marine geldt voor het militair paspoort een afzonderlijke regeling.

8. Voorschotboekje Regeling Geldelijke Administratie in Oorlogstijd

9. Kennisgeving kostwinnersvergoeding aan burgermeester in tijd van mobilisatie c.q. oorlog

10. Bewijzen van overlijden c.q. sneuvelen.

De leggerbescheiden, zoals zij in het aanhangsel zijn opgesomd, worden alle vernietigd bij groot verlof, zoals in de aanvang vermeld.

Slechts blijven bestaan: de registratiekaart nr 1 (het belangrijkste stuk) en de appèlkaart.

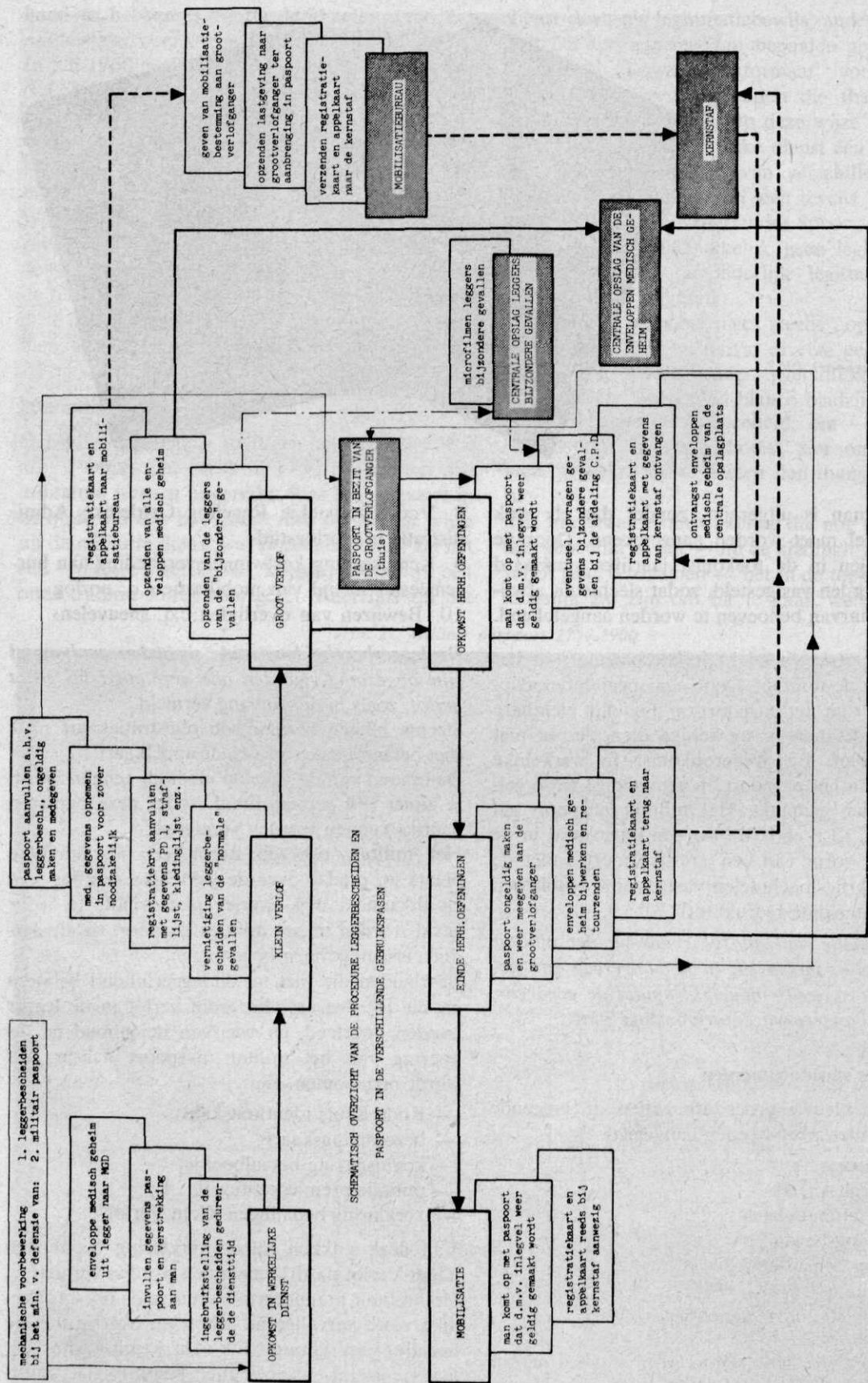
De inhoud van de envelop medisch geheim wordt te zijner tijd gemicrofilmd, zodat deze papieren daarna kunnen worden vernietigd.

Het militair rijbewijs neemt een afzonderlijke plaats in, omdat over de wettelijke regeling van dit document nog overleg plaatsvindt. In ieder geval worden in het militair paspoort de rijvaardigheidscategorieën opgenomen.

Bescheiden die niet tot de leggerinhoud behoren en die tot dusverre bij groot verlof in de legger werden opgelegd, en waarvan de inhoud na invoering van het militair paspoort daarin *niet* wordt opgenomen, zijn:

- Rode Kruis identiteitskaart;
- bezoldigingskaart;
- kennisgeving betaalboekje;
- militair premiecertificaat;
- verklaring bepalingen Klein Verlof.

Van deze stukken zal de verklaring bepalingen Klein Verlof na drie maanden worden vernietigd. Het militair premiecertificaat is in de oorspronkelijke vorm vervallen na gehouden overleg met de Sociale Verzekeringsbank. De kennisgeving betaalboekje zal elders worden bewaard. De bezol-

Afz. 4 Schematische gang van zaken bij leggersvernietiging en militair paspoort

digingskaart komt te vervallen. Voor de Rode Kruis identiteitskaart zal IMGD een nieuwe regeling ontwerpen, zodanig dat dit stuk niet meer in de legger wordt opgenomen.

Het is gebleken, dat in de legger soms nog andere hier niet genoemde documenten werden opgeborgen. Door vernietiging van de leggers is hieraan vanzelf een einde gekomen. Deze stukken worden vernietigd bij vertrek met groot verlof.

De gang van zaken met de legavernietiging en de invoering van het militair paspoort is weergegeven in afb. 4.

Conclusie

Door de vernietiging van de leggerbescheiden bij vertrek met groot verlof en de invoering van een militair paspoort dat fungeert als „legger in zakformaat” wordt een efficiënte werkwijze verkregen die tot vermindering van administratie leidt.

Aanhangsel

Hier volgt een opsomming van de belangrijkste bescheiden die in het leven van een militair ontstaan. De leggerbescheiden zijn met (x) gemerkt.

1. Voorbedrukte bescheiden bij keuring

Keuringsformulier (x)

Dit formulier wordt gebruikt voor aantekening van de medische gegevens van de keuring voor de militaire dienst.

Het keuringsformulier wordt blijvend opgeborgen in de envelop medisch geheim, die bij de MGD van het onderdeel van betrokkene wordt opgelegd.

PD-1 formulier (x)

Dit formulier wordt eveneens aangelegd op de keuringsdag en voor wat betreft samenstelling gezin, godsdienst, opleiding, hobby's enz. door de keurling zelf ingevuld. De overige gegevens, zoals testresultaten, opleidingsadvies, worden door de indelingsraad ingevuld. De beoordelingen over de eerste oefening en eventuele herhalingsoefening worden na beëindiging van beide ingevuld.

Registratiekaart (x)

Deze kaart is bedoeld voor aantekeningen betreffende de staat van dienst. Het is het aan de moderne administratieve technieken (mechanische bewerking) aangepaste stamboek.

A-kaart

De keuringsuitslag wordt hierop aangegeven, waarna de kaart naar de gemeente wordt gezonden waar de keurling is ingeschreven voor de militaire dienst. De gemeenten hebben dus een summier registratie van de militairen.

De uitgifte van spoorweglegitimatiebewijzen, identiteitsbewijzen en zakboekjes vindt niet meer plaats.

Vele *duizenden* (streckende) *meters* opslagruimte, die thans door de leggers worden ingenomen kunnen vrijkomen.

De militair behoeft maar één document bij zich te dragen, waarin alle gegevens staan vermeld, in plaats van diverse losse papieren, waardoor de kans op zoekraken daarvan kleiner is geworden. Bij een vergelijking van wat in het buitenland gebeurt op dit gebied en het nieuwe Nederlandse militair paspoort valt op dat van uniformiteit (ook binnen de NAVO) geen sprake is. De nationale administraties stellen blijkbaar nog geheel verschillende eisen (zie ook afb. 1).

Het nieuwe Nederlandse militair paspoort geeft echter een moderne oplossing voor een zeer oud militair-administratief probleem.

B-kaart

Ook hierop komt de uitslag van de keuring, alsmede de testresultaten, opleidings- c.q. onderwijsgegevens en burgerberoep. Deze kaart wordt door de afdeling dienstplichtzaken gehanteerd voor de indeling en door de afdeling mechanische verwerking van administratieve gegevens voor het aanmaken van de leggerbescheiden per onderdeel, die met adresseerplaatjes mechanisch worden voorbereid.

Mededelingsformulier I

Hierop wordt de keuringsuitslag vermeld en aan de burgemeester van de gemeente van inschrijving gezonden.

Mededelingsformulier II

Dit formulier wordt aan de keurling meegegeven, nadat de keuringsuitslag is vermeld. Ondertekening eveneens door hoofd indelingsraad.

Bloedgroepkaart (x)

Op deze kaart wordt door de bloedtransfusiedienst zowel de bloedgroep als de resusfactor aangegeven. Nadat deze kaart is gebruikt voor het aanmaken van een fotokopie door de SGA-IMGD wordt hij gebruikt voor het vervaardigen van het herkenningsplaatje.

Bloedgroepberichtkaart

Deze kaart, waarop bloedgroep en resusfactor staan vermeld, wordt aan de keurling gezonden om te behouden. Hij heeft daarmee enkele voor hem belangrijke gegevens op zak, reeds vóórdat hij in dienst is.

2. Leggerbescheiden bij opkomst

Envelop medisch geheim (x)

Het eerste stuk dat hierin wordt opgeborgen is het keuringsformulier en de bloedgroepkaart. In een later stadium de ziekenrapportkaart en eventuele ziekenhuisrap-

porten, ziekteverslagen, herkeuring, medische controle, uitslagen röntgenonderzoek enz.

Groene tandartskaart (x)

Deze kaart wordt de keurling vóór indiensttreding toegezonden. Hiermee kan hij zich bij zijn ziekenfonds laten voorsaneren, zodat hij gedurende zijn eerste oefening als „gesaneerde” kan worden behandeld, d.w.z. met behandelingsvoorrang ten opzichte van de niet-gesaneerden.

Identiteitsbewijs (x)

Dient uitsluitend voor de militair als legitimatie. Dit bewijs geeft geen recht van toegang tot militaire gebouwen.

Medisch kaartje (x)

Bestemd voor aantekening van medische gegevens zoals: doorlichtingsdata, injecties e.d.

Internationaal Bewijs van Inenting

Bestemd voor het aantekenen van inenting tegen cholera, tyfus enz. ten behoeve van militairen die buiten Europa worden geplaatst.

Zakboekje Koninklijke Landmacht (x)

Bevat, behoudens een aantal medische gegevens, aanwijzingen met betrekking tot herhalingsoefeningen, onderhoud PSU, opkomst voor mobilisatie, laatste wilsbeschikking ((formulieren), excerpt uit het oorlogsrecht enz.

Het is uitdrukkelijk géén legitimatiebewijs.

Rimoboekje

Wordt door het onderdeel gebruikt voor het stellen van aantekeningen met betrekking tot militaire geoefendheid, sportresultaten, schietresultaten enz.

Leggeromslag (x)

Hierin worden de leggerbescheiden bewaard. Aan de binnenzijde staat de leggerinhoud aangegeven. Tevens worden de overcomplete pasfoto's aan de binnenzijde bevestigd.

Kledinglijst (x)

Hierop wordt de verstrekte kleding en uitrusting aangekend, en bij dienstverlating eventuele kledingschuld.

Voorschriftenlijstje (x)

De verstrekte boekwerken worden hierop aangetekend.

Aanvullend PD-1 formulier (x)

Hierop worden de na keuring behaalde opleidingsresultaten, diploma's, rijbewijzen e.d. aangetekend alsmede eventuele aanvullende tests. Dit formulier wordt bij het PD-1 formulier gevoegd.

Verantwoordingsformulier identiteitsbewijs (x)

Het door de CPD verstrekte identiteitsbewijs moet voor afgifte en inneming worden getekend op dit formulier.

Röntgenkaarten (x)

Deze kaarten worden voor het doorlichtingsapparaat gebruikt voor overneming van de vermelde gegevens (naam, e.d.) op de röntgenfilm. De kaarten gaan naar de dienst röntgenologisch borstonderzoek ter behandeling en oplegging. De controlestroken worden opgelegd in de envelop medisch geheim.

Ziekenrapportkaart (x)

Deze kaart wordt bij de MGD opgelegd voor het stellen van medische gegevens, indien de dienstplichtige zich ziek meldt of hem een ongeval overkomt.

Tandheekundige behandelingskaart (x)

Deze kaart wordt in duplo voorbereid. Bij opkomst wordt de status praesens van het gebit ingevuld. Een exemplaar gaat naar de militair tandheekkundige dienst voor het bijhouden van alle tandheekkundige verrichtingen en voor verificatie van de rekeningen van de tandartsen.

Het tweede exemplaar wordt opgelegd in het tandheekkundig centrum waaronder hij ressorteert.

Advieskaartje (x)

Hierop staan de vaktestuitslagen, abohzis, mosnr, functie, beroep enz. Het kaartje is bestemd voor de selectieofficier in het depot.

Registratiekaart blauw (x)

Deze kaart wordt gebruikt door het mobilisatiebureau nadat de dienstplichtige met groot verlof is gegaan. Aangetekend worden die gegevens die van belang zijn voor het geven van een mobilisatiebestemming.

Geestelijke verzorgingskaart (x)

Deze kaart wordt door de geestelijke verzorgers gehanteerd.

Vaccinatiekaart geel (x)

Deze kaart is voor de sectie preventieve geneeskunde van de IMGD die de resultaten van de BCG-vaccinatie hierop vermeldt.

Appelkaart (x)

Gebruikt door het onderdeel van betrokkene voor gegevens van registratieve aard zoals: huisadres, waarschuwingsadres, gegevens echtgenote, burgerberoep, talenkennis, mosnr, nr legitimatiebewijs NS enz.

Straflijs (x)

Deze wordt niet mechanisch voorbereid en bevindt zich bij opkomst van de militair dus *niet* in de legger. De straflijst wordt eerst aangelegd bij het onderdeel nadat de eerste straf is opgelegd.

Wapenontwikkeling (VIII)

Niet-geleide antitankmiddelen

door F. VAN PELT, *Luitenant-Kolonel van de Generale Staf*

De geleide antitankwapens hebben enige tijd de volle aandacht getrokken bij de antitankmiddelen. Nu men echter door verschillende proefnemingen en door het houden van oefeningen met deze wapens op bepaalde onmiskenbare voordelen, op verschillende bezwaren is gestoten, zijn de orthodoxe wapens, zoals de geweergranaat, raketwerper, terugstootloze vuurmond en kanon, weer aan een onderzoek onderworpen. Het uitgangspunt daarbij is, dat de geleide antitankmiddelen als een aanvullend wapen moeten worden gezien naast een familie van niet-geleide antitankwapens op alle niveaus. En deze wapens moeten goed zijn, omdat het tankgevaar is toegenomen door de grotere mechanisatie bij de vermoedelijke tegenstander. De huidige situatie is, dat men op het gebied van deze middelen echter van een achterstand mag spreken, vergeleken met de vooruitgang op het gebied van de mechanisatie en invoering van nucleaire middelen.

Door de invoering van de tactische kernwapens op het gevechtsveld treedt men op grotere afstanden van elkaar op; het gevecht wordt gekenmerkt door een beweeglijk optreden met weinig troepen in relatief grote gebieden. Dit moet dan ook onherroepelijk leiden tot wapens met grotere drachten. En dat is nu juist de grote moeilijkheid bij de huidige middelen, de drachten zijn voor een gedeelte te gering en waar de drachten goed zijn, zijn de wapens te zwaar en dus te weinig mobiel. De holle lading en de „squashhead” hebben ons inderdaad de mogelijkheid gegeven om onder de meest ongelukkige trefhoek door het dikste pantser heen te komen, zonder een zwaar kanon met een grote aanvangssnelheid te bezitten. Maar voor de holle lading is een zo gering mogelijke rotatiesnelheid en voor de „squashhead” een kaliber van 10 cm of groter gewenst. Dit maakt voor de holle lading het kanon minder gewenst en bij de „squashhead” is een vrij zware uitvoering met een groot kaliber vereist.

Om tot een goede oplossing te komen zullen er dus vele moeilijkheden moeten worden overwonnen en wij zullen soms tot een compromis moeten

komen. Wij willen nu bezien hoe de tactische wensen op dit moment liggen en welke mogelijkheden de huidige stand van de technische ontwikkeling ons geeft.

In de NAVO gaan de gedachten momenteel uit naar de volgende familie van antitankwapens:

— *wapens met een korte dracht*, zowel in een individuele als een groepsuitvoering. Het individuele wapen moet een dracht tot 250 m, het groepswapen tot 500 m hebben;

— *wapens met een middelbare dracht*, voor indeling op bataljonsniveau en met een dracht van tenminste 1500 m;

— *wapens met een grote dracht*, voor indeling op brigadeniveau met een dracht groter dan 2000 tot 2500 m.

Momenteel beschikt de K.L. over een geweergranaat met een dracht van 75 m; dit is het individuele wapen, waarmee iedere man het gevecht met een tank kan aangaan. In het peloton en verder overal verdeeld voor de nabijverdediging, het groepswapen, de Bazooka, met een dracht van 180 m. In het bataljon wordt beschikt over de 106 tlv met een werkzame dracht van maximaal 1000 m. Deze maximum dracht wordt voor een deel bepaald door de werking van de richtmunitie. Voor de grote dracht kunnen wij op de Centurion rekenen, deze heeft een werkzame dracht van ongeveer 2000 m, maar is natuurlijk niet alleen een antitankwapen. Men ziet, dat er nog wel iets te wensen overblijft; dit is echter een gewoon verschijnsel: de vrome wensen van de militaire deskundigen zijn meestal ver vooruit op datgene waarmee de legers daadwerkelijk zijn bewapend. Wij zullen nu zien of het reeds technisch mogelijk is om aan de niet vervulde wensen te voldoen.

Voor het *individuele wapen met de korte dracht* zijn er twee mogelijkheden en wel de geweergranaat of een lichtere uitvoering van de raketwerper, die door één man kan worden bediend of een soort „Panzerfaust”, zoals de Duitsers die aan het einde van W.O. II hadden. In tabel 1 is aan-

Afb. 1 Geweergranaat A.C. de 6,5 cm, type 28 R op FN-geweer (foto F.N.)

Afb. 2 Geweergranaat G.L. type I, Instalaza (foto Instalaza)

TABEL 1

Benaming	Gewicht in kg	V_0 in m/sec	Doorslagvermogen in mm onder 0°	Effectieve dracht in m
Geweergranaat ATB nr 4 en 5 ENERGA (Ned.)	0,9	53	200	75-100
U.M.A.L. F. 75-56 (België)	0,675	53	300	75
Grenade A.C. de 6,5 cm. type 28 R FN (België) (afb. 1)	0,68	70	280	150
G.L. Type I Instalaza (Spanje) (afb. 2)	0,625	63	260	125
Rocket Grenade XM 72 (LAW) (V.S.) (afb. 3)	1 raket 1 werper	160	270	250
R.P.G.-2 (U.S.S.R.) (afb. 4)	1,2 granaat 2,8 werper	84	150	100

gegeven, welke mogelijkheden er op dit ogenblik bestaan.

De ontwikkeling van de geweergranaten is weinig sensationeel. Geen van de wapens voldoet aan de NAVO-eisen. Het FN-wapen, een licentie van de bekende Strim-fabrieken, geeft nog de beste benadering door zijn grotere V_0 . Gezien deze situatie is het dan ook niet verwonderlijk, dat de vele NAVO-landen, die de Energa voeren, daar ook

Afb. 3 Raketwerper XM-72 (LAW)

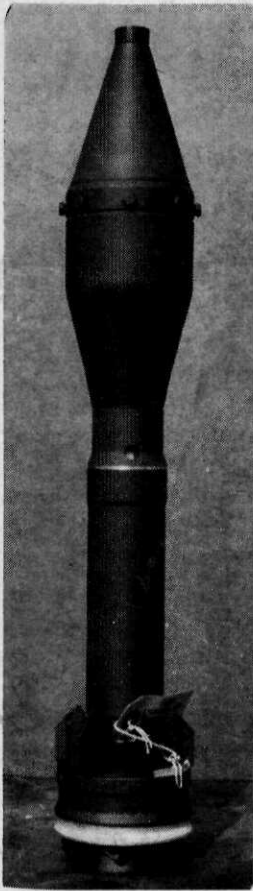
Afb. 4 Russische granaatwerper RPG-2

voorlopig bij blijven en geen nieuwe geweergranaat invoeren.

Interessanter is daarom de ontwikkeling van de kleine werper, zoals wij die zien in de XM-72 en de RPG-2, waarbij de eerste volgens de jongste gegevens verre superieur is aan het Russische equivalent. Omtrent geweergranaten bij de Russen is niets bekend.

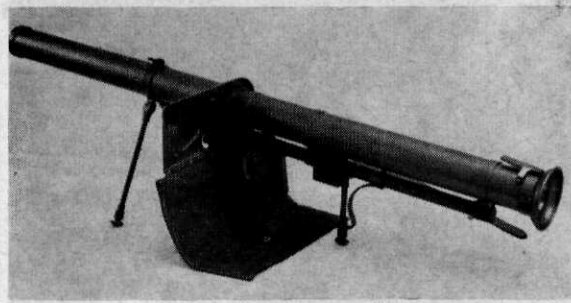
De RPG-2 heeft een gladde loop; het projectiel, een granaat wordt ongeveer op dezelfde wijze verschoten als bij de Piat. Voor het laden moet een aanvuurlading worden aangebracht. Het projectiel heeft samengevouwen vinnen, die in de vlucht uitklappen.

De Amerikaanse uitvoering van het individuele

◀ Afb. 5 „Superbazooka”
UMAL (foto UMAL)

Afb. 6 Spaanse 3,5” ra-
ketwerper (foto Instalaza) ▶

TABEL 2

Benaming	Gewicht pro- jectiel/wapen in kg	V_0 in m/sec	Doorslagver- mogen in mm onder 0°	Effectieve dracht in m
Raketwerper 3,5” (Ned.)	3,85/6,3	83	250-300	180
Als boven met UMAL munitie (Bel- gië) (afb. 5)	1,875/6,3	170	320-360	450
Instalaza, Mod 58 3,5” met eigen munitie (Spanje) (afb. 6)	3,4/8,4	190	400-450	450
Rifle, Recoil- less, 90 mm, M 67 (V.S.) (afb. 7)	4,5/21	230	groter dan bazooka	450
Tlv, B 10 (RG 82) (U.S.S.R.) (afb. 8)	3,6/85	300	275	400

wapen is veel interessanter. De opzet was hier om een wapen te construeren ter vervanging van de geweergranaat; het moest door één man worden vervoerd en afgevuurd. Uit de werper, gemaakt van fiber en aluminium wordt het projectiel, in dit geval een raket, verschoten. Ook hier zwaaien vinnen uit, nadat de raket het wapen heeft verlaten. Opvallend is, dat de raketwerper tevens het verpakkingsmiddel van de granaat is. Onder oorlogsomstandigheden is het een verbruiksartikel; in vreedetijd kan het meermalen worden gebruikt. Dank zij de gebruikte materialen is toch een zeer lichte constructie ontstaan. Op de foto (afb. 3) staat de werper in uitgetrokken toestand; wordt hij als verpakkingsmiddel gebruikt, dan is hij 25 cm korter en hij heeft dan een lengte van 62,5 cm. Deze grotere lengte is vermoedelijk noodzakelijk i.v.m. de stabiliteit in de baan. Het projectiel/wapen kan onzes inziens niet overal als vervanger van de geweergranaat worden gezien, daarvoor is het te omvangrijk en te zwaar en het kan niet naast een geweer worden meegevoerd. Invoering op dezelfde schaal als de geweergranaat zou de sterkte aan geweren in de groepen teveel verminderen. Wel is het wapen een goede ver-

vanger voor de Bazooka, speciaal bij de niet-infanterieonderdelen, die tot op heden niet over geweergrenaten beschikten. Wellicht verdient het aanbeveling om in het peloton, in de ondersteuningsgroep, enkele van deze wapens in te voeren.

Bezien wij nu het *groeps wapen voor de korte afstand*, dat normaal door twee man, maar in noodgevallen door één man moet kunnen worden bediend, dan blijkt, dat de uitvoeringen hier afwisselend van het type raketwerper en het type terugstootloze vuurmond zijn. Dit zijn ook de enige technische mogelijkheden op dit moment om een wapen te construeren, dat zowel draagbaar is als een schootsafstand van 500 m heeft. In tabel 2 staan; de huidige raketwerper 3,5”, ditzelfde

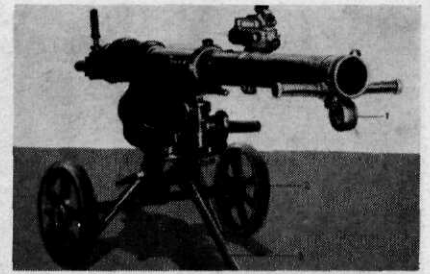
◀ Afb. 7 90 mm, tlv, M-67

wapen met een verbeterde munitie en een wapen, dat de Amerikaanse raketwerpermunitie kan verschietsen en voorts eigen munitie, maar dan met veel betere resultaten. Bij de Russen ontbreken op dit moment de raketwerpers, er is geen wapen van het type Bazooka meer nu de SPG 82 obsoleet is geworden en daarom is voor de vergelijking met de nieuwste Amerikaanse uitvoering van het groepswapen ook het Russische wapen met een soortgelijke uitwerking opgenomen. Dit is echter bij de Russen een bataljonswapen.

Bezien wij tabel 2 dan is ook hier nog geen realisatie van de militaire wensen, maar er zijn wel ontwikkelingen die in de goede richting wijzen. Volgens mededeling van de fabriek zou de Belgische munitie voor de raketwerper 3,5" geen vlam van achteren geven, het grote bezwaar bij de Amerikaanse munitie. Er is een totale verbranding in de loop. Het Spaanse wapen heeft, in afwijking met de andere wapens, een schild. Dit is noodzakelijk, omdat, daar, tengevolge van de hoge aanvangssnelheid, een gedeelte van de verbranding van de aandrijfvlading nog buiten de loop plaatsvindt, de handen en het gezicht van de schutter moeten worden beschermd. Het wapen is met de Spaanse munitie in het Spaanse leger ingevoerd.

De Amerikanen hebben het niet gezocht in een verbetering van de munitie voor de raketwerper, maar in een verbeterde uitvoering van een terugstootloze vuurmond. Dit wapen is reeds in 1958 in Fort Benning beproefd; voor de begroting 1961 zijn gelden opgenomen voor een bestelling van 1000 stuks. Voor het richten dient het wapen te worden voorzien van een richtpistool, dat te velde op de loop kan worden bevestigd.

Het Russische wapen vertoont een grote overeenkomst met de verouderde 75 tlv van de Amerikanen. Het wapen heeft een driehoetaffuit en wordt door het terrein verplaatst op een paar

Afb. 8 Russische tlv, B-10 (RG 82)

kleine wielen, waarbij het dan aan het handvat aan de loop kan worden getrokken. Gezien het gewicht is het niet verwonderlijk, dat dit wapen bij de Russen op bataljonsniveau is ingedeeld, wij kunnen hier niet meer spreken van een groepswapen.

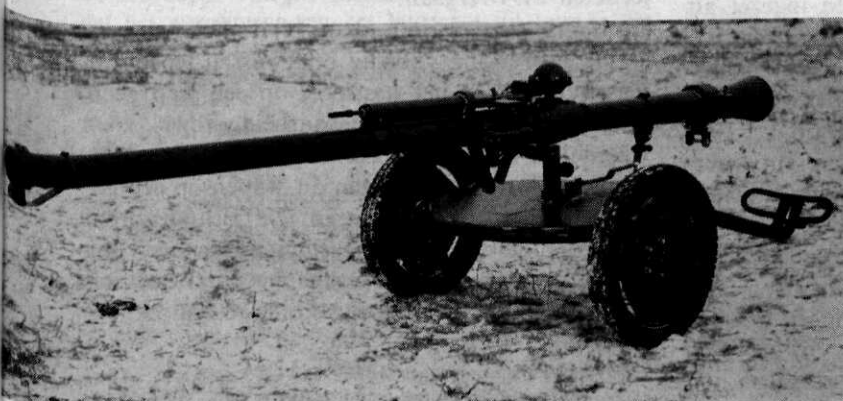
Het groepswapen met de korte dracht behoort dus nog niet tot de te realiseren uitvoeringen. De UMAL munitie geeft een aanvaardbare tussenoplossing, vooral omdat het wapen voorlopig nog gehandhaafd kan blijven. En de raketwerper 3,5" is toch wel zeer aantrekkelijk met het oog op zijn geringe gewicht. De Amerikaanse M 67 is aanmerkelijk zwaarder, maar heeft door zijn grotere aanvangssnelheid een grotere nauwkeurigheid; daarentegen is de veel zwaardere munitie, zoals bij alle terugstootloze vuurmonden, weer een nadeel van dit nieuwe Amerikaanse wapen.

Voor de wapens met de middelbare en grote dracht zullen wij eerst de huidige situatie bezien. In tabel 3 staan alle mogelijkheden, die er op dit moment zijn, nl. terugstootloze vuurmonden met holle lading en „squashhead”, getrokken kanonnen en gemechaniseerde kanonnen. De laatste zijn eigenlijk de pantserjagers, waar de Duitsers zo graag over spreken; zij hebben dezelfde bewapening als de middelbare en zware tanks, maar een veel geringere pantsering, waardoor hun snelheid groter kan zijn, maar hun incasseringsvermogen veel lager is.

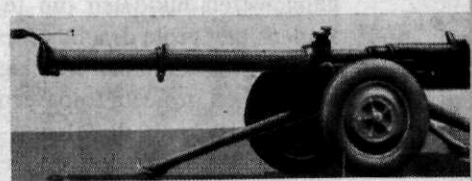
Voordat wij tot een beoordeling overgaan, dienen wij eerst nog te bezien, welke pantserdikten moeten worden doorboord. Hierbij dient men te bedenken, dat bij een invalshoek van 60° met de normaal, twee maal de werkelijke pantserdikte moet worden doorboord. Voorts behoeft het doorboren van het pantser de tank nog niet direct onbruikbaar te maken, dit hangt vooral af van de

TABEL 3

Benaming	Effectieve dracht in m	Doorslagvermogen in mm op . . . m	Gewicht wapen + chassis	Gewicht projectiel in kg	Benaming	Effectieve dracht in m	Doorslagvermogen in mm op . . . m	Gewicht wapen + chassis	Gewicht projectiel in kg
<i>Terugstootloze vuurmonden</i>					<i>Gemechaniseerde wapens</i>				
90 mm, Carl Gustaf-Bofors (afb. 9)	800	300/800	230 kg	5,3	45 mm ASU. (U.S.S.R.)	1500	75/1000	5 t	?
106 mm, M 40 A 1. (V.S.)	1000	440/1000	220 kg	15,5	57 mm ASU. (U.S.S.R.) (afb. 12)	1500	95/1000	5,5 t	?
107 mm, B-11 (U.S.S.R.) (afb. 10)	1000	380/ ?	300 kg	9	90 mm M 56 (Scorpion) (V.S.)	1850	150/1000 ?	7 t	?
120 mm, WOMBAT (V.K.)	1500	440/1000	300 kg	?	90 mm ENERGA op VTT-6 Hotchkiss-Brandt. (Frankr.)	1000	350/1000	8 t	2
<i>Getrokken kanonnen</i>					<i>90 mm ENERGA op MOWAG rupsvoertuig. (Zwitserl.)</i>				
85 mm D 48 met hulpmotor (afb. 11) (U.S.S.R.)	2000	135/500	1,7 t	5	SU-100. (U.S.S.R.)	2000	170/900	30 t	10
100 mm M 1955. (U.S.S.R.)	2000	170/1000	3 t	10	JSU-122 (U.S.S.R.)	2500	200/1000	45 t	25

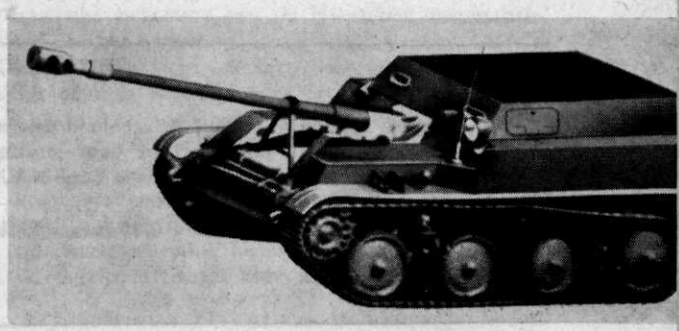
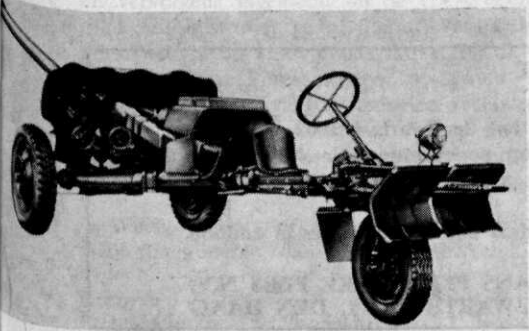
Afb. 11 Russische 85 mm D-48 met hulpmotor

Afb. 10 Russische 100 mm tlv, B-11

◀ Afb. 9 90 mm tlv, Carl Gustaf-Bofors (foto Bofors)

Afb. 12 Russische 57 mm ASU

schade, die binnenin wordt veroorzaakt. In tabel 4 zijn de verschillende pantserdikten van de Russische tanks aangegeven.

Bezien wij het overzicht van de inzetmiddelen, dan voldoet bij de terugstootloze vuurmonden de Wombat¹ het best. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat er geruchten zijn, dat de V.S. een tlv met een kaliber van 120 mm in ontwikkeling hebben. Dit grote kaliber heeft het voordeel, dat van een „squashhead” gebruik kan worden gemaakt, dit is bij de Wombat dan ook het geval. De Britten hebben enkele bedenkingen tegen de uitwerking van de holle lading. Ook qua gewicht kan dit wapen als een bataljonswapen worden aanvaard. Het grote bezwaar, dat vooral ook van Westduitse zijde naar voren wordt gebracht, blijft de grote vlam van achteren, het lichtschijnsel en de omvangrijke munitie.

Alle hoge-kamerdrukkanonnen, zowel getrokken als gemechaniseerd, (alle verdere wapens m.u.v. de Energa-uitvoeringen) voldoen qua dracht aan de eisen voor een bataljonswapen. Maar, omdat geen gebruik kan worden gemaakt van holle ladingen, is het doorslagvermogen veel geringer dan bij de andere genoemde wapens. Verder zijn de SU-100 en JSU-122 veel te zwaar om als bataljonswapen te worden beschouwd. Dit zijn de meest aangewezen middelen om te worden ingezet als wapens met grote dracht voor indeling op brigadeniveau. De kanonnen met lage-kamerdruk, waarbij dus het projectiel nog een voortdrijving in de baan heeft, zoals de 90 mm Energa op VTT-6² en dezelfde vuurmond op het Mowag rupsvoertuig³, zijn in gemechaniseerde uitvoering te zwaar vergeleken met hun vrij korte dracht.

Voor indeling bij gemechaniseerde eenheden komen de getrokken vuurmonden, zelfs als ze zijn uitgerust met een hulpmotor, niet meer in aanmerking. Alhoewel het gewicht nog vrij groot is, is dan op dit ogenblik de Amerikaanse M 56 nog de meest aanvaardbare.⁴ Het kanon is hetzelfde als op de Patton. Men heeft ook proeven genomen

TABEL 4

Type tank	toren	front	zijkant
zware tank			
T-10	200-200 mm onder 0-55°	120-130 mm onder 0-60°	80-100 mm onder 0-45°
middelb. tank			
T-54	70-200 mm onder 0-55°	100 mm onder 0-60°	als boven
lichte tank			
PT-76	25 mm	16 mm	12 mm

met een 106 tlv op dit voertuig; definitieve resultaten zijn hierover niet bekend.

Bij de terugstootloze vuurmonden valt het lichte gewicht van het projectiel van de Carl-Gustaf-Bofors op. Dit werd verkregen door een plastic omhulsel. Men is op dit ogenblik in Zweden bezig met vergroting van de dracht van dit wapen.

Wij kunnen derhalve concluderen, dat de Wombat goed voldoet; zou het wapen op een licht rupsvoertuig onder pantsering kunnen worden meegevoerd, dan zou een goede benadering van het bataljons-antitankwapen zijn verkregen. Voor de antitankverdediging op brigadeniveau blijven voorlopig de pantserjagers de aangewezen middelen. Dit zijn echter dure en ingewikkelde uitrustingsstukken en het is dan ook niet verwonderlijk, dat men hier tot de met draad geleide projectielen wil overgaan.

De 106 tlv, zoals wij die thans bij de K.L. voeren, is qua uitwerking volledig opgewassen tegen alle Russische tanks; het transport op een jeep geeft echter een te grote kwetsbaarheid, zowel voor vijandelijk vuur als tegen radioactieve straling. Wellicht ware te overwegen dit wapen op een gepantserd voertuig te plaatsen. De Britten zitten met hetzelfde probleem, maar hun wapen heeft een veel grotere dracht en er is dus meer tijd om zich aan de vijandelijke vuuruitwerking te onttrekken.

¹ *De Militaire Spectator* 131(1962)(2)93.

² *De Militaire Spectator* 129(1960)(6)238.

³ *De Militaire Spectator* 129(1960)(9)357.

⁴ *De Militaire Spectator* 128(1959)(7)268.

**BETALING ABONNEMENT
2e KWARTAAL 1962**

Tot 7 april a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 2e kwartaal 1962 à f 4,50 te voldoen per postwissel of door storting/overschrijving op postrekening Nr 4 47 15 ten name van Moormans Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 2e kwartaal 1962”.

Wie na 7 april gireert is f 0,40 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

**MOORMANS PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1, DEN HAAG**

Meningen van anderen

Het probleem van de zelfstandige aanschaffingen van reservedelen

1. Op bovengenoemd artikel van Lt-Kol. H. M. Jager in het januarinummer¹ wil ik gaarne mijn visie geven. De zelfstandige aanschaffing is niet alleen een probleem, zoals schr. stelt, doch ten gevolge van de lange levertijden, het aanzienlijk aantal naleveringen en het huidige bevoorradingssysteem tevens een onmisbare bron van bevoorrading.

In dit verband acht ik het niet ongewenst enkele consequenties van de invoering van de mechanische voorraadadministratie (mva) hieronder in het kort weer te geven. Vooraf meen ik echter stelling te moeten nemen tegen de in het artikel vermelde „vele buiten het systeem gelegen oorzaken van niet gehonoreerde aanvragen, die in de menselijke tekortkomingen zouden moeten worden gezocht.” Het is nl. juist de verdienste van de mva, dat de menselijke fouten in de bevoorradingadministratie van 3e t/m 5e echelon grotendeels worden vermeden en ongedaan gemaakt.

2. Voorheen beschikte het lktddepot over ruim 60.000 artikelsoorten; voorts waren de d/st td eenheden eveneens van een omvangrijk assortiment voorzien. Thans houden zowel de lktddepots als de d/st td eenheden in algemene zin slechts die artikelen in voorraad, waaraan blijkens ingediende aanvragen ten minste 3 × in de 180 dagen behoefte bestaat. Het gevolg hiervan is, dat het assortiment van het lktddepot tot rond 8.000 artikelsoorten, de zg. „fast moving parts” is teruggelopen, hetgeen op overeenkomstige wijze geldt voor de d/st td eenheden.

Deze 8.000 artikelen vormen de bewuste 15% van het totale assortiment, waarmee 85% van alle reparaties kunnen worden verricht; het is dan ook een vereiste, dat deze 8.000 artikelen nagenoeg volledig aanwezig moeten zijn. Zou er van bedoelde 8.000 artikelen bv. 25% op nalevering staan, dan impliceert zulks, dat met de lk voorraad reservedelen 75% van de aangehaalde 85%, of wel slechts 64% van de lopende herstellingen kan plaatsvinden.

3. De bevoorrading van „slow moving parts” geschiedt op aanvragen van de gebruikende eenheden, die zowel door de d/st td eenheden als door het lktddepot worden omgezet in nieuwe aanvragen (doorvoeraanvragen) en vervolgens ingediend bij de CVA (Centrale Voorraad Administratieorgaan). De aflevering op deze categorie aanvragen vindt plaats d.m.v. bij de CVA opgemaakte verstrekingsbewijzen, op grond waarvan de basisdepots de gevraagde artikelen rechtstreeks afleveren bij de d/st td eenheden, die op hun beurt voor afgifte aan de gebruikende eenheden zorgdragen; deze bestellingen vergen dan ook een vrij lange levertijd.

4. Wil het in de voorgaande punten beschreven systeem goed functioneren, dan is het noodzakelijk, dat:

— de lktd eenheden de „fast moving parts” vrijwel compleet voorradig hebben;

— de „slow moving parts” binnen redelijke termijn ter beschikking komen van de aanvragende eenheid.

5. Wordt aan deze twee voorwaarden niet of onvoldoende voldaan, dan ontstaat de noodzaak om resp.:

a. op het niveau van het lktddepot alle door de CVA op nalevering gestelde artikelen terstond tot aan het voorgeschreven niveau aan te kopen. (Bij het lktddepot worden ongeveer 3.000 hier te lande aankoopbare artikelen gevoerd, waarvan er ruim 2.000 in de goedkope sector — onder de f 25,- — vallen);

b. de gebruikende eenheden na ontvangst van het naleveringsbericht, dat o.a. van de CVA via de d/st td eenheid wordt ontvangen, automatisch te machtigen de op nalevering gestelde essentiële artikelen aan te kopen.

6. Terugkomende op punt 5a, betreffende de centrale aankoop op 4e echelon, wil ik opmerken, dat bij realisatie hiervan het volgende wordt bereikt:

a. de benodigde reservedelen komen tijdig te bestemder plaatse, zodat de herstellingen niet stagneren;

b. goede kwaliteitscontrole op de aangekochte artikelen, die overigens voor het merendeel uit standaardartikelen bestaan;

c. meer korting wegens groter kwantum en rechtstreekse afname van importeur/fabriek;

d. voorkoming van naleveringen tussen 4e en 3e, alsmede tussen 3e en 2e echelon, dus administratief bezien vermindering van dubbele boekingshandelingen;

e. verwerking van de aanschaffingen in de mva van de CVA;

f. de zelfstandige kruimelaankopen door de talloze gebruikende eenheden, met alle daaraan verbonden transporten, inzet van kader, telefoonkosten, administratie enz. worden tot een minimum teruggebracht.

7. Hoewel de zelfstandige aanschaffing onder de huidige omstandigheden een dwingende noodzaak blijft, moet toch niet uit het oog worden verloren, dat zulks onder oorlogsomstandigheden (buitenslands) ondenkbaar is. Er dient derhalve naar te worden gestreefd om dit instituut zoveel mogelijk in te perken, hetgeen m.i. zou kunnen worden gezocht in:

a. drastische bekorting van de levertijden tussen achterland en het legerkorps (na-afboeking door CVA?);

b. vereenvoudiging van de verwervingsprocedure op het hoogste echelon, waarbij o.a. snelle aankoop van schaarse kritische reservedelen mogelijk wordt;

c. het veiligstellen van de goedkope (winkel-) artikelen, die ca. 80% van het totale assortiment uitmaken, door de minimum voorraad hiervan bij de CVA tot een veelvoud van de huidige op te voeren; de financiële en opslagconsequenties hiervan zullen in verhouding tot de overige artikelen zeer zeker verantwoord zijn.

¹ De Militaire Spectator 131(1962)(1)36.

Antwoord op meningen van anderen

Het tolerantieprobleem

Het deed mij veel genoegen de reactie van Brigade-Generaal V. J. E. M. van Arcken op mijn artikel „Het Tolerantie-probleem” (januari 1962) te lezen. Het spijt mij echter dat hij er een pleidooi in heeft gezien voor wat hij noemt *kazerne-discipline*. Niets heeft minder in mijn bedoeling gelegen dan dat. Het standpunt dat de Generaal verdedigt is ook het mijne. In het artikel „Gevechtsbereidheid” (*De Militaire Spectator* 130(1961) (10)365) dat in samenwerking met Brigade-Generaal E. J. C. van Hootegem tot stand kwam, werd dit, naar ik meen, ook duidelijk gesteld. Het is te enen male niet mijn bedoeling geweest de gedachten, die in dit artikel zijn vervat te herroepen maar, integendeel, aan te vullen.

Brigade-Generaal V. J. E. M. van Arcken zal overigens ongetwijfeld wel weten dat een officier in de eerste

plaats een man van de praktijk is en dat hij de wetenschappelijke toetsing van een (theoretische) beschouwing, ook als het de basis moet vormen van ingrijpende hervormingen, liever overlaat aan hen, die door hun academische vorming en opleiding hiertoe in staat en bereid zijn. Om deze reden heb ik gemeend die niet in het artikel te moeten opnemen. Het is de leesbaarheid, volgens mijn inzichten ten goede gekomen; tevens werd daardoor de mogelijkheid voor een polemiek-omde-polemiek vermeden.

Ik zou het echter ten zeerste toejuichen, als wetenschapsbeoefenaars, uit niet-militaire kringen, deze stof tot onderwerp van hun dissertaties zouden kiezen en beschouwingen en bespiegelingen in daartoe meer geschikte periodieken zouden laten opnemen.

J. C. E. HAEX, Kolonel van de Generale Staf

Uit de buitenlandse vakpers

Psychologie en werkelijkheid

Op 14 en 15 oktober 1961 werd een oefening „Sky-shield” gehouden, waarbij de doelmatigheid van „drie waarschuwingslijnen” over het gebied van Noord-Amerika werden beproefd; 250 batterijen Nike en 2000 vliegtuigen namen aan deze luchtverdedigingsoefening deel.

Bij de opzet van de oefening werd uitgegaan van de aanname, dat de vijand uitsluitend met vliegtuigen zou aanvallen. Het is echter een vaststaand feit, dat het voornaamste deel van de slagkracht van de Sovjet-Unie bestaat uit intercontinentale raketten.

Terzelfdertijd ontplooiden de landen van het Pact van Warschau omvangrijke strijdkrachten in manoeuvres, die tot doel hadden de Westelijke landen ervan te weerhouden, in voorkomend geval de vrije toegang tot Berlijn met de wapenen te verdedigen. Het militaire machtsvertoon heeft klaarblijkelijk tot doel de publieke opinie te beïnvloeden. Het zou echter verstandig zijn bepaalde uitlatingen achterwege te laten, die het gewenste psychologische effect weer teniet doen. Uitlatingen zoals in een artikel in de „New-York Herald”, waarin brutaalweg werd bevestigd, dat de Westelijke geallieerden in de „Centraal Europese sector” over meer troepen beschikken dan de Sovjets, hetgeen een aperte onjuistheid is.

Een ander voorbeeld is de bewering, dat het Westen iedere vijandelijke opmars in Duitsland gedurende één à twee maanden kan weerstaan, zonder gebruik te maken van kernwapens. De waarheid daarentegen is, dat

in een dergelijk geval de Sovjets in een week de Rijn zouden hebben bereikt.

Dergelijke overdrijvingen — die aan president Kennedy persoonlijk worden toegeschreven — hebben deze laatste echter niet ervan weerhouden positieve en krachtige maatregelen te treffen, zoals het oproepen van 250.000 reservisten; het met 12 maanden verlengen van de dienstplicht en bovenal het voor 1 november versterken van het Amerikaanse contingent in Europa met 40.000 man. Voor deze moedige initiatieven komt de president van de Verenigde Staten niets dan lof toe.

Zal het Amerikaanse volk zich echter niet afvragen of hun zonen met een taak werden belast die door de Europese landen zelf zou moeten worden vervuld? Zijn de Europeanen anderzijds niet enigszins verbaasd te zien, dat de verdediging van hun grondgebied voornamelijk door de Amerikanen geschiedt?

Opm. Door het geven van een „goed” communistisch voorbeeld en een „fout” Amerikaans; het vermelden van onjuiste Amerikaanse uitlatingen (weliswaar goedgegemaakt door lof aan de Amerikaanse president) en door het suggereren, dat de Amerikanen te veel doen in Europa t.a.v. datgene wat de Europese volkeren zelf zouden moeten doen in Europa, kan de vraag worden gesteld of de Russen met deze psychologische werkelijkheid tevreden kunnen zijn. Ref.).

„Psychologie et Réalités”, door Général M. Carpentier, in „Revue Militaire Générale”, nov. 1961.

J. H. J.

Nabijbestrijding van tanks door infanterie

1. Algemeen

Reeds in de 1e Wereldoorlog is het voorgekomen, dat soldaten erin slaagden tanks in het nabijgevecht, door middel van springladingen, te vernietigen. Nog grotere betekenis kreeg de nabijbestrijding van tanks gedurende de Spaanse burgeroorlog. Hier deed de Molotov-cocktail zijn intrede, welk hulpmiddel bij de Hongaarse opstand andermaal zijn bruikbaarheid bewees. Ondanks deze ervaringen was de Duitse soldaat in 1941 nauwelijks op de nabijbestrijding van tanks voorbereid. Des te sprekender is het getal van 6000 Sovjet-tanks, die gedurende vier jaren strijd in Rusland door nabijbestrijding werden vernietigd. *Gaan wij daarbij uit van een totaalsterkte van ca. 430 tanks en tankjagers in de moderne Russische pantserdivisie, dan komt dit vernietigde aantal tanks overeen met de dat van 14 pantserdivisies.*

Een beschouwing van de potentiële tegenstander leert ons, dat hij thans beschikt over 50.000 tot 60.000 moderne tanks van het type T 54, JS III en T 10; bovendien kunnen de Oosteuropese satellietlanden ongeveer 15.000 tanks van oudere datum in het veld kunnen brengen (o.a. T 34/76 en T 34/85). De zekerheid, dat hij het gevecht zal voeren met een massaal gebruik van tanks, houdt in dat de infanterist OVERAL tegenover vijandelijke tanks kan komen te staan. De tankbestrijding kan derhalve nimmer uitsluitend aan speciale wapens en eenheden worden opgedragen, maar moet een zaak zijn, die allen aangaat.

Voor de infanterie vloeien hieruit twee mogelijke wijzen van optreden voort:

a. *De tankbestrijding van uit het zg. Panzerabwehrschwerpunkt*, waarbij de tanks en tankjagers de hoofdinspanning leveren, en de infanterie de nabijbestrijding uitvoert, als aanvulling op de hoofdinspanning.

Worden de verdedigers getroffen door een vijandelijke tankstoot, dan zullen zij de tanks laten doordringen of in een beweeglijk gevecht teruggaan. Zodra de vijandelijke aanval in de diepte is gestopt, moet de enkele infanterist de verspreide vijandelijke tanks het teruggaan beletten en deze vernietigen. Hij bedient zich daarbij van organieke en geïmproviseerde anti-tankmiddelen.

b. *De zelfverdediging tegen tanks*, waarbij de infanterist zich doorgaans dáár zal bevinden, waar vijandelijke tankinzet minder waarschijnlijk is. Mochten hier toch tanks doordringen, dan is de infanterist op zichzelf aangewezen. Het zwaartepunt van de at-verdediging ligt in dit geval bij de „Panzerjägerkanonenzüge” en bij de „Lenkraketenzüge” van de ondersteuningsciën. Verrassende vuuropening door flankerend opgestelde at-wapens, aanleg van tankhindernissen en offensieve inzet van tanknabijbestrijdingsploegen kenmerken hier het optreden tegen vijandelijke tanks. Mortieren moeten van uit de opstelling steunende tanks en gemechaniseerde artillerie uitschakelen door middel van rook; het vuur van eigen vlak- en krombaanwapens moet de begeleidende infanterie dwingen, in dekking te gaan. Natuurlijke tankhindernissen dienen evenzeer door vuur en waarneming te worden bestreken als kunstmatige. De vijand zal dikwijls trachten, zijn tanks over ongunstig tankterrein in te zetten, omdat de paktijk hem heeft geleerd, dat daar de anti-tankverdediging meestal het zwakst is. Voorop-

gesteld blijve steeds, dat organisatie, uitrusting en opleiding van de infanterie op de nabijbestrijding van tanks moeten zijn afgestemd.

2. Organisatie en uitrusting

Het Panzergrenadierbataillon beschikt organiek over een peloton gemechaniseerd anti-tankgeschut en een peloton geleide anti-tankprojectielen, die in de ondersteuningscompagnie zijn ondergebracht. Het peloton gemechaniseerd anti-tankgeschut, dat zal worden uitgerust met 90 mm kanonnen op gemechaniseerd onderstel, is door zijn terreinvaardigheid, bepantsering en kracht van bewapening uitermate geschikt voor het beweeglijk gevecht. De effectieve dracht van 1500 m tegen gepantserde doelen stelt het peloton in staat, tussen de steunpunten op te treden en zodoende het vuur van het peloton geleide anti-tankprojectielen te verdichten.

Het peloton geleide anti-tankprojectielen, dat zich verplaatst op ongepantserde raketdragers, is niet geschikt voor een dergelijke universele inzet. De effectieve dracht is weliswaar gelijk aan die, van de anti-tankvuurmond, maar voor het wapen bevindt zich een dode ruimte, waarin geen vuur op tanks kan worden uitgebracht. Wordt dit peloton alléén ingezet, dan bestaat het gevaar, dat het door vijandelijke tanks wordt overlopen. De weerloosheid gedurende de stellingverandering is eveneens bedenkelijk. Optreden in samenhang met het peloton gemechaniseerd anti-tankgeschut komt, evenals opstelling in de diepte, aan deze zwakheden tegemoet. De laatste oplossing heeft echter het nadeel, dat het schootsbereik van het peloton ongunstig wordt beïnvloed.

Andere mogelijkheden zijn het toevoegen van mitrailleurs voor nabijbescherming of opneming van het peloton in een bestaande infanterieopstelling. Wanneer daarentegen het peloton zou worden gemechaniseerd, of zelfs maar de beschikking zou krijgen over gepantserde wielvoertuigen, zou de inzetbaarheid met sprongen toenemen.

De tirailleurcompagnieën beschikken over voldoende wapens voor de nabijbestrijding van tanks. Een groot voordeel is, dat de man deze wapens van uit een gedeekte opstelling kan gebruiken; de betrekkelijk geringe effectieve dracht blijft problematisch.

Dit gebrek zal binnenkort worden opgeheven door de invoering van een door twee man bediend tanknabijbestrijdingswapen, met een effectieve dracht van ca. 500 m. Hierdoor zal de infanterie de beschikking krijgen over een antitankwapen, met dezelfde dracht als de lichte infanterie-wapens; tevens kan dan vuur worden uitgebracht in de dode ruimte vóór het geleide anti-tankprojectiel.

Daarnaast behouden de geïmproviseerde tanknabijbestrijdingsmiddelen hun bestaansrecht als aanvulling van de organieke. Bovendien zullen zij bij storingen aan de organieke anti-tankwapens of bij munitiegebrek, deze geheel moeten kunnen vervangen.

Tenslotte blijft, als steeds, de beveiliging tegen tanks door hindernissen van allerlei aard van het grootste belang.

De nabijbestrijding van tanks gedurende het opgezeten gevecht blijft moeilijk. Daarenboven neemt het uitladen en in stelling brengen van niet-gemechaniseerde anti-tankwapens veel tijd in beslag. Behalve de dringende behoefte aan mechanisatie ware het bovendien wenselijk, een deel van de gemechaniseerde wapendragers van

een snelvurend terugstootloos anti-tankwapen te voorzien. Behalve pantserdoorborende munitie zijn ook brisantgranaten onontbeerlijk, teneinde ongepantserde doelen te kunnen bevuren.

3. Opleiding

De ervaringen uit twee wereldoorlogen hebben geleerd, dat iedere soldaat, ongeacht wapen of dienstvak, met de nabijbestrijding van tanks vertrouwd moet zijn. Deze eis is thans des te dwingender geworden, nu in het moderne gevecht verspreide vijandelijke tanks nabij commandoposten en verzorgingsinstallaties kunnen opdruken. Met het oog hierop is het in de Bundeswehr voorgeschreven, dat elke soldaat moet worden onderwezen in:

- a. schietopleiding anti-tankwapens voor nabijbestrijding, gecombineerd met wapenopleiding;
- b. tankherkenning;
- c. optreden als individuele tankbestrijder, waarbij aandacht wordt besteed aan het vervaardigen van geïmproviseerde anti-tankmiddelen en aanleg van hindernissen. Het overwinnen van de „tankvrees” door oefening in de nabijbestrijding van tanks moet het eerste doel van deze opleiding zijn.

In de Westduitse grondslagen voor de opleiding komt de volgende zinsnede voor: „Die Panzerabwehr ist das Rückgrat der Verteidigung. Sie muss im Vordergrund aller Überlegungen stehen.” Het is niet toevallig, dat men in het Oostduitse Volksleger eenzelfde geluid laat horen: „Die Panzerabwehr bildet die Grundlage der Verteidigung. Deshalb ist ihre Organisation eine der wichtigsten Pflichten der Kommandeure.”

„Probleme der Panzerbekämpfung durch Infanterie”, door Erwin Heckner, in „Wehrkunde,” okt. 1961.

J. F. S.

Beweeglijkheid, vuurkracht, schokvermogen zijn relatief

De beweeglijkheid, vuurkracht en schokvermogen zijn de kenmerken van pantserstrijdkrachten, maar wat wordt hiermee bedoeld? Vuurkracht in verhouding tot wat? Grotere beweeglijkheid dan wat? Deze vragen zijn altijd het onderwerp geweest van studie, maar moeten worden bekeken tegen de achtergrond van huidige situatie, maar ook en vooral voor toekomstige mogelijkheden. Inzet moet worden bestudeerd in een aantal situaties, hierna aan te duiden met inzet tegen vijandelijke eenheden, van de „first string” en van de „second string”.

Laat ons veronderstellen, dat eenheden van de „first string” beschikken over het modernste materiaal voor het gemechaniseerde gevecht in daartoe geschikt terrein. Eenheden van de „second string” zijn lichtgewapende guerrillastrijdkrachten, vechtend in slecht of moeilijk begaanbaar terrein en levend van het land. Om haar bestaan te rechtvaardigen en traditionele rol te vervullen zal de cavalerie over een grotere beweeglijkheid moeten beschikken dan het hoofdwapen, de infanterie, en tenminste dezelfde beweeglijkheid moeten hebben als de vijandelijke pantserstrijdkrachten. Bij de doorvoering van de mechanisering van de infanteriedivisie boet de cavalerie in aan overwicht op de infanterie en het is zelfs mogelijk, dat de toekomstige organisatie van de gemechaniseerde infanterie-

divisie slechts in het aantal tanks zal verschillen van de pantserdivisie.

De beweeglijkheid van de infanterie is toegenomen, die van de cavalerie is sedert de Tweede Wereldoorlog constant gebleven. Het is dan ook noodzakelijk, dat voor de toekomst zal moeten worden gestreefd naar een grotere beweeglijkheid van tankstrijdkrachten, maar in nog grotere mate bij de verkenningseenheden.

Tegen de vijandelijke „first string” zijn wij voor wat betreft de beweeglijkheid wel opgewassen, maar tegen die van de „second string” is dat problematisch, aangezien de eigenschappen van het huidige pantsermateriaal dit ongeschikt doen zijn voor inzet in de jungle, rivierdelta's en ander bijzonder terrein. Zo zou het gebruik van het paard in onbegaanbaar terrein ons het noodzakelijke overwicht in beweeglijkheid kunnen verschaffen over lichtgewapende partizanen te voet en gewapende motorboten in een waterrijk gebied de vijandelijke aan- en afvoer over water kunnen beletten en bestrijden. Frankrijk paste dit laatste middel toe in Indo-China.

In verband met de vijandelijke dreigingen van verschillende aard kunnen wij dus niet volstaan met het hebben van één standaardorganisatie van personeel en materieel; wij moeten zoeken naar een betere oplossing. Alvorens een mogelijke oplossing aan te geven rog even iets over de relatie van de vuurkracht.

Tegen eenheden van de „first string” is er aan vuurkracht eigenlijk geen limiet te stellen: in ieder geval is de 105 mm noodzakelijk voor bestrijding van de Russische T10. In het geval echter, dat eenheden van de „second string” beschikken over een 20 mm kanon, licht gepantserd, is een 105 mm beslist niet noodzakelijk voor de bestrijding, maar kan voor vuuroverwicht worden volstaan met een licht gepantserd 40 mm kanon.

Tegen de „first string” is een 106 tlv een zwaar infanteriewapen, de 76 mm een licht tankkanon en de 105 mm de bewapening voor een zware tank. Wellicht is bij inzet tegen de „second string” een .50 machinegeweer een zwaar infanteriewapen, de M114 met een 20 mm een lichte tank en de M42 met een tweeling 40 mm zal een zware tank kunnen zijn.

Op grond van de factoren beweeglijkheid en vuurkracht wordt voor organisatie en bewapening het volgende voorgesteld.

Een tankeskadron bestaande uit 2 pels zware tanks, 1 pel gemech inf, 1 verkenningsspel met rupsverkenningervoertuigen en 1 pel 4.2 mr (gemechaniseerd).

Het tankbataljon met 3 tankeskadrons zoals hiervoor omschreven, 1 tankeskadron met 17 zware tanks en 1 mech batterij 105 mm hw.

Een gepantserde brigade, bestaande uit 4 tankbataljons. De verkenningseenheden zouden als volgt kunnen worden georganiseerd en bewapend.

Een „air cavalry troop” van de huidige samenstelling.

Een „air transportable” verkenningsspeloton bestaande uit 2 groepen pantserwagens, 1 groep lichte tanks (M114) en 1 groep 81 mm mr (gemechaniseerd).

Een „air transportable” verkenningsskadron, bestaande uit 3 verkenningsspels, 1 pel lichte tanks en 1 pel 4.2” mr (gemechaniseerd).

De boven voorgestelde organisaties zijn bedoeld als inzet tegen de „first string”. De wijzigingen zijn het ingrijpendst bij de verkenningseenheden, het ver-

schaft hun de mogelijkheid van een grotere beweeglijkheid door het „air transportable” zijn en stelt deze eenheden hiermee in staat verkennende en beveiligende opdrachten op de juiste wijze te kunnen uitvoeren. Het toekomstige verkenningspeloton en eskadron verkrijgen hiermee de nodige stootkracht voor het gevecht tegen de „second string”.

Hoewel opnieuw pantserwagens en M114's zijn opgenomen in de organisatie, zouden deze eenheden echter wel moeten worden voorbereid en geoefend in het gebruik van daartoe geschikt materiaal in een bepaald soort terrein. Dit zou in de Mekong-delta een motorboot kunnen zijn, een pantserwagen in Malakka, het paard in Birma of een slede in de poolstreken. Tevens zou hierdoor een snelle strategische inzet mogelijk worden gemaakt. Het is nu een tijd voor nieuwe en misschien radicale voorstellen. De verscheidenheid van 's vijands dreigingen vraagt om een grondige studie van de huidige inzetmogelijkheden van de cavalerie. *De eigenschappen vuurkracht, beweeglijkheid en schokvermogen moeten de basis blijven vormen voor elke beoordeling van de situatie, nimmer mag echter uit het oog worden verloren, dat deze kenmerken ook een zekere relativiteit bezitten.*

„Mobility, firepower, shock action. It's all relative”, door Captain F. J. Brown, in „Armor”, nov./dec. 1961.

H. v. d. L.

Militaire sociologie

In deze tijd, waarin meer en meer aandacht wordt besteed aan de intermenselijke verhoudingen, ontwikkelt de toepassing van de wetenschap der sociologie zich in toenemende mate. Zij betreft een zodanig breed en gecompliceerd vlak in haar activiteit, dat — vooral ook als zij gebieden van andere wetenschappen raakt — specialisering op bepaalde problemen niet kan worden vermeden. Tevergeefs zoekt men echter naar een actuele sociologische benadering van de verschillende militaire problemen in hun verband met de samenleving.

Onbekendheid van de sociologen met militaire maatschappij en militaire problematiek

Dat zelfs gerenommeerde sociologen nalaten de militaire situatie sociologisch te benaderen, kan misschien worden verklaard door remmingen ten gevolge van gebrek aan ervaring en onderkenning van de militair-sociologische problematiek.

Anderzijds is een nawerking van irreëel nationaal-socialistische bombast op dit gebied gedurende de oorlog, en een zekere pacifistische ontwikkeling na 1945 óók als oorzaak van de onvoldoende academische belangstelling aan te merken.

Het enige tot nu toe van enig actueel belang zijnde standaardwerk op militair sociologisch gebied, is dat van de Nederlandse schrijver Rudolf Steinmetz: „De Sociologie van de oorlog” (1929).

De aard en het object van de militaire sociologie

Van een historische achtergrond uit, valt — mede in verband met de huidige structuren — af te leiden, dat elke militair-sociologische analyse in een ethisch en logisch verband moet staan met een werkelijk als zo-

danig bestaande verdedigingsgemeenschap. Bij deze komt het zwaartepunt te liggen op een totale verdedigingsgemeenschap, niet alleen bij een volk, doch vooral bij een cultuurgemeenschap. Dit laatste past in het bijzonder in het tijdeigene en vraagt als zodanig een militair-sociologische studie.

Wissel- en nawerking van invloeden

Elke verdedigingsgemeenschap draagt het stempel van de bestaande sociale en politieke verhoudingen. Het verband tussen dienstplicht en het recht tot het dragen van de wapens enerzijds en de sociale status en politieke mondigheid anderzijds, is van een zodanig belang in het vlak van de intermenselijke verhoudingen, dat een groot aantal sociologische verschijnselen eerst goed kan worden begrepen, indien dit verband in aanmerking wordt genomen.

Het stellen van een diagnose alleen is niet voldoende

Het vaststellen en beschrijven van sociologische verschijnselen en het boekstaven van feiten is voor de militaire sociologie — gezien de grote gemeenschapsbelangen die op het spel staan — niet voldoende. Het komt vooral erop aan de van sociologisch belang zijnde reacties op de „verdedigingslasten” op te sporen. Van groot belang is vast te stellen, welk klimaat — in geestelijk opzicht en qua intermenselijke verhoudingen — het gunstigst is voor het in stand houden van de verdedigingsgemeenschap en het onderkennen van de factoren waardoor dit klimaat in stand wordt gehouden. Eveneens is het noodzakelijk vast te stellen, welke factoren het gewenste klimaat ongunstig kunnen beïnvloeden.

Het ontstaan en het verval van verdedigingsgemeenschappen

Historisch gezien is de verdedigingsgemeenschap, in haar eenvoudigste vorm, gebaseerd op het voor bescherming op elkaar aangewezen zijn van een groep mensen. Staats- en verdedigingsgemeenschap dekten elkaar aanvankelijk volkomen. Wanneer de burgers zich echter van de verdedigingsplicht gingen distantiëren en de verdediging overlieten aan vreemde soldeniers, zoals in de laatste periode van het Romeinse Rijk, ging de verdedigingsgemeenschap te loor. De nationale verdedigingsgemeenschap kreeg in de Franse revolutie opnieuw gestalte. Toen echter verbonden met het nieuw geboren beginsel van democratisch partnerschap.

Het was opnieuw een Nederlandse socioloog (P. J. Bouwman), die in 1953 vaststelde, dat de noodzaak tot veiligheid een stimulans tot samenwerking vormde, met als gevolg, dat de grootste en meest efficiënt georganiseerde groepen het meest levensvatbaar bleken. Hierbij speelde echter ook de volksaard een rol.

Wat Duitsland betreft kan tevens worden gesteld, dat het beginsel van een vrijwillige gezamenlijke verdedigingsinspanning vele jaren door een absoluut politiek regiem werd verdrongen. Voor de toekomst is het zaak, dat men in dit opzicht zich van zijn plichten bewust wordt en een einde maakt aan de illusie, dat het Duitse volk geschikt is voor, en bereid tot het voeren van een partizanenorlog.

Militair-sociologische impulsen

Hoewel historisch aanvankelijk de samenwerking alleen berustte op de natuurlijke behoefte aan veiligheid, kwamen bij de verdere culturele ontwikkeling spoedig andere factoren een rol spelen. Behalve de zuivere zucht

tot zelfbehoud van stamverbonden individuen kwamen factoren zoals macht, vaderlandsliefde, vrijheidsdrang en bescherming van geloof en cultuur. De sociologie moet thans terdege de factoren tot motivering van de verdedigingsdrang in het huidige bestel tot voorwerp van haar vorsching maken. Vooral moet worden nagegaan, op welke gronden en in welk klimaat zich een totale supranationale, Europees solidaire, verdedigingsgemeenschap kan ontwikkelen. Hoe ook de aard van een supranationale staatkundige autoriteit en vormgeving kunnen worden ontbeerd. Deze autoriteit en vormgeving zal echter harmonisch moeten passen in militair-sociologische stromingen, die in traditie en opvoeding wortelen en zijn gegrondvest op plichtopvatting, democratisch verantwoordelijkheidsgevoel, persoonlijkheidsbesef in functionele zin, wereldpolitiek inzicht en nationale saamhorigheid.

Sociologische aspecten van de dienstplicht

Met de algemene dienstplicht schijnt nog altijd een zeker onbehagen verbonden te zijn. Het is een sociaal fenomeen dat, dieper dan welk ander ook, in de persoonlijke sfeer ingrijpt. Behalve het besteden van aandacht aan de verschillende argumenten vóór en tegen de dienstplicht, dient ook nader onder ogen te worden gezien of aan hen die wél hun dienstplicht vervullen, niet een of andere compensatie moet worden verleend, bv. een dubbel stemrecht. Anderzijds kan worden nagegaan of aan hen die geen gewapende dienstplicht vervullen andere gemeenschapsdiensten kunnen worden opgelegd, bv. arbeidsdienst, luchtwachtdienst, dan wel dat dezen een bijzondere dienstplichtbelasting moeten betalen.

Verkeerde instelling t.a.v. de dienstplicht

In Duitsland heeft de aanwezigheid van bezettingstroepen de eigen verantwoordelijkheid voor beveiliging ongunstig beïnvloed. Dit geschiedde eveneens doordat vraagstukken, zoals de sociale zekerheid, de aandacht van het verdedigingsprobleem afleidde. De „kater” van twee verloren wereldoorlogen en de verbreking van de nationale eenheid oefenen een negatieve invloed uit op de weerstandswil en -bereidheid. Ook wordt in dit opzicht een wetenschappelijk onderzoek gevergd naar de gevolgen van de uitputtende strijd aan het Oostfront, van de „terreurbombardementen” en de demilitarisering en heropvoeding na de oorlog.

De troep als verdedigingsgemeenschap in engere zin

De troep heeft zijn specifieke normen. Deze zijn in de moderne oorlog onder invloed van de mechanisatie en daaruit voortvloeiende veranderingen in de tactiek, wel gewijzigd, doch nog altijd bepaald verschillend van de normen in burgerwerkmilieus. Het „burgers in uniform” wordt veelal verkeerd begrepen, in de zin van meer burgernormen in het militaire leven. Dit schaadt de slagkracht van de verdediging. In plaats hiervan moet de bewuste staatsburger zich realiseren, dat hij een volwaardig, medeverantwoordelijk soldaat moet zijn. De wens tot gelijkgeschakeling van het bedrijfsleven met het militaire leven is niet voldoende doordacht. In het bedrijfsleven wordt de inspanning van de werker immers voornamelijk gestimuleerd door de stoffelijke beloning. In het militaire leven is dit niet het geval. Veelal zal hierin een belangeloze inspanning worden gevergd. Bij het propageren van burgermethodes in het militaire leven wordt veelal het verschijnsel miskend,

dat vooral in grote industriële bedrijven ervaringen uit de militaire aanvoering worden toegepast. De sociologie zal in de troep problemen ter bestudering vinden, als: de wisselwerking tussen burgerrecht en soldatenplicht; persoonlijkheidsontplooiing en het vrijwillig beperken hiervan; het bevel en de gehoorzaamheid. Het is overigens sociologisch van belang de innerlijke drijfkracht van de dienstplichtige te vergroten. Hiertoe is een nationaal besef nodig dat, door begrippen als vrijheid en Europese eenwording, kan worden versterkt. doch nimmer geheel kan worden vervangen.

Een sociologische behandeling van het fenomeen „verdedigingsgemeenschap” is vooral daarom zo belangrijk, omdat het voortbestaan van de burgergemeenschap hiervan afhangt. Het Westen kan niet alleen op de kernwapens vertrouwen, het moet vooral ook uit hechte verdedigingsgemeenschappen zijn opgebouwd.

„Wehrsoziologie”, in „Wehrwissenschaftliche Rundschau”, sept. 1961. J. H. J.

De Spaanse militaire politiek en nationale verdediging, gezien van een Europees standpunt

Het leger, waaraan Franco in hoofdzaak zijn overwinning en de instandhouding van zijn regiem dankt, heeft zich door binnenlands politieke taken niet geheel en al aan zijn voornaamste taak, de nationale verdediging, kunnen wijden. Met het herzien van de organisaties en de modernisering van bewapening en uitrusting is nauwelijks een aanvang gemaakt.

Drie infanteriedivisies worden thans naar het model van de „Pentomic division” bewapend, uitgerust en gereorganiseerd. Voor de voltooiing van de modernisering en motorisatie van deze divisies is zelfs geen streefdatum vastgesteld. Vooral in het zuiden liggen voor Generaal Franco de moeilijkste problemen.

Hoewel in de Spaanse gebieden in Noord-Afrika de orde en rust is hersteld, heeft men er — evenals op de Canarische eilanden — de garnizoenen versterkt.

Naar verwachting zullen de V.S. zich in 1963 terugtrekken van de militaire bases in Marokko. Tegen die tijd moet Spanje uitzien naar een nieuwe bondgenoot, dan wel — mogelijk in overleg met Frankrijk — zijn beleid t.a.v. Marokko herzien. Het Westen moet er rekening mee houden, dat het vertrek van de Amerikanen uit Marokko de Sovjets zal kunnen aansporen er vaste voet te verkrijgen. De met elkaar in strijd zijnde politieke concepten van Amerika enerzijds en die van het Iberisch schiereiland anderzijds, sluiten het laatste af van Amerikaanse steun en dit kan te zijner tijd tot gevolg hebben, dat Spanje en Portugal naar het neutralistische kamp worden gedrongen. Een dergelijke ontwikkeling is niet noodzakelijk en kan worden voorkomen, indien een verdrag tot stand komt voor de regionale verdediging van het westelijk gedeelte van het Middellandse-Zeegebied. De gevolgen van een Sovjetpenetratie in Marokko zijn gemakkelijk te onderkennen. Zou Spanje deelnemen aan een verdrag voor de gezamenlijke verdediging van het westelijk deel van het Middellandse-Zeegebied, dan zou dit een versnelling van de modernisering van het leger betekenen. Bovendien zou het leger worden ontlast van zijn binnenlands politieke taak en zich voornamelijk groeperen aan de Pyre-

neeën in het noorden en aan de kust in het zuiden. Ook voor de andere strijdkrachten geldt dezelfde groepering. Voor deze ontwikkeling is buitenlandse hulpverlening noodzakelijk. In verband gezien met het conflict Oost-West is het strategisch belang van de verdediging van het Iberisch schiereiland, door de ontwikkeling die zich in Noord-Afrika heeft voltrokken, zeer sterk toegenomen. Verschillende NAVO-landen verzetten zich tegen het toetreden van Spanje tot het Atlantisch Verdrag, daar dit is gesloten ter verdediging van de democratie. Van zijn kant heeft Generaal Franco, in mei 1961, zijn voorkeur kenbaar gemaakt voor bijzondere overeenkomsten, waarbij werd gewezen naar de reeds bestaande militaire samenwerking met Frankrijk en Groot-Brittannië.

De oplossing moet worden gevonden in een militair verdrag, dat een verbinding tot stand brengt tussen het Iberisch schiereiland en het vrije Europa en waaraan Amerika zou moeten deelnemen.

De Spaanse dienstplichtigen komen voor eerste oefening tenminste 18 maanden onder de wapenen. De normale sterkte van de strijdkrachten bedraagt resp. voor het leger 180.000 man; voor de luchtmacht 40.000 man en 35.000 man voor de marine. De totale sterkte aan beroepspersoneel bedraagt 80.000.

Spanje behoeft tijd en steun. Tijd om in politiek, militair, economisch en sociaal opzicht op gelijk niveau te komen met de rest van de wereld. Buitenlandse steun is nodig om tijdsduur van deze ontwikkeling te bekorten.

„Die Wehrpolitik und Landesverteidigung Spaniens aus Europäischer Sicht”, in „Revue Militaire Générale”, okt. 1961.

J. H. J.

De NAVO als defensief verbond

De NAVO is bedoeld als een verdediging tegen een duidelijke bedreiging van West-Europa de primaire opzet van de NAVO is verwezenlijkt, nl. de Russische agressie is in Europa gestopt zonder dat het tot openlijke oorlog kwam.

President Kennedy heeft de NAVO „het grootste bolwerk voor de vrijheid ter wereld” genoemd. Hij heeft echter talrijke malen de noodzaak geuit de NAVO te versterken en nieuw leven in te blazen. De levensvatbaarheid van de NAVO staat en valt met de mogelijkheid de leden een gevoel van zekerheid te geven voor zover het hun veiligheid betreft. Zij kan niet voortbestaan zonder militaire veiligheid te verschaffen in een geloofwaardige vorm en grootte.

Ook het tweede doel, vasthouden aan het defensieve beleid van de NAVO legt de organisatie fundamentele verplichtingen op. De controle over de nucleaire middelen moet duidelijk vaststaan, het mogelijke gebruik van de „deterrent” moet van te voren duidelijk worden vastgesteld en de Russen moeten, ter vermindering van ongecontroleerde reacties, duidelijk weten wanneer en hoe de „deterrent” zal worden gebruikt. De NAVO is ontworpen om de vrede te bewaren en dus moet een provocerend en onverantwoord gerinkel met de wapenen worden vermeden.

De ontwikkeling van de Russische geleide projectielen

en atomaire middelen vormen een ernstige bedreiging voor de NAVO. Nog erger is een groeiende verdeeldheid tussen de leden. Eén lid is zelfs overgegaan tot zelfstandige aanmaak van atoombommen.

De bedoeling van dit artikel is:

— de grondregels vaststellen, waaraan een verantwoord afschrikkingssysteem voor een defensief verbond moet voldoen;

— deze regels toepassen op de nucleaire en conventionele middelen van de NAVO;

— de potentiële gevaren aangeven van het zelfstandig bezit onder nationale controle van nucleaire middelen door een lid;

— een programma vaststellen, dat moet worden gevolgd wil de NAVO — nu en in de toekomst — de veiligheid van de leden verzekeren.

Ofschoon wordt onderkend dat de afschrikking, zowel over een conventionele als over een nucleaire moet beschikken, wordt hier op het laatste facet de nadruk gelegd.

Grondregels voor een doelmatige afschrikkingssrijdmacht

Wil de afschrikking aan de opzet voldoen dan moet zij:

— geloofwaardig zijn voor vriend en vijand;

— onderworpen zijn aan strikt verantwoordelijk toezicht;

— militair doelmatig zijn als vergeldingsstrijdkracht. Om geloofwaardig te zijn moet de afschrikking in de eerste plaats sterk genoeg zijn, maar vervolgens moet ook vaststaan dat de zekerheid er is, dat „ja” kan worden gezegd, als er over de inzet moet worden beslist. Daarnaast moet ook voldoende ruimte zijn om in bepaalde gevallen „neen” te zeggen.

De verspreiding en opstelling moeten zodanig zijn dat na een aanval te allen tijde een vergelding kan volgen. Dit weerhoudt de vijand van alle politieke en militaire pogingen tot bedreiging, hij zal ook zijn toevlucht niet kunnen nemen tot een verrassende overval. Een doelmatige afschrikkingssrijdmacht vereist een gecentraliseerd, verantwoordelijk, politiek-militair commando. Gecentraliseerde controle over de nucleaire middelen is onmisbaar om bij plaatselijke dreiging ontijdige inzet uit te sluiten. Bovendien heeft een vergelding veel meer effect, indien het totale overschot centraal wordt gezien en daarna gericht wordt ingezet.

De militaire kracht moet voldoen aan de volgende eisen:

— in staat zijn een nucleaire aanval te doorstaan en vervolgens terug kunnen slaan;

— gecentraliseerde leiding, zelfs van geografisch verspreide onderdelen, verzekeren;

— onderdelen met nucleaire middelen moeten duidelijk zijn gescheiden van niet-militaire doelen, zoals bevolking en industrieën. Verspreiding van nucleaire middelen op zee ontnemt de vijand de mogelijkheid chantage tegen de bevolking te plegen. Doelscheiding zou het tevens voor de NAVO mogelijk maken de oorlog zo nodig geleidelijk in te zetten;

— de afschrikkingswapens moeten in hoge mate onkwetsbaar worden opgesteld. Om te kunnen reageren op veranderingen in de houding van de tegenstander moeten ze op soepele wijze kunnen worden verplaatst en ingezet. Een scala van middelen met niet gelijke eigenschappen moet in stand worden gehouden, zodat

het totaal niet door een tegenzet onschadelijk kan worden gemaakt;

— onmiddellijk, snel reageren door de afschrikkingsstrijdmacht moet mogelijk zijn.

De huidige NAVO afschrikkingsmogelijkheden voldoen niet aan de gestelde eisen, zij zijn *onvoldoende* om nucleaire en conventionele conflicten te voorkomen. Hieronder zal een mogelijke oplossing worden gegeven om dit te verbeteren.

NAVO afschrikking van nucleaire conflicten

De chantage van Rusland met nucleaire middelen, gepaard gaande aan de mogelijkheid tot gebruik, roepen om de vorming van eigen nucleaire middelen voor de NAVO, *dat betekent een strijdmacht met nucleaire middelen onder bevel van de gezamenlijke politieke-militaire staf van de NAVO.*

De onder nationaal bevel staande nucleaire strijdkrachten, het SAC van de Verenigde Staten en het Bomber Command van het Verenigd Koninkrijk, vormen thans de kern van de nucleaire afschrikking van de NAVO. Zij staan echter onder bevel van de nationale regeringen en komen, krachtens overeenkomsten slechts indirect ter beschikking van de NAVO.

Eigen nucleaire middelen voor de NAVO, waarin o.a. opgenomen door de V.S. ter beschikking gestelde componenten, zouden het constante bewijs vormen van de wil van de V.S. de NAVO-bondgenoten te beschermen.

Geloofwaardigheid

Sommige NAVO-partners hebben er weinig vertrouwen in, dat de V.S. inderdaad voor hun bescherming nucleaire middelen zullen inzetten, anderen vrezen weer dat de V.S. „trigger-happy” zouden kunnen worden. Dit gebrek aan vertrouwen verzwakt de NAVO als defensief verbond.

Het is daarom gewenst dat de V.S. dit vertrouwen herstellen door nucleaire middelen ter beschikking van de NAVO te stellen. Dit zou kunnen door het afstaan van onderzeeboten, bewapend met polarisraketten. De afschrikking zou dan in twee etappes kunnen worden gebruikt, de NAVO zou kunnen reageren indien Europa zou worden bedreigd en de strategische strijdkrachten van de V.S. zouden achter de hand kunnen worden gehouden.

De overdracht van nucleaire middelen aan de NAVO zou op de volgende wijze kunnen worden gerealiseerd:

- elke bondgenoot die zich bedreigd voelt kan de beschikking verzoeken en krijgen over een deel van de nucleaire middelen van de NAVO;

- de nucleaire middelen worden ter beschikking van de bondgenoten gesteld maar de inzet blijft een NAVO-verantwoordelijkheid;

- als Rusland aanvalt eindigt de NAVO-restrictie en dan kan de bondgenoot zelf de inzet bepalen;

- eindigt de dreiging, dan komen de middelen weer ter beschikking van de NAVO.

Bevelvoering

Centrale leiding staat op de voorgrond. Dit geeft verhoogde kwetsbaarheid. Het is daarom belangrijk, dat alle middelen ter bescherming worden gebruikt. Het is echter twijfelachtig of belangrijke hoofdkwartieren momenteel nog wel zijn te beschermen. De enige oplossing zou zijn, duidelijk te maken dat iedere aanval op deze hoofdkwartieren de vergelding in werking zal stellen.

Voorbereide maatregelen moeten getroffen worden om continuïteit in de bevelvoering te verzekeren indien hoofdkwartieren uitvallen. Een gedecentraliseerd systeem brengt echter zoveel onzekerheid en mogelijkheid tot het doen van foutieve appreciatie in zich, dat centralisatie verre is te verkiezen.

Militaire doelmatigheid

Het is duidelijk dat de militaire doelmatigheid van de NAVO in hoge mate afhangt van de eenheid van opvatting die moet voortspruiten uit de oplossing van politieke problemen. Omgekeerd zullen deze oplossingen niet worden gevonden indien er niet wordt beschikt over voldoende militaire machtsmiddelen. Aangenomen moet worden dat voor de periode 1965-'70 over voldoende middelen wordt beschikt. Toch is de bewapening te veel afgestemd op de behoeften van de V.S. Voor de verdediging van Europa kunnen conventioneel voortgestuwde onderzeeboten even goed dienen als de kostbare atoomonderzeeboten. De toekomstige wapens zouden meer moeten zijn afgestemd op de speciale NAVO-eisen.

Onafhankelijke Nationale Nucleaire Middelen

De strijd tussen Oost en West is keihard.

Alle onderzoeken en middelen moeten centraal worden gericht. Het ontwikkelen van nationale middelen gaat ten koste van de gezamenlijke inspanning. Het is van het allergrootste belang te voorkomen dat binnen de NAVO een bewapeningswedloop ontstaat. Het verzwakt bovendien de geloofwaardigheid van de vredelievende bedoelingen van de NAVO. Het is waar dat beperking ten koste gaat van de mogelijkheid voor de zelfstandige naties om invloed uit te oefenen, maar alle naties moeten gaan inzien dat een politiek gebaseerd op de mogelijkheid van het gebruik van nucleaire middelen gemakkelijk tot zelfmoord kan leiden.

Een Meer Doelmatig Militaire NAVO

Op het ogenblik is de nucleaire en conventionele afschrikkingscapaciteit van de NAVO onvoldoende in sterkte, samenstelling, organisatie en bevelvoering om het volledige spectrum van conflicten en de toegenomen Russische dreiging te weerstaan.

President Kennedy geeft als middelen aan: „*Ten eerste moeten wij onze conventionele strijdmiddelen versterken, ten tweede moeten wij waar maken dat nucleaire middelen beschikbaar zijn voor de verdediging van het hele gebied van onze organisatie...*” Te dien einde heeft de president vijf, en mogelijk zelfs meer Polaris-atoomonderzeeboten ter beschikking gesteld. Het gevaar schuilt in crises, zoals Berlijn. Wat kan daartegen worden gedaan?

- Meer Amerikaanse divisies ter beschikking stellen van de NAVO en de bondgenoten ertoe brengen hun bijdragen te vergroten.

- De NAVO-bondgenoten ervan overtuigen dat de V.S. hun strategische strijdkrachten voor een vergeldingsactie zullen inzetten.

- Een plan ontwerpen de Polaris-onderzeeboten ter beschikking te stellen voor eigen NAVO nucleaire strijdmacht.

„*Nato is a defensive alliance*”, door Dalimil Kybal, in „*The Fifteen Nations*”, dec./jan. 1962.

v. E.

Aanwijzingen voor medewerkers

Wij verzoeken U om Uw bijdragen in te leveren in enkelvoud, getypt met een marge van tenminste 3 cm, met dubbele spatie en voorzien van Uw naam, adres en evt. gironummer.

Voorts eventuele schetsen of tekeningen en foto's niet tussen de tekst aan te brengen, doch wel aan te geven, waar deze tussen die tekst moeten worden opgenomen.

Men voege tekeningen en schetsen afzonderlijk bij, in Oostindische inkt en op teken- of kalkeer-papier. Letters en cijfers moeten daarbij zo groot worden getekend, dat zij na verkleining duidelijk

leesbaar blijven. Daartoe moeten zij, na verkleining, nog tenminste 1 mm groot zijn. Men houde er daarbij rekening mee, dat tekeningen en schetsen als regel, bij reproductie, worden verkleind tot ten hoogste 15 cm breedte.

TOEVOEGING VAN SCHETSEN EN AFBEELDINGEN, RESPECTIEVELIJK FOTO'S, VERHOOGT DE AANTREKKELIJKHEID VAN UW ARTIKELEN TEN ZEEERSTE, VOORAL INDIEN ZIJ ORIGINEEL ZIJN.

Een echte rijsttafel

ook bij u thuis bezorgd

INDISCH RESTAURANT *Ardjoena* DEN HAAG

Groot Hertoginnelaan 68 Tel. 33 08 51 en 39 13 32

Expl. H. v. Egmond

BOUW- EN AANNEMERSBEDRIJF

„DE BRON”

GROESBEEKSEWEG 130
NIJMEGEN - Tel. 2 69 33

Fa. DAM

LEVERT

**VERS GESNEDEN
SOEPGROENTEN
WORTELEN - UIEN -
BOERENKOOL - ENZ.**

(leverancier aan vele instellingen)

HOOFDDORP - Tel. (02540) 61 95 - 61 96
v. d. Burchstraat 3

fa. van Beek & Temmink

**Aannemers van burgerlijke en utiliteitsbouw;
grond-, water- en wegebouw**

Industriestraat 217 - Tel. 74 57; b.g. 61 21-65 64
HENGELO

Voor schilderwerken?

REEDS
50 JAAR

ANTONISSEN & ZOON

GINNEKENWEG 71 - BREDA
TELEFOON 3 31 38